

พฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

ปริญญาานิพนธ์
ของ
เสาวนีย์ รื่นสุข

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

ตุลาคม 2552

พฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

ปริญญาโท
ของ
เสาวนีย์ รื่นสุข

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย

ตุลาคม 2552

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

บทคัดย่อ
ของ
เสาวนีย์ รื่นสุข

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

ตุลาคม 2552

เสาวนีย์ รื่นสุข. (2552). *พฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์, รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์.

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยโดยเฉลี่ยรวมและแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ การร่วมมือ การช่วยเหลือ และความรับผิดชอบ ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม ก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นนักเรียนชาย – หญิง อายุระหว่าง 4 – 5 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนวัดดอกไม้ สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ด้วยการจับสลากมา 1 ห้องเรียน จากจำนวน 3 ห้องเรียน แล้วให้ครูผู้สอนห้องที่ได้รับการสุ่มทำการสังเกตโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อคัดเลือกเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรมความร่วมมือ จำนวน 15 คน เพื่อจัดให้เด็กได้รับการกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 40 นาที

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มและแบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย ใช้ผู้สังเกต 2 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต $RAI = 0.9$ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ และ $t - test$ แบบ Dependent

ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม ในแต่ละช่วงสัปดาห์ มีพฤติกรรมความร่วมมือโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า คะแนนพฤติกรรมความร่วมมือโดยเฉลี่ย รวมถึงการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มขึ้นตลอดในช่วงสัปดาห์ที่ 1-7 ส่วนสัปดาห์ที่ 8 การเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความร่วมมือมีแนวโน้มลดลง

เมื่อวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ การร่วมมือ การช่วยเหลือ และความรับผิดชอบ พบว่า คะแนนพฤติกรรมความร่วมมือทั้ง 3 ด้าน มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนเฉพาะช่วงสองสัปดาห์แรก ส่วนช่วงสัปดาห์ที่ถัดมา มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย

PRESCHOOL CHILDREN'S COOPERATIVE BEHAVIOR EXPERIENCED
THROUGH GROUP CREATIVE ART ACTIVITIES

AN ABSTRACT
BY
SAOWANEE REUNSUK

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University

October 2009

Saowanee Ruensuk. (2009). *Preschool Children's Cooperative Behavior through Group Creative Art Activities*. Master thesis, M.Ed. (Early Childhood Education). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Adviser Committee: Assoc.Prof.Dr. Sirimar Pinyoanuntapong, Assoc.Prof.Dr. Boonchird Pinyoanuntapong.

The purpose of this research was to investigate the change of cooperative behavior of preschool children in general and in the individual areas of cooperation, assistance, and responsibility before and during the use of group creative art activities in each week. The samples used in this study were 15 preschool boys and girls, with 4–5 years of age, of Kindergarten 1 in 1st semester of the 2009 academic year, at Watdokmai School under Bangkok Metropolitan Administration. One class was drawn from 3 classes by simple random sampling, and then 15 students with cooperative behavior problem were selected by the teachers using observation form for cooperative behavior. The experiment with group creative art activities was carried out within the period of 8 weeks – 3 days per week and 40 minutes per day. The instruments used in the study were group creative art activity plans, and the observation form for creative behavior of preschool children. Two observers were used and the reliability of them (RAI) was 0.9. The data were analyzed by using one way repeated ANOVA and dependent t-test.

The research results revealed that the means of cooperative behavior of preschool children before and during the use of group creative art activities in each week were generally different with statistical significance at the level of .01. When analyzing the changes between weeks, it was found that the means of cooperative behavior were increasingly changed during weeks 1-7 and tended to be decreased in week 8. When considering the means of cooperative behavior of preschool children in the individual areas of cooperation, assistance, and responsibility, it was found that they were obviously increased in all 3 areas, especially in first two weeks, and then were a bit changed in the following weeks.

ปริญญาานิพนธ์
เรื่อง
พฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม
ของ
เสาวนีย์ รื่นสุข

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาตรี
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)
วันที่ เดือน พ.ศ. 2552

คณะกรรมการควบคุมปริญญาานิพนธ์

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.เขาวพา เตชะคุปต์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เพราะความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ ประธานที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ กรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ข้อคิดและการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เป็นอย่างดีโดยตลอดมาในการทำปริญญานิพนธ์ จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตากรุณา จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ และรองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เตชะคุปต์ กรรมการในการสอบปริญญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี อาจารย์นพวรรณ ศรีเกตุ อาจารย์ชุตติ กาญจน์ เบญจพรวัฒนา อาจารย์ละไม สีหาอาจ อาจารย์สมศรี ปาณะโตชะ และอาจารย์ปริยานุช จุลพรหม ที่ได้ให้ความกรุณาตรวจแก้ไขและให้คำแนะนำเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการทำงานวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียนและคณะคุณครู ขอขอบคุณเด็กนักเรียนอนุบาล ปีที่ 1 โรงเรียนวัดดอกไม้ ที่กรุณาให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการวิจัยเป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์ รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ ประธานสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เตชะคุปต์ อาจารย์ ดร.สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ อาจารย์ ดร.พัฒนา ชัชพงศ์ ที่ได้กรุณาให้การอบรมสั่งสอน ถ่ายทอดความรู้ และให้ประสบการณ์ที่ดี และทรงคุณค่าอย่างยิ่งแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อนภา รื่นสุข คุณแม่สุไบตะ รื่นสุข, และบุคคลในครอบครัวที่ได้สนับสนุนและให้กำลังใจตลอดมา และขอบคุณรุ่นพี่นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ ที่เป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลือตลอดมา ขอขอบคุณเพื่อนๆ นิสิตปริญญาโทที่มีส่วนช่วยเหลือ เป็นกำลังใจด้วยดีตลอดมา ขอขอบพระคุณอีกหลายท่านที่ได้กล่าวนามในที่นี้ ซึ่งมีส่วนช่วยเหลือในการทำปริญญานิพนธ์สำเร็จได้ด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเพื่อตอบแทนพระคุณของบิดามารดาที่ได้อบรมเลี้ยงดู ให้ความรัก ความอบอุ่น แก่ผู้วิจัยตลอดมา และพระคุณคณาจารย์ทุกท่านในอดีตรวมถึงปัจจุบัน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัย ทำให้ได้รับประสบการณ์ที่ทรงคุณค่ายิ่ง

เสาวนีย์ รื่นสุข

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
สมมุติฐานการวิจัย.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบร่วมมือของเด็กปฐมวัย.....	7
หลักการและแนวคิดของการเรียนรู้แบบร่วมมือ.....	8
ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือ.....	9
ความสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือ.....	9
องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือ.....	9
ขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ.....	10
วิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ.....	10
บทบาทหน้าที่ของครูในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ.....	18
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ.....	19
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ.....	25
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และเป็นกลุ่ม.....	27
ความหมายของศิลปะ.....	27
ความหมายและความสำคัญของศิลปะสร้างสรรค์.....	27
ประโยชน์ของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม.....	28
แนวการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม.....	30
ประเภทของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม.....	31
ลักษณะของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม.....	32
ความสำคัญของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์กลุ่ม.....	33
แนวทางการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านศิลปะสร้างสรรค์.....	36
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเป็นกลุ่ม.....	37
ศิลปะสร้างสรรค์กับการสร้างลักษณะนิสัยเด็ก.....	38
บทบาทและหน้าที่ครูในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม.....	40
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม.....	42

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	44
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	44
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	44
วิธีการดำเนินการทดลอง.....	49
การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	53
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	53
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	53
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	58
สรุปผลการวิจัย.....	58
อภิปรายผล.....	59
ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า.....	63
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	64
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	64
บรรณานุกรม	65
ภาคผนวก	71
ภาคผนวก ก.....	72
ภาคผนวก ข.....	76
ภาคผนวก ค.....	84
ภาคผนวก ง.....	86
ประวัติย่อผู้วิจัย	88

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ลักษณะกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม	46
2 วันและกิจกรรมที่ทำการทดลองและการสังเกต	49
3 แบบแผนการทดลอง	50
4 คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมความร่วมมือ ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม	54
5 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย	54
6 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมความร่วมมือ ของเด็กปฐมวัยของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้านก่อนและหลัง การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม	56
7 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน	57

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....

5

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดู และการให้การศึกษ โดยมุ่งให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา และจริยธรรมที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคล กรมวิชาการ (2546: 31) สอดคล้องกับกระบวนการจัดการศึกษา ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศชาติ เนื่องจากเด็กในช่วงแรกเกิดจนถึง 6 ปี ระบบประสาทและสมองเจริญเติบโตในอัตราที่สูงที่สุด ดังนั้นการอบรมปลูกฝัง และสร้างเสริมพัฒนาการทุกด้านให้แก่เด็กปฐมวัยได้เจริญเติบโตเต็มศักยภาพในช่วงอายุนี จะเป็นรากฐานที่ดีให้เด็กได้เติบโต เป็นเยาวชนและพลเมืองที่ดี มีความเฉลียวฉลาด คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2538: 8) กล่าวว่า พัฒนาการด้านสังคมเป็นพัฒนาการด้านหนึ่งที่ควรส่งเสริมให้แก่เด็กปฐมวัย โดยปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า วัยเด็ก โดยเฉพาะแรกเกิดจนถึง 8 ปี เป็นระยะที่สำคัญที่สุดของการพัฒนา ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคม และบุคลิกภาพ

กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญของการพัฒนาทางด้านสังคม ดังจะเห็นได้ในหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 โดยกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กอายุ 3 - 6 ปี คือมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รู้จักปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น โดยเรียนรู้จากการเล่นและการทำงานร่วมกัน กรมวิชาการ (2540: 32) ซึ่งตรงกับทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของอีริกสัน (1975: 32-35) กล่าวว่า สังคมของเด็กอายุระหว่าง 3 - 6 ปี เด็กจะพยายามสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง สามารถแสดงความรู้สึกและพฤติกรรมที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมต่างๆ ได้ เด็กสามารถพัฒนาความร่วมมือ และเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดีได้ ส่งผลทำให้ความคิดและจินตนาการ และการพัฒนาทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้นไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของฟรอยด์ ที่กล่าวว่า ประสบการณ์ในวัยเด็กจะส่งผลต่อบุคลิกภาพของคนเราเมื่อโตขึ้น พัฒนา ชัชพงศ์ (2540: 13) กล่าวว่า พฤติกรรมทางสังคม เป็นพฤติกรรมด้านบวก ที่ส่งเสริมการกระทำกิจกรรมต่างๆ ในสังคม ซึ่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีเมื่อเด็กกระทำไปแล้ว จะสร้างความพอใจและเป็นที่ยอมรับชอบแก่ตนเองและผู้อื่น การที่เด็กมีความสัมพันธ์อันดีจะช่วยให้เด็กเป็นที่รักของเพื่อนๆ เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปรารถนาที่จะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นเพิ่มขึ้น พฤติกรรมทางสังคมอาจเป็นลักษณะของการแสดงออกต่อผู้อื่น ด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ อันจะนำมาซึ่งความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น รู้จักการแบ่งปันและการให้ตลอดจนการเสียสละ เหล่านี้เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นตามลำดับการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมที่แสดงต่อผู้อื่น เด็กจึงเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นมากขึ้นทั้งบุคคลภายในครอบครัว

และภายนอก โดยเด็กปฐมวัยมักยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและมีอารมณ์แปรปรวน ยังไม่รู้จักควบคุมอารมณ์และยอมรับความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้อื่น การแสดงออกในระยะแรกอาจมีปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น เมื่อเด็กมีอายุมากขึ้นและมีโอกาสที่ได้ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นมากขึ้น รวมทั้งได้รับการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่เหมาะสมตามกฎเกณฑ์ของสังคม เด็กจะสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่น และเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองได้ดีขึ้น สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2537: 53) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ควรส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคม โดยการจัดประสบการณ์และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความพร้อมด้านสังคม โดยครอบคลุม การรู้จักตนเองและช่วยเหลือตนเอง ติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและอยู่ในสังคมกับผู้อื่น การยอมรับกฎเกณฑ์และค่านิยมของสังคมตลอดจนการเน้นการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการตามวัยของเด็ก เพื่อให้เด็กจะได้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่น รู้จักบทบาทของตนเอง ในด้านการให้ความร่วมมือ การช่วยเหลือ การแบ่งปัน มีความรับผิดชอบ และไม่เห็นแก่ตัว ซึ่งจะส่งผลให้เด็กมีความสุขในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีของสังคมต่อไป

ปัจจุบันครูได้เน้นการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยในรูปแบบต่างๆ มาใช้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมกลางแจ้ง การเล่นตามมุม กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เกมการศึกษา และกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ก็เป็นกิจกรรมหนึ่งของกิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์ การปั้น การฉีกปะ การพิมพ์ภาพ และการประดิษฐ์เศษวัสดุต่างๆ ที่สามารถพัฒนาพฤติกรรมการทำงาน การพัฒนาบุคลิกภาพ ความเชื่อมั่นในตนเอง การพัฒนาการแสดงออกทางอารมณ์ ความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาให้เด็กคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และพัฒนาพฤติกรรมทางสังคม กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จัดเป็นจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ทางด้านการศึกษาและสามารถพัฒนาเด็กในทุกๆ ด้าน และเป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดกระบวนการกลุ่ม ส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสมได้เมื่อเด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการจัดสภาพแวดล้อม การมีปฏิสัมพันธ์ของผู้เกี่ยวข้อง ประสบการณ์ และกิจกรรมที่เหมาะสม ดังนั้นการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม จึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งการเรียนรู้เหล่านี้ของเด็กจะพัฒนาให้เด็กดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ส่งเสริมให้เด็กได้เข้าใจตนเองและผู้อื่น มีความคิดอิสระ รู้จักที่จะให้ความร่วมมือ และเรียนรู้ที่จะคิดและตัดสินใจ โดยการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น จึงมีความสำคัญต่อเด็กปฐมวัยอย่างยิ่ง สอดคล้องกับทฤษฎี กระบวนการกลุ่มที่เน้นพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีต่อกัน ลักษณะการรวมกลุ่ม การแก้ไขปัญหา การตัดสินใจ การสร้างความสัมพันธ์อันดีในกลุ่ม ทิศนา แชมมณี (2522: 18) กล่าวว่า การทำงานร่วมกับกลุ่ม ช่วยให้เกิดการเรียนรู้รอบคอบเมื่อทำงานร่วมกับผู้อื่น มีปฏิริยาโต้ตอบกับเพื่อนๆ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะช่วยให้เด็กเกิดการพัฒนาทักษะทางสังคม และลักษณะนิสัยที่ดีงามและเหมาะสมตามวัย กิจกรรมกลุ่มจึงช่วยส่งเสริมทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญาไปพร้อมๆ กัน การได้มีส่วนร่วมและการลงกระทำกิจกรรมเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมี

ประสบการณ์การทำงานร่วมกัน จากการศึกษางานวิจัยพบว่า มีผู้นำวิธีการจัดประสบการณ์รูปแบบต่าง ๆ มาใช้เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย เช่น ศิริรัตน์ ชูชีพ (2544) ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ กรรณิการ์ โยธารินทร์ (2545) ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม อโณชา ธิรธำรง (2550) ศึกษารูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ ต่อการพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย ซึ่งข้อสังเกตพบว่า จะมีการใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มและความร่วมมือ เป็นสื่อของการพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือให้แก่เด็กปฐมวัย

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ จะได้นำไปเพื่อเป็นแนวทางให้แก่ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ตลอดจนนำกิจกรรมไปจัดเพื่อพัฒนาประสบการณ์ให้แก่เด็กปฐมวัย เกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญอีกด้านหนึ่งของเด็กปฐมวัย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองโดยกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายเฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความร่วมมือโดยเฉลี่ยรวมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มในแต่ละช่วงสัปดาห์
2. เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ การร่วมมือ การช่วยเหลือ ความรับผิดชอบ ที่ได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม ก่อนการจัดกิจกรรมและหลังการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางของการพัฒนาการเรียนการสอน ด้วยการนำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มมาทดลองใช้ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางให้กับครูและผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้นำรูปแบบการจัดประสบการณ์ใหม่ ๆ มาใช้ส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและมีความหลากหลายในวิชาการศึกษาสำหรับครูระดับปฐมวัยมากยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นนักเรียนระดับปฐมวัย ชาย-หญิง อายุระหว่าง 4-5 ปี ซึ่งกำลังศึกษาในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนวัดดอกไม้ แขวงบางโพรงพง เขตยานนาวา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 120 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นนักเรียนระดับปฐมวัย ชาย-หญิง อายุระหว่าง 4-5 ปี ซึ่งกำลังศึกษาในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนวัดดอกไม้ แขวงบางโพรงพง เขตยานนาวา สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง 1 ห้องเรียน จากจำนวน 3 ห้องเรียน แล้วทำการสังเกตโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อการคัดเลือกนักเรียนที่มีคะแนนพฤติกรรมความร่วมมือใน 15 อันดับสุดท้ายเป็นกลุ่มทดลอง

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย 3 ด้าน ดังนี้

1. การร่วมมือ
2. การช่วยเหลือผู้อื่น
3. ความรับผิดชอบในหน้าที่

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **เด็กปฐมวัย** หมายถึง เด็กนักเรียน ชาย-หญิง อายุ ระหว่าง 4-5 ปี ซึ่งกำลังศึกษาในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนวัดดอกไม้ แขวงบางโพรงพง สำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

2. **กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์** หมายถึง การนำกิจกรรมศิลปะมาให้เด็กปฐมวัยได้เลือกทำ ได้แก่ การวาดภาพระบายสี การปั้น ฉีก ตัด ปะกระดาศ การพิมพ์ภาพ การเล่นสีน้ำ การประดิษฐ์เศษวัสดุ ฯลฯ

3. **การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม** หมายถึง การนำกิจกรรมศิลปะมาให้เด็กปฐมวัยได้เลือกลงมือทำ ได้แก่ การวาดภาพระบายสี การปั้น ฉีก ตัด ปะกระดาศ การพิมพ์ภาพ การเล่นสีน้ำ การประดิษฐ์เศษวัสดุ ฯลฯ โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้คิด วางแผน และลงมือปฏิบัติกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มอย่างอิสระ ด้วยการทำงานร่วมกัน รู้จักให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ และมีความรับผิดชอบ กลุ่มละ 5 คน และเด็กภายในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์กันในการปรึกษา ตัดสินใจ และร่วมกันสร้างสรรค์เป็นผลงานกลุ่มได้

4. พฤติกรรมความร่วมมือ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของเด็กด้วยการกระทำและคำพูด เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ซึ่งประเมินได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามความหมาย ดังนี้

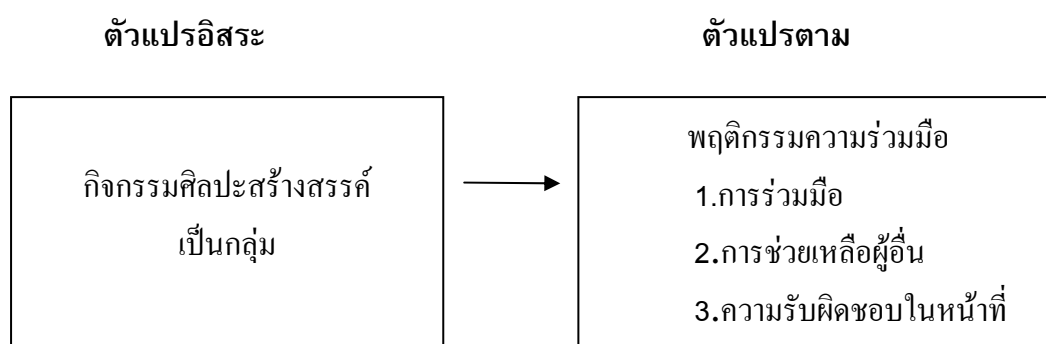
4.1 การร่วมมือ หมายถึง เด็กจะแสดงพฤติกรรมด้วยการแสดงความคิดเห็น ยอมรับข้อตกลงของกลุ่ม และทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆ

4.2 การช่วยเหลือผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกด้วยการกระทำและคำพูด เมื่อเห็นเพื่อนต้องการความช่วยเหลือ

4.3 ความรับผิดชอบในหน้าที่ หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกด้วยการกระทำและคำพูด โดยการรู้จักรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้วางกรอบแนวคิดการวิจัยไว้ ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มก่อนและหลังการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกันโดยกำหนดเป็นสมมติฐานเฉพาะ ดังนี้

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม มีความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความร่วมมือ โดยเฉลี่ยรวมก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม ในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกัน

2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มมี ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ การร่วมมือ การช่วยเหลือ ความรับผิดชอบในหน้าที่ ที่ได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม ก่อนการจัดกิจกรรมและหลังการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับและนำเสนอประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1.เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบร่วมมือของเด็กปฐมวัย

- 1.1 หลักการและแนวคิดของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 1.2 ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 1.3 ความสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 1.4 องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 1.5 ขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 1.6 วิธีการของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 1.7 บทบาทหน้าที่ของครูในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 1.8 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 1.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ

2.เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

- 2.1 ความหมายของศิลปะ
- 2.2 ความหมายและความสำคัญของศิลปะสร้างสรรค์
- 2.3 ประโยชน์ของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม
- 2.4 แนวทางการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม
- 2.5 ประเภทของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม
- 2.6 ลักษณะของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม
- 2.7 ความสำคัญของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์กลุ่ม
- 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเป็นกลุ่ม
- 2.9 แนวทางการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านศิลปะสร้างสรรค์
- 2.10 บทบาทและหน้าที่ครูในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม
- 2.11 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบร่วมมือของเด็กปฐมวัย

การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นผลมาจากการเรียนรู้ร่วมกันจากทฤษฎีการวิจัย และการปฏิบัติทางการศึกษา ที่โดดเด่นที่สุดวิธีการหนึ่ง จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson; & Johnson. 1999) กล่าวว่า นักเรียนได้ทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ร่วมกัน แล้วเด็กแต่ละคนก็จะบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนก็ต่อเมื่อสมาชิกของกลุ่มได้บรรลุวัตถุประสงค์ของตนเองเช่นกัน ช่วง 30 ปีที่ผ่านมา การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นกระบวนการสอนที่แพร่หลายมากตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงอุดมศึกษาในทุกสาระวิชา ทุกรูปแบบของสถานการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายและโปรแกรมการศึกษาเสริมเวลาเรียน และโปรแกรมการ ศึกษานอกโรงเรียนซึ่งมีการคิดรูปแบบวิธีการสอนการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ขึ้นมาใช้หลายวิธี

เหตุที่การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ได้รับความนิยม เนื่องจากมีปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. มีทฤษฎีรองรับอย่างชัดเจน
2. มีงานวิจัยมารองรับ
3. มีกระบวนการนำไปใช้ได้อย่างชัดเจน และสามารถใช้ได้จริง

มีแนวความคิดเกี่ยวกับการเรียนแบบร่วมมือมานานแล้ว โดยนักปราชญ์สมัยโบราณที่มีการกล่าวสนับสนุนการเรียนรู้แบบร่วมมือ จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson; & Johnson. 1999: online) ดังนี้

ในการเรียนนั้นผู้เรียนจำเป็นต้องมีคู่หูในการเรียนรู้ (In order to learn, you must have a learning partner.) ซึ่งมีความสอดคล้องกับคำกล่าวของ Quintillionที่ว่า “นักเรียนจะได้รับผลประโยชน์จากการสอนให้ผู้อื่น” (Students could benefit from teaching one another) และ Seneca ปราชญ์ชาวโรมันได้กล่าวว่า “เมื่อคุณสอนผู้อื่นคุณก็จะได้ทบทวนความรู้ซ้ำอีกครั้งหนึ่ง” (Qui docet discet : When you teach you learn twice) นอกจากนี้ยังมีผู้ที่แสดงความเห็นสนับสนุนการเรียนรู้แบบร่วมมืออีก “นักเรียนจะได้รับผลประโยชน์ทั้งจากการช่วยสอนคนอื่น ๆ และขณะเดียวกันผู้เรียนก็ได้รับประโยชน์จากการสอนของนักเรียนคนอื่น ๆ เช่นกัน” (Students could benefit both by teaching and being taught by other students.)

ในปลาย ค.ศ. 1700 ได้ใช้กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning Group) ในประเทศอังกฤษแล้วแพร่หลายสู่ประเทศสหรัฐอเมริกา โดย Lancaster ไปเปิดโรงเรียน ชื่อ Lancastrian School ในนิวยอร์ก เมื่อปี ค.ศ.1806 หลังจากนั้นโรงเรียนทั่วไปในประเทศสหรัฐอเมริกาก็เน้นการสอนแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

ช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ก็ได้สนับสนุนการเรียนรู้แบบร่วมมือ(Cooperative Learning) อย่างจริงจังและมุ่งมั่น ซึ่งเป็นการพัฒนาทางด้านนิสรภาพประชาธิปไตยและสิทธิส่วนบุคคลในโรงเรียนรัฐบาลและประสบความสำเร็จอย่างมาก ในการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เป็นความร่วมมือ (Cooperative) และประชาธิปไตย (Democratic) อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นการสร้างการศึกษาแบบอเมริกัน

หลังจากนั้น จอห์น ดิวอี้ (John Dewey. 1930) ก็สนับสนุนการเรียนรู้แบบกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning Group) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบวิธีการสอนของเขา อย่างไรก็ตามในช่วงปี ค.ศ. 1930 การแข่งขันระหว่างบุคคล (Interpersonal Competition) ก็เริ่มเข้ามาสู่โรงเรียน ในช่วงปี ค.ศ. 1960 มีความนิยมใช้การเรียนรู้แบบเอ็กต์บุคคล (Individualistic Learning) จนกระทั่งในช่วงปี ค.ศ. 1980 การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ได้กลับมาเป็นที่นิยมใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกาอีกครั้งหนึ่ง

1.1 หลักการและแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

การเรียนรู้แบบร่วมมือ ได้รับความนิยมนำมาใช้แพร่หลายจากครูในโรงเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษา และสถาบันอุดมศึกษา ทั้งในยุโรป สหรัฐอเมริกา เห็นได้จากผลงานการวิจัยหลายเรื่อง ที่ออกมาเผยแพร่

นักทฤษฎีและนักการศึกษาที่เป็นผู้นำแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative learning) คือ โรเบิร์ต สลาบิน (ประกาย แปรโคสูง. 2541: 32; อ้างอิงจาก Slavin. 1987: 7) โดยมีสาระสำคัญ คือ ในการสอนจะแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคนและสนับสนุนช่วยเหลือกันจนบรรลุเป้าหมาย (เทื่อน ทองแก้ว. 2537: 43; อ้างอิงจาก Slavin. 1983: a,b) ได้กล่าวถึง แนวคิดของการเรียนรู้แบบร่วมมือว่า การจัดการเรียนการสอนโดยทั่วไปมักไม่ให้ความสนใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ส่วนใหญ่มักจะมุ่งที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนหรือผู้เรียนกับบทเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนกลับถูกมองข้ามไป มีผลการวิจัยชี้ว่า ความรู้สึกของผู้เรียนต่อตนเอง ต่อโรงเรียน ครู และเพื่อนร่วมชั้น มีผลต่อการเรียนรู้มาก

ดังนั้น จอห์นสันและจอห์นสัน (ทิตินา แชมมณี. 2545: 196; อ้างอิงจาก Johnson; & Johnson. 1994: 31 – 32) กล่าวถึง การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนมี 3 ลักษณะ คือ

1. ลักษณะของการแข่งขัน เพื่อให้ได้คะแนนดีกว่าคนอื่น ได้รับการยกย่องหรือได้รับการตอบแทนในลักษณะต่างๆ
2. ลักษณะต่างคนต่างเรียน คือ แต่ละคนต้องรับผิดชอบ ดูแลตนเองให้เกิดการเรียนรู้
3. ลักษณะร่วมมือกันในการเรียนรู้ แต่ละคนต้องรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตน ในขณะที่เดียวกันก็ต้องช่วยให้สมาชิกคนอื่นเรียนรู้ด้วย

จากการศึกษากลุ่มสัมพันธ์ เพื่อการทำงานและการจัดการเรียนการสอน (ทิตินา แชมมณี. 2545) พบว่า การสอนโดยใช้หลักการการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) นั้น ใช้ความรู้และหลักการของกลุ่มสัมพันธ์ (Group Dynamics) อย่างชัดเจน กล่าวคือกลุ่มสัมพันธ์นั้น ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ยึดกลุ่มเป็นแหล่งเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสปฏิสัมพันธ์ ยึดการค้นพบด้วยตนเอง จากกิจกรรมต่างๆ เน้นกระบวนการควบคุมกับผลงาน และเน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้กับสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และส่งเสริมให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้

1.2 ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) นี้ มีผู้ให้ความหมายไว้หลายคน ดังนี้ สลาวิน (ประกายแก้ว แปรโคกสูง. 2541: 32; อ้างอิงจาก Slavin. 1987: 7) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนที่จะนำไปใช้กับการสอนแบบใดก็ได้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน และบทเรียนนั้นๆ โดยจัดผู้เรียนเป็นกลุ่ม ภายในกลุ่มประกอบด้วยผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน แต่มีเป้าหมายร่วมกันและมีพฤติกรรมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การเรียนจะต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อการทำงานร่วมกันในกลุ่ม

1.3 ความสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นวิธีการเรียนที่ให้นักเรียนทำงานด้วยกันเป็นกลุ่มเล็กๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทั้งทางด้านความรู้และทางด้านจิตใจ ช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าในความแตกต่างระหว่างบุคคลของเพื่อนๆ เคารพความคิดเห็นและความสามารถของผู้คนที่แตกต่างจากตนตลอดจนรู้จักช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนๆ

1.4 องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การจัดการเรียนแบบร่วมมือนั้น ต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 5ประการ ดังนี้ (ทิตนา แคมมณี. 2545: 19; อ้างอิงจาก Johnson; & Johnson. 1994: 31 – 37)

1. การพึ่งพาและการเกื้อกูลกัน (Positive Interdependence)

ผู้เรียนต้องมีความตระหนักว่า สมาชิกกลุ่มทุกคน มีความสำคัญ และความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับความสำเร็จของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ดังนั้น แต่ละคนต้องรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตน และในขณะเดียวกันก็ช่วยเหลือสมาชิกคนอื่นๆ ด้วย เพื่อประโยชน์ร่วมกัน การจัดกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนมีการพึ่งพา ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

2. การปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด (Face to Face Promotive Interaction)

การที่สมาชิกในกลุ่มมีการพึ่งพาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันในทางที่จะช่วยให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย สมาชิกจะทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือกัน ส่งเสริมกัน ไว้วางใจกัน ส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

3. ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ของสมาชิกแต่ละคน (Individual Accountability)

สมาชิกกลุ่มทุกคน จะต้องมีส่วนที่รับผิดชอบและพยายามทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ กลุ่มต้องมีระบบการตรวจสอบผลงาน ทั้งเป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่ม เช่น การทดสอบเป็นรายบุคคล การสุ่มเรียกชื่อให้รายงาน เป็นต้น

4. การใช้ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย (Interpersonal and Small Group Skills) การเรียนรู้แบบร่วมมือจะประสบความสำเร็จได้ ต้องอาศัยทักษะที่สำคัญหลายประการ เช่น ทักษะทางสังคม ทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะการสื่อสาร ทักษะการแก้ปัญหาการยอมรับและไว้วางใจซึ่งกันและกัน เพื่อให้การดำเนินงานไปได้

1.5 ขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1. ขั้นเตรียม : ครูแนะนำทักษะในการเรียนรู้ร่วมกัน และจัดนักเรียนเป็นกลุ่มย่อยๆ ครูแนะนำระเบียบของกลุ่ม บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม แจงวัตถุประสงค์ของบทเรียน หรือ การทำกิจกรรมร่วมกัน
2. ขั้นสอน : ครูนำเข้าสู่บทเรียน แนะนำเนื้อหาและแหล่งข้อมูล มอบหมายงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม และอธิบายขั้นตอนการทำงาน
3. ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม : นักเรียนเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มย่อย โดยที่แต่ละคนมีบทบาทหน้าที่ ตามที่ได้รับมอบหมาย สมาชิกของกลุ่มต้องรับผิดชอบผลงานของกลุ่ม
4. ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ : เป็นการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้เรียน ตรวจสอบผลงานรายบุคคลและผลงานกลุ่ม
5. ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม : ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปบทเรียน ครูและนักเรียนช่วยกันประเมินผลการทำงานกลุ่ม วิเคราะห์ว่าอะไรคือจุดเด่นหรือจุดด้อยของงานเพื่อจะได้แก้ไขปรับปรุง

1.6 วิธีการของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ (Cooperative learning) นั้นมีหลากหลายวิธีการซึ่งผู้สอนสามารถใช้หลักการไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับผู้เรียน

1. การคิด – จับคู่ – เล่าฟัง (Think – pair – share)

วิธีการนี้เหมาะสำหรับเด็กปฐมวัย ถึงระดับอุดมศึกษา ใช้ในการเรียน การสอนได้ทุกวิชา มีขั้นตอนดังนี้

- 1.1 ครูตั้งคำถามบอกให้นักเรียนฟัง
- 1.2 ให้เวลาคิดคำตอบ
- 1.3 ให้นักเรียนจับคู่กับเพื่อนที่นั่งข้าง ๆ
- 1.4 ให้นักเรียนแต่ละคู่บอกเล่าคำตอบ

2. การประชุมโต๊ะกลม (Round table)

วิธีการนี้ใช้ได้หลายวิชา เหมาะที่จะใช้ในการทำแบบฝึกหัดทบทวนความรู้ มีขั้นตอนดังนี้

2.1 กำหนดปัญหา : ครูกำหนดปัญหาปลายเปิด ที่มีคำตอบหลายๆ อย่างให้นักเรียนคิด

2.2 นักเรียนร่วมมือ : นักเรียนช่วยกันคิด โดยเขียนคำตอบลงในกระดาษแล้วส่งเวียนไปทางซ้ายมือให้เพื่อนเขียนคำตอบ แล้วส่งกระดาษจนครบทั้งกลุ่ม แล้วนำเสนอคำตอบทั้งหมดหน้าชั้นเรียน

ถ้าใช้กับเด็กอนุบาล ครูอาจให้วาดรูปแทนการเขียนคำตอบ เช่น ครูกำหนดปัญหาว่ามีอะไรบ้างที่เป็นผลไม้ เด็กก็จะวาดรูปผลไม้ต่างๆ แทนการเขียนคำ เป็นต้น

3. การเรียนรู้ด้วยกัน (Learning Together)

ส่วนมากมักใช้ในระดับประถมศึกษาปีที่ 2 – 6 เนื่องจากเด็กสามารถอ่าน เขียนหนังสือได้แล้ว มีวิธีการดังนี้

3.1 ครูมอบแผนงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม

3.2 นักเรียนในกลุ่มช่วยกันทำงาน

3.3 เมื่องานเสร็จแล้วตรวจผลงาน คะแนนที่ได้จะเป็นคะแนนกลุ่ม

ถ้าใช้กับเด็กในระดับอนุบาลครูอาจให้งานกลุ่มที่ใช้ศิลปะที่เด็กอนุบาลสามารถทำได้แทน

4. การต่อภาพ (Jigsaw)

วิธีการนี้ มักใช้ในวิชาสังคมศึกษา วรรณคดี และวิทยาศาสตร์ เหมาะที่จะใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีขั้นตอนดังนี้

ครูมอบหมายงานให้สมาชิกในกลุ่มย่อย (homegroup หรือกลุ่มบ้าน) แต่ละกลุ่มศึกษาเนื้อหาที่แตกต่างกัน ตามครูกำหนดให้

4.2 นักเรียนแต่ละกลุ่มย่อยที่ได้หัวข้อเดียวกันจะมารวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (expert group) ศึกษาหัวข้อร่วมกัน จนเข้าใจเป็นอย่างดี

4.3 เมื่อศึกษาหัวข้อในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (expert group) เสร็จแล้ว ก็กลับไปกลุ่มบ้าน (home group) เพื่ออธิบายเนื้อหาที่ตนเองไปศึกษาให้เพื่อนๆ ในกลุ่มบ้านของตนฟัง

4.4 สมาชิกคนใดคนหนึ่งในกลุ่มบ้าน (home group) สรุปเนื้อหาของกลุ่มหลังจากฟังสมาชิกทุกคนในกลุ่มอธิบายเนื้อหาให้ฟังแล้วเพื่อให้สมาชิกทุกคนมีความเข้าใจตรงกัน

4.5 ครูอาจมีการทดสอบความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนมาและให้รางวัล

5. การสอนแบบทีมสัมฤทธิ์ (STAD : Student Teams – Achievement Division) โดยสลาวิน (1986) วิธีการนี้เหมาะสมที่จะใช้กับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 3 ขึ้นไป

5.1 ครูจัดนักเรียนเข้ากลุ่มบ้าน (home group) กลุ่มละ 4 คน โดยลดความสามารถ

5.2 สมาชิกในกลุ่มบ้านรับเนื้อหาพร้อมกันและทำแบบทดสอบเป็นระยะ แล้วเก็บคะแนนของตนไว้

5.3 ครูให้นักเรียนทดสอบครั้งสุดท้าย เป็นการทดสอบรวมยอดคะแนน และนำคะแนนของตนไปหาคะแนนพัฒนาการ

5.4 ครูให้นักเรียนทดสอบครั้งสุดท้าย เป็นการทดสอบรวมยอดคะแนน และนำคะแนนของตนไปหาคะแนนพัฒนาการ

5.5 นักเรียนนำคะแนนพัฒนาการของตนไปรวมกันในกลุ่มบ้านของตน กลุ่มใดได้คะแนนพัฒนาการของกลุ่มสูงสุด กลุ่มนั้นได้รับรางวัล

6. การสอนแบบทีมรายบุคคล (TAI : Team Assisted Individualization)

6.1 แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม 4 คน ระยะเวลาตามความสามารถ ตั้งเป็นกลุ่มบ้าน (Home group)

6.2 ให้อ่านและศึกษาเนื้อหาร่วมกันในกลุ่มบ้าน

6.3 ให้สมาชิกในกลุ่มจับคู่กัน ทำแบบฝึกหัด โดยใช้เกณฑ์ 75% ถ้าทำได้ให้ทดสอบครั้งสุดท้ายได้ ถ้าไม่ถึง ก็ทำแบบฝึกหัดซ่อมจนได้ 75% ขึ้นไป จึงไปทดสอบครั้งสุดท้าย

7. การสอนแบบทีมแข่งขัน (TGT : Team Games Tournaments) วิธีการนี้ให้เด็กเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม

7.1 จัดนักเรียนเข้ากลุ่มบ้าน (Home Group) โดยความสามารถกัน กลุ่มละ 4 คน แล้วให้อ่านสาระไปศึกษาร่วมกัน

7.2 เมื่อศึกษาเนื้อหาแล้วให้แต่ละคนแยกย้ายกันไปเป็นตัวแทนของกลุ่มบ้านเพื่อแข่งขันกับกลุ่มอื่น โดยจัดการแข่งขันตามความสามารถของสมาชิกกลุ่ม

7.3 สมาชิกในกลุ่มแข่งขัน แข่งกันตอบคำถาม 10 ข้อ โดยเปลี่ยนกันจับคำถาม แล้วให้เพื่อนที่นั่งข้างซ้ายตอบวนไปจนครบทุกคน แล้วผู้อ่านคำถามจึงเปิดคำตอบ เฉลยให้เพื่อนในกลุ่มแข่งขันฟัง แล้วรวมคะแนนที่ตนเองตอบถูกไว้

7.4 เมื่อแข่งขันเสร็จแล้ว ให้นักเรียนกลับไปกลุ่มบ้าน (Home Group) ของตนเอง นำคะแนนไปรวมกันเป็นคะแนนของกลุ่ม

8. การสอนแบบกลุ่มสืบสวนค้นคว้า (GI : Group Investigation)

เป็นวิธีให้นักเรียนช่วยกันสืบค้นมาใช้ในการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นกลุ่ม โดยมีขั้นตอนดังนี้

8.1 แบ่งกลุ่มนักเรียนความสามารถกลุ่มละ 4 คน

8.2 กำหนดเนื้อหาแล้วแบ่งกันไปศึกษา หาข้อมูลหรือคำตอบ โดยให้เด็กที่เรียนอ่อนมีโอกาสเลือกก่อน

8.3 นำข้อมูลหรือคำตอบที่ได้ มาอภิปรายในกลุ่ม และสรุปผลการศึกษา

8.4 กลุ่มนำเสนอข้อมูล / ผลงานในชั้นเรียน

9. การสอนแบบร่วมมือร่วมกลุ่ม (Co – op Co – op)

เป็นวิธีการที่ให้นักเรียนร่วมมือกันศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

9.1 แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อยลดความสามารถ แล้วให้ร่วมกันศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้นักเรียนในกลุ่มแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ ในการศึกษาหาข้อมูล

9.2 เมื่อค้นคว้าและทำงานตามหน้าที่ของกลุ่มแล้วจึงนำผลงานมาเสนอกันกลุ่ม และรวบรวมงานของสมาชิกเป็นงานกลุ่ม

9.3 ทบทวนให้สมาชิกในกลุ่มฟัง

9.4 นำผลงานกลุ่มเสนอในชั้นเรียน

10. การสอนแบบผลงานทีม (Team Product)

ให้นักเรียนร่วมกันทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ภายในชั่วโมงเรียน เช่น วาดภาพ เขียนบทความ สรุปเอกสาร ต้องมอบหมายบทบาทของแต่ละคนในทีมอย่างชัดเจน

11. การสอนแบบทบทวนร่วมกัน (Cooperative Review)

เพื่อใช้ในการให้นักเรียนได้ทบทวนความรู้ร่วมกันก่อนสอน โดยให้นักเรียนหนึ่งเป็นกลุ่มเวียนกันตั้งคำถาม และตอบคำถามเพื่อทบทวนเนื้อหา

12. การสอนแบบทีมภาษา (CIRC : Cooperative Integrated Reading and Composition)

เป็นวิธีการสอนที่ใช้ในการสอนอ่าน และเขียนโดยเฉพาะ ประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก ได้แก่ การอ่านแบบเรียน การอ่านเพื่อความเข้าใจ และการบูรณาการภาษากับการเรียน มีขั้นตอนดังนี้

12.1 แบ่งกลุ่มตามระดับความสามารถในการอ่าน โดยให้เด็กจับกลุ่มเล็กๆ ทำการอ่านแบบเรียนร่วมกัน

12.2 ครูจัดทีมให้นักเรียนลดความสามารถกันทำแบบฝึกหัด หรือทำกิจกรรมร่วมกัน และให้คะแนนกลุ่ม ถ้ากลุ่มใดได้คะแนนมากที่สุด ได้รับประกาศนียบัตรเป็นซูเปอร์ทีม

12.3 ครูพบกลุ่มการอ่านวันละ 20 นาที เพื่อสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจ โดยการวิเคราะห์ตัวละคร ปัญหา หรือทำนายเรื่องว่าจะเป็นอย่างไร และอภิปรายเรื่องที่อ่านร่วมกัน

12.4 ครูทบทวนการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียน เก็บเป็นคะแนนรายบุคคล และคะแนนกลุ่ม

12.5 นักเรียนได้รับชุดการฝึกเขียน ซึ่งเด็กสามารถเลือกหัวข้อการเขียนของตนเองได้ตามความสนใจ ช่วยกันวางโครงเรื่อง ช่วยกันตรวจสอบความถูกต้อง และตีพิมพ์เรื่องที่เขียนออกมา

12.6 นักเรียนจะได้รับการบ้านให้เลือกอ่าน และเขียนเรื่องที่อ่านเป็นรายบุคคล โดยให้ผู้ปกครองช่วยตรวจสอบพฤติกรรมการอ่าน

13. การสอนแบบคอมเพลกซ์ (Complex Instruction)

เป็นรูปแบบการสอนที่พัฒนาโดย เอลิซาเบธ โคเฮน และคณะ (ทีศนา แชมมณี. 2545: 206; อ้างอิงจาก Elizabeth Cohen; Others. n.d.) เป็นรูปแบบที่คล้ายคลึงกับการสอนแบบ GI แต่จะเน้นการสืบเสาะความรู้เป็นกลุ่มมากกว่าการทำเป็นรายบุคคล นอกจากนี้งานที่ให้อย่างมีลักษณะของการประสานสัมพันธ์ระหว่างความรู้ และทักษะหลายประเภท และเน้นการให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยการจัดงานให้เหมาะสมกับความสามารถและความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน ดังนั้น ครูจึงจำเป็นต้องค้นหาความสามารถเฉพาะทางของผู้เรียนก่อน โคเฮน เชื่อว่า หากผู้เรียนได้รับรู้ว่ามี ความถนัดในด้านใด จะช่วยให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองในด้านอื่นๆ ด้วย รูปแบบนี้ไม่มีการใช้กลไกของการให้รางวัล เนื่องจากเป็นรูปแบบที่ให้งานที่แต่ละบุคคลสามารถตอบสนองความสนใจของผู้เรียน และสามารถจูงใจผู้เรียนแต่ละคนอยู่แล้ว

14. การสอนแบบร่วมกัน คือ (Numbered Heads Together)

เป็นกิจกรรมที่เริ่มต้นด้วยคำถามของครู แล้วเปิดโอกาสให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดหาคำตอบ แล้วครูจะเรียกนักเรียนคนใด คนหนึ่งตอบคำถาม เป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับการทบทวนหรือตรวจสอบความเข้าใจ

15. การเล่าเรื่องรอบวง (Roundrobin)

เป็นเทคนิคที่เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนในกลุ่มได้มีโอกาสเล่าประสบการณ์ ความรู้ สิ่งที่น่าสนใจ หรือความประทับใจให้เพื่อนๆ ในกลุ่มย่อยฟังทีละคน สมาชิกในกลุ่มทุกคนใช้เวลาเล่าที่เท่าๆ กัน เป็นการแลกเปลี่ยนและขยายประสบการณ์ซึ่งกันและกัน การเล่าเรื่องรอบวงนี้จะช่วยพัฒนาทักษะการสื่อความหมายของผู้เรียน

16. มุมสนทนา (Corners)

เป็นวิธีการสอนที่ช่วยสร้างความสามัคคีในชั้นเรียน โดยครูจะจัดกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มย่อยๆ แล้วให้ไปนั่งตามมุมต่างๆ ของห้องเรียน แล้วกำหนดโจทย์ให้นักเรียนและกลุ่มช่วยกันคิดหลังจากนั้น จึงให้ตัวแทนสมาชิกกลุ่มมาอธิบายเรื่องที่ตนเองศึกษาให้เพื่อนในชั้นฟัง

17. คู่ตรวจสอบ (Pairs Check)

เป็นวิธีการที่ให้นักเรียนจับคู่กันทำงาน เมื่อครูให้แบบฝึกหัด นักเรียนคนหนึ่งจะเป็นคนแก้โจทย์ปัญหา และอีกคนหนึ่งจะเป็นคนเสนอแนะวิธีแก้ปัญหาเมื่อทำข้อที่ 1 เสร็จ นักเรียนคู่นั้นก็จะสลับบทบาทกัน เมื่อทำแบบฝึกหัดครบ นักเรียนแต่ละคู่จะนำคำตอบมาแลกเปลี่ยนกันตรวจสอบ

การใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือในการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย

เด็กเล็กก่อนวัยเรียนสามารถเรียนรู้ได้จากการซึมซับจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม ซึ่งแบ่งประเภทการเรียนรู้และสถานการณ์การเล่นได้ 3 แบบ คือ จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson; & Johnson. 1995)

1. การเล่นคนเดียว (Individualistic)
2. การแข่งขันกับผู้อื่น (Competitive)
3. การร่วมมือกันทำงานและเล่นกับผู้อื่น (Cooperative)

กิจกรรมแบบร่วมมือ (Cooperative) จะทำให้เด็กรู้จักการแบ่งปัน การทำงานร่วมกัน การติดต่อสื่อสารกัน การประนีประนอมกัน ซึ่งถือว่าเป็นทักษะทางสังคมที่สำคัญสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนในหลายสถานการณ์ของกิจกรรมแบบร่วมมือ (Cooperative) ที่เกิดขึ้นบ่อยๆ คือ การไม่มีใครเป็นผู้ชนะ (No – win ending) หรือ เป็นผู้ชนะทุกคน (Win – win) ตัวอย่างเช่น เด็กแย่งตุ๊กตาที่มีเพียงตัวเดียว ถ้าแก้สถานการณ์แบบการแข่งขัน (Competitive) เด็กคนใดคนหนึ่งก็จะได้ตุ๊กตาไปเพียงคนเดียว หรือแบบไม่มีผู้ชนะ ก็คือไม่มีใครได้ตุ๊กตาเลย ถ้าใช้การร่วมมือกัน (Cooperative) เด็กก็ได้เล่นตุ๊กตาดูด้วยกัน โดยสับเปลี่ยนกันเป็นแม่ ซึ่งทำให้เด็กทุกคนบรรลุวัตถุประสงค์ของตนเอง ร่วมกันในการจัดกิจกรรมในโรงเรียน เด็กๆ ต้องเรียนรู้ที่จะเรียนและเล่นด้วยตัวเอง แข่งขันกันและร่วมมือกัน ซึ่งการแข่งขันนั้นครูต้องสอนให้เด็กเกิดความอ่อนโยน มิใช่มุ่งให้เด็กพยายามทำทุกอย่างเพื่อให้ตัวเองชนะคนเดียว ซึ่งเด็กในวัยนี้อยู่ในวัยยึดตัวเองเป็นสำคัญ (Egocentric) การจัดกิจกรรมแบบร่วมมือ (Cooperative) มิได้ขึ้นอยู่กับการเล่นอยู่ในโรงเรียนของรัฐ หรือโรงเรียนเอกชนหรือจำนวนของกลุ่มแต่เป็นสิ่งที่เด็กทำร่วมกันแล้วไม่ทำให้เด็กเกิดความแตกต่าง กิจกรรมนี้จึงให้ประสบการณ์ที่ดีกับเด็กๆ ทุกคนในกลุ่ม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะทางสังคม การเล่นแบบร่วมมือ (Cooperative Play)

นักทฤษฎีและนักการศึกษาทั้งหลายได้ทำการวิจัยพบว่า พฤติกรรมใดของเด็กที่ทำให้เกิดการพัฒนาด้านสติปัญญา ระหว่างปฏิกริยาของเด็กกับสภาพแวดล้อม ประสบการณ์แรกเริ่มของเด็กที่จะส่งเสริมพัฒนาการเด็ก จากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่ง

พาร์เทน (Parten. 1932) อธิบายถึงลำดับขั้นของพัฒนาการในการเล่นและการเข้าสังคมของเด็กจากการสังเกต มีลำดับขั้นดังนี้

1. พฤติกรรมไม่ครอบครอง (Unoccupied behavior)
2. การเล่นคนเดียว (Solitary Play)
3. การชอบดูคนอื่น (On looker behavior)
4. การเล่นคู่ขนาน (Parallel Play)
5. การเล่นเชื่อมโยง (Associative Play)
6. การเล่นร่วมกัน (Cooperative Play)

การเล่นแบบร่วมมือ (Cooperative Play) เกี่ยวข้องกับการที่เด็กมีเป้าหมายร่วมกัน และแบ่งงานกันทำ เด็กจะมีพัฒนาการถึงขั้นตอนการเล่นร่วมกันเมื่ออายุ 4 ขวบครึ่ง

หลักสูตรของการศึกษาปฐมวัย ส่วนใหญ่เป็น เอกัตตบุคคล (Individualistic) และกิจกรรมที่ถูกชี้แนะโดยผู้ใหญ่ ต่อมาจึงเริ่มมีการนำกิจกรรมการเล่นอย่างอิสระ (Free Play) มาใช้และมีกิจกรรมที่ไม่มีโครงสร้างเข้ามาใช้มากขึ้นแต่ก็มีได้หมายความว่า เป็นการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

คาร์ท ไวท์ (Cart Wright. 1993) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) ในชั้นเรียนมิได้สัมพันธ์แค่วิตของเด็ก แต่มันยังเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ดีที่สุดของเด็กอีกด้วย การรับรู้สถานการณ์ (Perspective Taking)

การรับรู้ทางด้านสังคม คือ ความสามารถในการเข้าใจต่อสถานการณ์ และการตอบสนองต่อสถานการณ์นั้นๆ โดยใช้สติปัญญาและอารมณ์ ในอดีตนักวิจัยไม่มีความเชื่อว่าเด็กจะเข้าใจความหมายของการรับรู้สถานการณ์ เพราะเด็กก่อนวัยเรียนอยู่ในช่วงยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) จึงไม่สนใจผู้อื่น อย่างไรก็ตาม ยังมีนักวิจัยหลายคนเชื่อว่า เด็กวัย 12 – 18 เดือน แสดงความสามารถในการรับรู้สถานการณ์ของผู้อื่น ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์ เช่น การให้ดูรูปภาพในหนังสือ เด็กจะเปิดหน้าต่อๆ ไป แล้วฟังเพื่อนเล่า แสดงว่าเด็กยอมรับความคิดของผู้อื่น

ดังนั้น นักวิจัยจึงเชื่อว่า เด็กสามารถมีความเข้าใจในการรับรู้สถานการณ์ได้ เมื่อเด็กมีโอกาสมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และในงานเขียนของ จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson; & Johnson. 1980)

สรุปได้ว่า การเรียนเป็นกลุ่มของการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ทำให้เด็กมีเหตุมีผลมากขึ้น

ประโยชน์ของการเรียนรู้แบบร่วมมือสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน

กิจกรรมแบบร่วมมือ (Cooperative Activities) สำหรับเด็ก เด็กจะเรียนผ่านกิจกรรมด้วยการเข้าร่วมและสังเกตการณ์ การคัดค้านและการกระทำ การเข้าไปร่วมกลุ่มและลอกเลียน และริเริ่มการอภิปรายความคิดเห็นกับเพื่อนๆ

1. พัฒนาการด้านสติปัญญาเพิ่มขึ้น มีงานวิจัยสนับสนุนว่าเด็กที่ทำงานเป็นคู่ โดยจับคู่กับคนที่มีความสามารถต่างกัน ก็จะมีการพัฒนาในการแก้ปัญหาได้ดีขึ้นถึงแม้ว่าจะมีข้อโต้แย้งกันระหว่างเด็ก แต่นั่นก็คือ การมีปฏิสัมพันธ์ที่จะทำให้เด็กได้เรียนรู้ในการที่จะได้บทสรุปที่ถูกต้อง

2. ประโยชน์ในการเพิ่มพัฒนาการด้านสังคมและอารมณ์ การศึกษาทั่วไปจะเน้นด้านสังคมและอารมณ์ใช้เป็นตัวบ่งชี้ว่า เด็กจะประสบความสำเร็จในการเรียนได้หรือไม่

เพียเจต์ (Johnson; & Johnson. 1998: online; citing Piaget. 1959) กล่าวว่า เมื่อเด็กเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนๆ ไม่ว่าจะทำกิจกรรมอะไรก็จะช่วยลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) ของเด็กลง เพราะเด็กเริ่มเรียนรู้ว่าคนไม่จำเป็นต้องคิดหรือทำเหมือนกัน ปัญหาเรื่องการไม่ลงรอยกันอาจแก้ไขได้ โดยการให้เด็กออกมาชี้แจงจุดยืนตนเองและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เด็กก็จะเรียนรู้และยอมรับความคิดเห็นคนอื่นมากขึ้น

การเล่นอย่างง่าย จอห์นสัน แอนด์ จอห์นสัน (Johnson; & Johnson. 2005: online) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการเล่นเลียนแบบบทบาททางสังคม (Socialdrametic) และผลลัพธ์ของมันเป็นการเพิ่มทักษะทางภาษา ความสามารถด้านสติปัญญาสูงขึ้น ทำให้มีการปรับปรุงทางด้านอารมณ์ และสังคมดีขึ้น

การเล่นเลียนแบบบทบาททางสังคม (Socialdrametic) เป็นการเล่นแสดงบทบาทสมมติทางสังคมที่มีอยู่และบทบาทการเล่นกับความคิดสร้างสรรค์ ความหลากหลายในการเล่นที่สามารถเลือกได้โดยไม่จำกัด

ในกรณีที่เป็นเด็กพิเศษ ครุส่วนใหญ่พบว่า 75% ของเด็กต้องเรียนรู้ในการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีแบบที่มีมารยาทกับเพื่อน จึงเป็นการง่ายในการวางแผนการสอนแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือซึ่งเป็นการส่งเสริมการพัฒนาในด้านทักษะและอารมณ์

3. ประโยชน์ในการสนับสนุนทักษะทางสังคมที่ดี ช่วยพัฒนาพฤติกรรมที่ดีในเด็กเล็ก เช่น การร่วมมือกัน การประนีประนอมกัน การช่วยเหลือ การแบ่งปัน การพูดความจริง มีการทำงานวิจัยที่วิจัยเด็กตั้งแต่ระดับอนุบาล ถึง ป.4 พบว่า เด็กกลุ่มนี้มีลักษณะเด่น 5 ประการ คือ

1. ทำกิจกรรมที่เป็นกิจกรรมแบบร่วมมือกันเสมอ
2. มีการพัฒนาด้านระเบียบวินัย
3. มีความเข้าใจด้านสังคม จากการมีกิจกรรมที่ทำให้เข้าใจทางด้านสังคมมากขึ้น
4. ทำกิจกรรมที่มีคุณค่าทางสังคม
5. ทำกิจกรรมที่ช่วยเหลือกัน

เด็กกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมที่เด่นชัดในด้านการมีมนุษยสัมพันธ์และเป็นคนที่คล่องแคล่ว ชอบช่วยเหลือ และเป็นมิตรกับผู้อื่น

หลักการจัดกิจกรรมแบบร่วมมือในเด็กปฐมวัย

หลักการจัดกิจกรรมแบบร่วมมือ (Cooperative) ในเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย

1. มีเป้าหมายร่วมกัน
2. มีผลประโยชน์ร่วมกัน
3. มีแหล่งทรัพยากรร่วมกัน

ในการจัดกิจกรรมนั้นควรจัดให้เด็กเล่นเกมเป็นกลุ่ม หนังสือสำหรับเด็กจะเป็นสื่อที่ใช้กระตุ้นพฤติกรรมทางสังคมที่ดี เช่นหนังสือเรื่อง Rodolf's Red nose Reindeer เป็นต้น ยกตัวอย่างการเล่นของเด็ก 2 คน ที่มีเป้าหมายของตนเองต่างกัน คนหนึ่งอยากเล่นเดินข้ามสะพาน เด็กอีกคนหนึ่งมีเป้าหมายในการเล่นรอดสะพาน ดังนั้นเด็กทั้งสองคนจึงมีเป้าหมายร่วมกันว่าต้องเอาไม้บล็อกมารวมกันเพื่อสร้างสะพานเป็นการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เมื่อสร้างสะพานเสร็จเด็กทั้งสองคนก็ได้รับผลประโยชน์ร่วมกันคือ ได้เล่นข้ามสะพานและได้เล่นรอดสะพานจึงสรุปได้ว่าเด็กทั้งสองคนบรรลุเป้าหมายของกลุ่มในการเล่นแบบร่วมมือ (Cooperative play)

1.7 บทบาทหน้าที่ของครูในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีดังนี้

1. การเลือกกิจกรรม ควรเลือกกิจกรรมที่ง่ายเหมาะสมกับวัยของเด็ก ใช้เวลาไม่มากเกินไปเพื่อไม่ให้เด็กเกิดความเบื่อหน่าย กิจกรรมที่เลือกควรเป็นกิจกรรมที่เด็กสนใจ ครูอาจทราบได้จากการสังเกตหรือสอบถามเด็ก ๆ เพื่อให้ได้กิจกรรมที่เด็กสนใจจริงๆ

2. กำหนดเป้าหมายของกลุ่มให้ชัดเจน เด็ก ๆ ควรรู้ว่าตนเองกำลังทำอะไร มีเป้าหมายอะไรในการทำกิจกรรมนั้น และเป้าหมายกลุ่มคืออะไร รู้หน้าที่ของตนเอง ครูอาจจะถามเด็กเพื่อให้เด็กเกิดความชัดเจนในเป้าหมายของตนและกลุ่ม

เด็กเล็กที่ยังไม่รู้จักการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ครูก็ให้เด็กดูตัวอย่างจากการไปเยี่ยมพี่ประถมที่เป็นกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อเรียนรู้จากการดูตัวอย่างหรือเข้าไปมีส่วนร่วมกับการทำงานแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือกับพี่ๆ

3. ความรับผิดชอบส่วนบุคคล ครูอาจให้เด็กเลือกงานเอง หรือครูดูว่างานนั้นเหมาะสมกับเด็กจึงมอบหมายงานนั้นให้เด็กทำ ต้องมอบหมายงานที่ง่ายในการประสบความสำเร็จ และได้มีบทบาทร่วมกับกลุ่ม

4. สอนทักษะการเรียนรู้แบบร่วมมือให้เด็ก กิจกรรมที่เลือกจะทำจะช่วยให้ส่งเสริมการพัฒนาทักษะทางสังคม การอยู่ในกลุ่มร่วมกัน การแบ่งปัน การสื่อสาร การผลัดเปลี่ยนกันทำงาน การช่วยเหลือกัน ซึ่งในการฝึกทักษะทางสังคมนั้นเด็กจะเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นไปเรื่อยๆ

5. การสังเกตและการให้ข้อมูลย้อนกลับ ครูต้องคอยสังเกตว่าหลังจากใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือแล้วเด็กเกิดพฤติกรรมใดบ้างและพฤติกรรมใดที่ครูต้องกระตุ้นเพื่อให้พฤติกรรมนั้นคงอยู่ ถ้าเด็กเจอปัญหาครูจะคอยเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำแก่เด็ก

หน้าที่ของครูในการจัดกิจกรรมแบบร่วมมือ มีดังนี้

1. ครูต้องเห็นคุณค่าของกิจกรรมแบบร่วมมือ
2. ให้เวลา และโอกาสเด็กได้ฝึกการทำงานร่วมกัน
3. จัดพื้นที่ตารางกิจกรรมประจำวันที่จะช่วยสนับสนุนให้เด็กมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเด็กด้วยกัน
4. จัดวัสดุอุปกรณ์ หรือเครื่องเล่นที่น่าสนใจเหมาะสมกับวัยของเด็ก เป็นประเภทที่ให้โอกาสเด็กตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปต้องใช้ร่วมกัน หรือดัดแปลงการเล่นได้หลายวิธี เช่น บล็อก น้ำ ทราหย่อน ฯลฯ
5. ให้โอกาสเด็กเล่น หรือทำงานร่วมกันอย่างเป็นธรรมชาติ เมื่ออธิบายแก่เด็กในตอนแรกแล้ว ครูควรให้เด็กรับผิดชอบและตัดสินใจด้วยตนเอง ไม่เข้าไปแทรกแซงหรือชี้แนะมากเกินไปจนทำลายพฤติกรรมการร่วมมือของเด็ก
6. ไม่พยายามกระตุ้นการแข่งขัน
7. ส่งเสริม สนับสนุน และให้กำลังใจเด็ก

1.8 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีดังนี้

1. เลือกกิจกรรมที่เด็กสนใจแล้วกระตุ้นให้เด็กอยากทำกิจกรรมนั้นหรือให้เด็กบอกว่าการทำอะไรที่อยากทำ เลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับบุคลิกภาวะและสภาพแวดล้อมของเด็ก
2. ขนาดของกลุ่ม ควรมีขนาด 3 – 5 คน สำหรับการทำกิจกรรมแบบร่วมมือสำหรับเด็กเล็กและควรเป็นกลุ่มที่คละเด็กชาย หญิง ที่มีความสามารถแตกต่างกัน พื้นความรู้ต่างกัน ระดับภาษาต่างกัน ถ้ามีเด็กพิเศษก็เอามาเข้าร่วมกิจกรรมด้วยจะดีมากเด็กจะได้รับการยอมรับจากเพื่อนและเห็นคุณค่าของตนเอง แต่การเลือกกิจกรรมให้เด็กพิเศษทำนั้นต้องเป็นกิจกรรมที่ง่ายสำหรับเด็ก ในการจัดกลุ่มอาจมีการผสมกับเด็กประถมศึกษาได้ เช่น ให้พี่ประถมมาเล่าเรื่องให้น้องอนุบาลฟัง หรือวาดภาพให้น้อง จะทำให้เด็กเล็กได้รับการกระตุ้นทักษะทางสังคมและเรียนรู้แบบร่วมมือจากพี่ ส่วนเด็กประถมก็จะเกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าของตนเอง
3. การเลือกวัสดุอุปกรณ์หรือของเล่นที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการร่วมมือ เช่น หุ่นกระบอกบล็อกไม้ หรือ น้ำ เป็นต้น อุปกรณ์ต่างๆ ไม่ควรมีมากจนเกินไป เพราะจะทำให้เด็กขาดความสนใจได้
4. การจัดห้องเรียนห้องเรียนควรมีพื้นที่ว่างเพียงพอ การจัดกลุ่มไม่ควรให้อยู่ห่างกันมากเกินไปหรือชิดกันมากเกินไป
5. ควรสอนให้เด็ก รู้จักการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) โดยให้ดูจากของจริง เช่น พาเด็กไปร่วมกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ห้องพี่ประถม หรือใช้รูปภาพที่แสดงถึงทักษะทางสังคม เช่น การแบ่งปัน การยิ้ม การพูดคุยกัน เป็นต้น

เด็กอนุบาลกับพฤติกรรมการร่วมมือ

กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นพฤติกรรมทางสังคมในทางบวก สร้างการรับรู้ความรู้สึกและความคิดเห็นของผู้อื่น เด็กได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมกันในการที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายครูอนุบาลสามารถใช้การเล่นของเด็กสร้างให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมร่วมมือให้มากขึ้น นักการศึกษาอนุบาล ตระหนักถึงความสำคัญของพฤติกรรมการร่วมมือ (Cooperative Behaviors) ของเด็กมานานนับสิบปีความตระหนักนี้มีอย่างต่อเนื่องและทวีขึ้นเนื่องจากความก้าวร้าวรุนแรงที่เพิ่มขึ้นในสังคม ผลกระทบจากการแข่งขันทางเศรษฐกิจและความเสื่อมทางจริยธรรม ทำให้จำเป็นต้องเน้นการพัฒนาเด็กให้เป็นทั้งคนเก่งและคนดี รู้จักทำงานร่วมกันเพื่อสร้างสรรค์สังคมและอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่าผู้ใหญ่ที่มักสังเกตเห็นการทะเลาะได้เถียงกันของเด็กแต่ผู้ใหญ่เคยสังเกตเห็นการร่วมมือกันเล่นของเด็กบ้างหรือไม่ กิจกรรมการเล่นของเด็กมาก มายที่ต้องอาศัย ผู้เล่นมากกว่า 1 คน และต้องใช้การเจรจาตกลง ใช้ของร่วมกัน มีการหมุนเวียนกันใช้อุปกรณ์หรือผลัดเปลี่ยนบทบาทหน้าที่กัน และเมื่อไรก็ตามที่เด็กไม่ประสบผลสำเร็จจากการเล่นคนเดียวเด็กก็จะใช้พฤติกรรมการร่วมมือเข้าช่วย

ครูอนุบาลสามารถใช้การเล่นซึ่งเด็กชอบอยู่แล้ว เป็นหนทางนำไปสู่พฤติกรรมความร่วมมือ ซึ่งแม้ในระยะแรกนั้นการเล่นของเด็กยังมีลักษณะเอาแต่ใจตนเอง หวงของ ทะเลาะกันบ่อย แต่ครูพยายามให้เวลา ให้โอกาสและวัสดุอุปกรณ์ ให้เด็กได้เล่นหรือทำงานร่วมกันในกลุ่มย่อยอย่างค่อยเป็นค่อยไปและอย่างสม่ำเสมอ ทั้งให้กำลังใจหรือแสดงความชื่นชม และชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของการร่วมมือกันแล้ว ก็จะช่วยพัฒนาเด็กให้เกิดพฤติกรรมความร่วมมือกันได้

ตัวอย่างกิจกรรมการเล่นที่ให้เด็กเล่นคนเดียวหรือเล่นคู่ขนานกับเด็กอื่น เช่น กิจกรรมศิลปะ การเล่นต่อพลาสติกสร้างสรรค์ การเล่นภาพตัดต่อ ฯลฯ ส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนมีความชำนาญเหนือคนอื่น ในทางตรงกันข้ามการเล่นบทบาทสมมติของเด็กๆ ในมุมบ้านมักจะช่วยส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือเพราะเด็กๆ จะมีการแบ่งบทบาทหน้าที่และเล่นร่วมกันตามจินตนาการของตนอย่างอิสระ

จากตัวอย่างกิจกรรมข้างต้นชี้ให้เห็นความแตกต่างของการเล่น คือ จะมีทั้งกิจกรรมการเล่นแบบรายบุคคล แบบแข่งขัน และแบบร่วมมือ การศึกษาผลกระทบของการเล่นทั้ง 3 แบบนี้พบว่ากิจกรรมการเล่นแบบร่วมมือจะกระตุ้นพฤติกรรมสังคมทางบวก รวมถึงความสามารถในการรับรู้ความรู้สึกและความคิดเห็นของผู้อื่น นอกจากนี้ยังส่งเสริมทักษะทางสังคม ทางร่างกาย และทางสติปัญญา การคิดแก้ปัญหา การสื่อสาร ส่วนกิจกรรมแบบแข่งขันมักก่อผลให้พฤติกรรมความร่วมมือลดน้อยลง

กิจกรรมแบบร่วมมือ (Cooperative Activities) จะมีลักษณะกิจกรรมที่เด็กตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป (ถ้าเป็นเด็กอนุบาลไม่ควรเกิน 6 คน) เล่นหรือทำงาน โดยมีลักษณะดังนี้

1. มีเป้าหมายร่วมกัน
2. ใต้อัตตสันใจ
3. แลกเปลี่ยนความคิดและใช้วัสดุอุปกรณ์ร่วมกัน
4. ใต้อรรถา ท่อง
5. ร่วมกันเล่นหรือทำงานประสานกันให้สำเร็จตามเป้าหมาย
6. ประเมินความก้าวหน้าของตน

กิจกรรมแบบร่วมมือมักถูกมองว่ายากเกินไปสำหรับเด็กอนุบาล ซึ่งยังอยู่ในวัยที่มีข้อจำกัดในการรับรู้ความรู้สึกหรือความคิดเห็นของผู้อื่น อย่างไรก็ตาม เด็กอนุบาลนั้นถ้ามีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นหรือผู้ใหญ่ เด็กจะยังมีโอกาสเรียนรู้ความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักแก้ปัญหาและเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาเด็กด้านสังคมและสติปัญญาเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะเด็กต่างกับผู้ใหญ่ตรงที่เด็กจะแสดงออกกับเพื่อนแต่ละคนอย่างเสมอภาค ซึ่งเท่ากับเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็นและโต้แย้งอย่างอิสระ พฤติกรรมแบบร่วมมือจึงมักจะเกิดขึ้น และถ้าให้โอกาสเด็กอย่างต่อเนื่อง เด็กจะเห็นว่าคนอื่นมีความคิด ความรู้สึก แตกต่างจากตนเองได้ และเริ่มตระหนักถึงพฤติกรรมของตนเองที่แสดงออกต่อคนอื่น

ในหลักสูตรอนุบาล พฤติกรรมการร่วมมือควรจะได้รับพิจารณา และให้ความสำคัญมากกว่าที่เป็นอยู่ และครูผู้สอนเองก็มีความสำคัญในการช่วยสนับสนุนหรือช่วยลดพฤติกรรมการร่วมมือของเด็กได้

ข้อดีและข้อจำกัดของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

กลุ่มย่อยในการเรียนแบบร่วมมือจะมีจำนวนระหว่าง 2 – 6 คน และมีองค์ประกอบในการทำงานกลุ่ม ดังนี้

1. มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทางบวก (Positive interdependence) สมาชิกในกลุ่มทุกคนจะมีหน้าที่และบทบาทที่สำคัญและจำเป็นในกลุ่มทุกคน
2. มีปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด (face - to - face interaction) สมาชิกทุกคนได้แสดงความคิดเห็นของตนเองต่อหน้าเพื่อนๆ ในกลุ่ม
3. แต่ละคนต้องรับผิดชอบในผลงานที่ได้รับมอบหมาย (individual accountability)
4. สมาชิกของกลุ่มจะต้องได้รับการฝึกฝนในเรื่องทักษะทางมนุษยสัมพันธ์และกระบวนการกลุ่ม (interpersonal and small group skills)

การทำงานเป็นกลุ่มย่อยต่างๆ ไปจะไม่เน้นองค์ประกอบข้างต้นนี้ หากจะเน้นแต่ผลลัพธ์ของงานเท่านั้น

ความแตกต่างระหว่างกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือกับกลุ่มการเรียนรู้ทั่วไป

ความแตกต่างระหว่างกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือกับกลุ่มย่อยธรรมดา จะเป็นดังนี้ จอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson; & Johnson. 1975)

กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ	กลุ่มการเรียนรู้ทั่วไป
1. พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทางบวก	1. ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน
2. สมาชิกแต่ละคนจะรับผิดชอบในผลงานของตน	2. แต่ละคนไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในผลงาน
3. เน้นทั้งผลงานและกระบวนการ	3. เน้นแต่ผลงาน
4. สอนทักษะทางสังคม	4. ไม่สนใจที่จะสอนทักษะของสังคม
5. ครูต้องสังเกตใกล้ชิดและช่วยเหลือ	5. ครูมักจะปล่อยให้กลุ่มทำงานกันเอง
6. เน้นกระบวนการกลุ่มและมีการสนับสนุน	6. ไม่เน้นกระบวนการกลุ่ม
7. คละความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม	7. มักจะจัดตามกลุ่มความสามารถใกล้เคียง

ทักษะที่จำเป็นในการเรียนแบบร่วมมือ

ในการเรียนแบบร่วมมือนี้ครูจะต้องสอนทักษะที่จำเป็น 2 ประเภท ให้แก่นักเรียน คือ ทักษะทางสังคมหรือมนุษยสัมพันธ์ (Social or Interpersonal Skills) และทักษะทางด้านเทคนิค (Technical Skills)

ทักษะทางสังคม ได้แก่ การตั้งใจฟังผู้อื่น การรอคอยให้ถึงคราวของตน การร่วมมือไม่ถอนตัว มีทักษะความเป็นผู้นำ มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถแก้ไขสถานการณ์ขัดแย้งสนับสนุนให้กำลังใจผู้อื่น

ทักษะทางด้านเทคนิค ได้แก่ ความสามารถในการอ่าน เขียน แก้ปัญหา การอภิปราย การตั้งคำถาม การคิด และการนำไปใช้

ตัวอย่างของทักษะการฟังที่ควรฝึก

1. ตั้งใจฟัง มองผู้พูด
2. จับประเด็นของเรื่องที่ฟัง
3. เปิดโอกาสให้ผู้อื่นมีส่วนร่วม
4. สนใจในเรื่องที่ฟัง
5. ไม่แสดงกิริยาที่พอใจหรือไม่พอใจหรือตัดสินผิดถูกทันที

ตัวอย่างของทักษะการอภิปรายที่ควรฝึก

1. ฝึกพูดให้กระชับ ให้พูดคนละ 15 วินาที ในการอภิปราย 5 นาที
2. ฝึกการฟัง ผู้ที่จะอภิปรายคนต่อไปต้องทิ้งระยะ 3 วินาที
3. ฝึกการคิดไตร่ตรอง ผู้ที่จะอภิปรายคนต่อไปจะต้องสรุปความของผู้ที่พูดก่อนหน้านั้น

แล้วจึงจะพูดของตน

4. ฝึกให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการอภิปราย

ตัวอย่างของทักษะในการปฏิบัติตนในสถานการณ์ขัดแย้ง ที่ควรฝึก

1. ให้นักเรียนเขียนเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
2. จากข้อ 1 ให้บรรยายว่าเขาทำอะไร
3. จากข้อ 1 ให้แสดงทางเลือกต่างๆ 5 ทาง ที่เขาสามารถทำได้ในสถานการณ์นั้น
4. จากข้อ 1 ให้เขาเสนอว่า ถ้าเกิดเหตุการณ์เช่นนั้นอีก เขาจะอย่างไร

วิธีการสอนของการเรียนแบบร่วมมือนี้ยังมีอีกหลายวิธี แต่หลักการใหญ่ก็คือ การให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม ได้ช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน ได้ฝึกมารยาทและทักษะทางสังคม ได้ฝึกการพูด การฟัง การอภิปราย และการศึกษาค้นคว้า จากผลการวิจัย 43 เรื่อง ปรากฏว่า 63 เปอร์เซ็นต์ของการวิจัยเหล่านี้แสดงผลว่าวิธีการเรียนแบบร่วมมือมีผลทางบวกในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ สลาบิน (Slavin, 1990) และจากการวิจัยของ แบทติสตีช และคนอื่นๆ (Battistich; et al. 1993) ซึ่งได้ศึกษาปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 ปรากฏผลว่ากลุ่มที่ประสบการณ์กลุ่มมีคุณภาพสูง คือ สมาชิกในกลุ่มมีความเป็นมิตรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แสดงความเอาใจใส่ในความเป็นอยู่ และทำงานร่วมกัน มีผลต่อบรรยากาศที่ดีในห้องเรียน นักเรียนชอบโรงเรียนมากขึ้น นักเรียนมีความขยัน ตั้งใจทำงานมากขึ้น มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนดีขึ้น ส่วนกลุ่มที่ประสบการณ์กลุ่มมีคุณภาพต่ำมีผลต่อเจตคติทางลบของสมาชิกในกลุ่ม

คุณค่าของการเรียนแบบร่วมมือ

โดยทั่วไปแล้วการเรียนแบบร่วมมือมีคุณค่าต่อนักเรียนดังต่อไปนี้

1. ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น
2. ทำให้นักเรียนมียุทธวิธีในการเรียนที่ดี
3. ทำให้นักเรียนมีแรงจูงใจภายในมากขึ้น
4. ทำให้นักเรียนมีทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น
5. ทำให้นักเรียนชอบเรียนวิชาต่างๆ มากขึ้น
6. ทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อครู
7. ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อเพื่อนนักเรียนด้วยกันมากขึ้น
8. ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าเป็นที่ยอมรับและได้รับการสนับสนุนจากเพื่อน
9. ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง (มีความภาคภูมิใจในตนเอง)

ปัญหาในการเรียนแบบร่วมมือ

ถึงแม้การเรียนแบบร่วมมือจะเป็นวิธีการที่มีคุณค่า แต่ก็อาจจะเกิดปัญหาได้หลายลักษณะ กล่าวคือ

1. ปัญหาความสัมพันธ์ส่วนตัว (interpersonal problem)
2. ปัญหาที่สมาชิกของกลุ่มไม่ทำงานที่รับผิดชอบ
3. สมาชิกของกลุ่มบางคนพูดมากเกินไปและไม่ฟังผู้อื่น

เพราะฉะนั้นครูผู้สอนจึงจะต้องสังเกตติดตามการทำงานของกลุ่มอย่างใกล้ชิด และให้ข้อมูลย้อนกลับแก่กลุ่มเพื่อปรับปรุงแก้ไข อนึ่งผู้ปกครองของนักเรียนที่เรียนเก่งมักจะร้องทุกข์ว่าการเรียนแบบร่วมมือเป็นประโยชน์สำหรับนักเรียนที่เรียนอ่อนและเรียนปานกลางเท่านั้น แต่นักเรียนที่เรียนเก่งต้องถูกดึงให้เสียเวลาและจะต้องใช้เวลาสอนเพื่อนที่อ่อนกว่า แต่จากการศึกษาติดตามผลเป็นเวลาหลายปี จอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson; & Johnson. 1988) ได้พบว่า การที่นักเรียนที่เรียนเก่งต้องช่วยอธิบายให้เพื่อนนั้น ทำให้ความคิดของตนเองกระจ่างขึ้น ทำให้ความคงทนในการจำสูงขึ้น ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก็มีได้ด้อยกว่านักเรียนที่เรียนเก่งที่ไม่ได้เรียนแบบร่วมมือแต่นักเรียนที่เรียนเก่งที่เรียนแบบร่วมมือนี้จะมีพัฒนาการทางสังคมสูงขึ้นและมีเพื่อนมากขึ้นตลอดจนมีความเป็นผู้นำมากขึ้นและมีความสามารถในการสื่อสารสูงขึ้น

ถึงแม้การเรียนแบบร่วมมือจะให้ผลดีในการสอนแต่ก็มีได้หมายความว่า การสอนทั้งหมดจะต้องเป็นแบบนี้ การให้นักเรียนเรียนเป็นรายบุคคลหรือการแข่งขันก็ยังคงเป็นความจำเป็นสำหรับการแข่งขันนั้นควรทำให้สนุกสนานมิใช่สร้างความเครียดและทำให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่องานของนักเรียน

ลินด์เกรน (ประกายแก้ว แปรโคกสูง. 2541: 32; อ้างอิงจาก Lindgren. 1973) การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง การร่วมมือกันทำงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายซึ่งทุกคนยอมรับว่า จุดมุ่งหมายนั้นเป็นจุดมุ่งหมายร่วมกัน และเมื่อทำงานนั้นเสร็จแล้วเป็นผลให้ผู้ร่วมงานเกิดความพึงพอใจ

จอห์นสัน และจอห์นสัน (ชาญชัย อาจินสมาจาร. 2533: 19; อ้างอิงจาก Johnson; & Johnson. 1987) ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง การเรียนที่จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นกลุ่มเล็ก กลุ่มละประมาณ 3- 5 คน โดยที่สมาชิกในกลุ่มมีความแตกต่างกัน ทางเพศ ความสามารถในการเรียน ฯลฯ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยเหลือซึ่งกันและกันรับผิดชอบการทำงานของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มร่วมกัน

อารี สันทนต์ (2539: 89) ให้ความหมายว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นวิธีการเรียนที่ให้นักเรียนทำงานด้วยกันเป็นกลุ่มเล็กๆ เพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้ทั้งทางด้านความรู้และทางด้านจิตใจ ช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าความแตกต่างระหว่างบุคคลของเพื่อนๆ เคารพความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่น ที่แตกต่างจากตน ตลอดจนรู้จักช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนๆ

สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2536: 3) ให้ความหมายว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง วิธีการที่ครูจัดนักเรียนให้เป็นกลุ่มๆ กลุ่มละประมาณ 5 – 9 คน ในระดับประถมศึกษา นักเรียนทุกคนช่วยเหลือกันในการเรียน

สุภา อักษรประดิษฐ์ (2543) ได้ให้ความหมาย การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้แก่ผู้เรียน ได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ และแต่ละกลุ่มประกอบด้วย สมาชิกที่มีความรู้ ความสามารถแตกต่างกัน โดยที่แต่ละคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ในการเรียนรู้และในความสำเร็จของกลุ่ม ทั้งโดยการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้และในความสำเร็จของกลุ่ม วิธีการเรียนรู้หรือวิธีการที่ผู้เรียนภายในกลุ่มต่างร่วมมือ (share) ช่วยเหลือ (help) มีส่วนร่วม (participate) และประสานกัน (cooperate) ในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ผู้เรียนต่างช่วยกันเสนอแนวคิดและให้ความร่วมมือกันใช้ทรัพยากร ซึ่งหมายถึง ข้อมูลข่าวสารระหว่างกันภายในกลุ่ม ผู้เรียนทุกคนใช้ความสามารถพิเศษของตนเอง โดยผู้ที่มีความสามารถ หรือศักยภาพสูงกว่า ช่วยเหลือผู้เรียนที่ด้อยกว่าในการเรียน ผู้เรียนแต่ละคนในกลุ่มจะร่วมมือกันอย่างเข้มแข็ง และประสานสามัคคีกันในการเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ ดังนั้นสมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนของตนเองเท่านั้นหากแต่จะต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละบุคคล คือ ความสำเร็จของกลุ่ม

ทิศนา แคมณี (2545:196) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ คือ การเรียนรู้แบบเป็นกลุ่มย่อย โดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกัน ประมาณ 3-6 คน ช่วยกันเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ สมาชิกในกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกันและร่วมมือกันในการทำงาน โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รับผิดชอบการทำงานของสมาชิกในกลุ่มร่วมกันเพื่อให้สมาชิกกลุ่มบรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน และเมื่องานสำเร็จก็เป็นผลให้สมาชิกในกลุ่มเกิดความพึงพอใจ

5. การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม (Group Processing)

การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม เพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้และปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น เช่น วิธีการทำงานกลุ่ม พฤติกรรมของสมาชิกกลุ่มและผลงานกลุ่ม การวิเคราะห์การเรียนรู้นี้อาจวิเคราะห์โดยนักเรียน ครู หรือวิเคราะห์ร่วมกัน ระหว่างครูกับนักเรียน เพื่อช่วยป้อนข้อมูลย้อนกลับ ช่วยทักษะการรู้คิด (Meta cognition) คือ สามารถที่จะประเมินการคิดและพฤติกรรมของตน

1.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ

สามารถ สุขาวงษ์ (2537: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการทำงานกลุ่มและความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางปลาม้า จำนวน 84 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองสองด้วยการสอนแบบโครงการ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ และกลุ่มควบคุมสอนโดยใช้การสอนตามคู่มือครู พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ศิริพร ทูเครือ (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้แผนผังมโนทัศน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาล 1 ทรงพลวิทยา อ. บ้านโป่ง จ.ราชบุรี จำนวน 2 ห้องเรียน แบ่งกลุ่มทดลองที่ได้รับการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้แผนผังมโนทัศน์และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามปกติ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้แผนผังมโนทัศน์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กนกกรานต์ ฤกษ์ผ่องศรี (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาผลของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาได้น้อยจำนวน 32 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ได้รับการเรียนรู้แบบร่วมมือ และกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบร่วมมือมีความสามารถในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันมากกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นัญญาญ เอื้อสุวรรณ (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีการสอนแบบประสาน 5 แนวคิด และหลักและวิธีการสอนด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบางชัน กรุงเทพมหานคร จำนวน 80 คนแบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ 1

ได้รับการสอนด้วยวิธีการสอนแบบประสาน 5 แนวคิดหลัก และกลุ่มที่ 2 ได้รับการสอนด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบประสาน 5 แนวคิดหลัก และวิธีการสอนด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาหลังการทดลองของกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่มสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 และบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีการสอนแบบประสาน 5 แนวคิดหลัก และวิธีการสอนด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และทั้ง 2 กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือมีคะแนนบุคลิกภาพประชาธิปไตยสูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสอนแบบประสาน 5 แนวคิดหลัก

กนกรวรรณ เลื่อยคลัง (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือควบคู่กับการให้เวลานอกและการเรียนรู้แบบร่วมมือควบคู่กับการปรับสีนใหม่ที่มีต่อพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมศึกษาศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 18 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 ได้รับการเรียนรู้แบบร่วมมือควบคู่กับการให้เวลานอก และกลุ่มทดลองที่ 2 ได้รับการเรียนรู้แบบร่วมมือควบคู่กับการปรับสีนใหม่ พบว่า นักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียนลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มงคลรัตน์ สิมพา (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการเรียนรู้แบบร่วมมือแข่งขันควบคู่กับการควบคุมตนเองและการเรียนรู้แบบร่วมมือแข่งขันควบคู่กับการปรับสีนใหม่ที่มีต่อพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ 16 คน ที่แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 ที่ใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือแข่งขันควบคู่กับการควบคุมตนเองและกลุ่มทดลองที่ 2 ใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือแข่งขันควบคู่กับการปรับสีนใหม่ ผลการทดลองพบว่า นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียนลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เยาวนารถ เลหาบรรจง (2545: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการสอนแบบจิตปัญญาที่มีต่อความภาคภูมิใจในตนเองของเด็กปฐมวัย ซึ่งในการสอนแบบจิตปัญญาเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติภารกิจคิดและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง และจากการเรียนทั้งเดี่ยวและกลุ่ม พร้อมนำเสนอเพื่อแสดงการเรียนรู้และความก้าวหน้าในการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการสอนที่มีลักษณะการปฏิบัติของผู้เรียน 5 ประการ คือ ลงมือกระทำด้วยความคิด ผู้เรียนต้องแสดงออกในทางที่ดี เรียนแบบร่วมมือ เรียนรู้จากการค้นพบ และมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ที่ครูผู้สอนประเมินโดยแบบประเมินความภาคภูมิใจในตนเองแล้วพบว่ามีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ จำนวน 15 คน เพื่อให้เด็กได้รับจัดกิจกรรมการสอนแบบจิตปัญญา ผลการวิจัยพบว่า ความภาคภูมิใจในตนเองของเด็กปฐมวัยหลังการ

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณา รายด้าน พบว่า ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง ด้านเห็นคุณค่าผู้อื่น และด้านมีความเชื่อมั่นในตนเองอยู่ในระดับดีมาก ส่วนด้านมีจิตใจอยู่ในระดับดี และความภาคภูมิใจในระดับของเด็กปฐมวัยภายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบร่วมมือที่กล่าวมาข้างต้น เป็นเพียงส่วนหนึ่ง ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งคงเพียงพอที่จะทำให้เห็นว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ นั้นสามารถช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นในทุกระดับชั้น ทั้งระดับปฐมวัยหรือระดับที่สูงขึ้น ซึ่งในที่ยกตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเด็กปฐมวัยเพื่อให้เห็นการเรียนรู้ หรือการเล่นแบบร่วมมือที่อยู่ในช่วงกิจกรรมต่างๆของเด็กปฐมวัย

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และกิจกรรมกลุ่ม

2.1 ความหมายของศิลปะ

เลิศ อนันตนะ (2535: 44) กล่าวว่า ศิลปศึกษา (Art Education) หมายถึง การนำ กิจกรรมศิลปะมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา เพื่อพัฒนาด้านต่างๆ แต่ไม่มี จุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นศิลปิน หรือจิตรกร (Artist)

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526: 28 – 29) ได้กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ เด็กปฐมวัยแสดงความคิดสร้างสรรค์ ฝึกประสาทสัมผัสและส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ได้แก่ ร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา รวมทั้งช่วยให้เด็กมีสุขภาพที่ดีเกี่ยวกับการกิน เล่น ออกกำลังกาย และพักผ่อนอย่างถูกต้อง

เยาวพา เดชะคุปต์ (2528: 36 – 38) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ หมายถึง กิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมือและสามารถ ให้สัมพันธ์กัน เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการเขียน และมีโอกาสพัฒนาทักษะพื้นฐานในการอ่าน

สรุปได้ว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่เด็กสามารถแสดงความคิดสร้างสรรค์ และยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม และในการ จัดกิจกรรม ต้องคำนึงถึงความสนใจของเด็กเป็นสำคัญ

2.2 ความหมายและความสำคัญของศิลปะสร้างสรรค์

กิจกรรมศิลปะมีความสำคัญและให้ประโยชน์กับมนุษย์เป็นอย่างมาก ซึ่งมีผู้ที่กล่าวไว้ ดังนี้ โลเวนเฟลด์ (บุคกรินทร์ สิริปัญญาธร. 2541: 26; อ้างอิงจาก Lowenfeld. 1970: 29) กล่าวว่าผล สะท้อนจากการทำงานศิลปะทำให้ทราบถึงการเจริญเติบโตของเด็ก สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เขา อาศัยอยู่มีอิทธิพลต่อชีวิตของเด็กและก่อให้เกิดการรับรู้ที่ยิ่งใหญ่ของมนุษย์

ราศี ทองสวัสดิ์ (2529: 103 – 104) กล่าวว่า กิจกรรมสร้างสรรค์หรือศิลปะสำหรับเด็ก มิได้มีจุดมุ่งหมายให้เด็กทำงานเพื่อความสวยงามหรือทำให้เหมือนจริง แต่ต้องการช่วยพัฒนา กล้ามเนื้อมือให้แข็งแรงการฝึกประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา เพื่อเป็นพื้นฐานการเขียนที่ดี ตลอดจนช่วยพัฒนาอารมณ์ จิตใจให้เด็กมีความเพียร อดทน มีสมาธิในการทำงาน และรู้จักรับผิดชอบ การทำงานเป็นกลุ่มช่วยให้เด็กเรียนรู้การเข้าสังคม การแบ่งปันความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และส่งเสริม พัฒนาการด้านสติปัญญาทำให้เด็กรู้จักคิด มีเหตุผลในการทำงาน จึงควรให้กำลังใจในการทำงานกับ เด็กอย่างสม่ำเสมอ ให้เด็กเกิดความมั่นใจ กล้าคิด กล้าแสดงออกอย่างเต็มที่

2.3 ประโยชน์ของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

วิรุณ ตั้งเจริญ (2535 : 241 – 244) ได้กล่าวว่าศิลปะศึกษาสร้างเสริมลักษณะนิสัย ให้แก่เด็กปฐมวัยด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. สร้างเสริมลักษณะนิสัยด้านการแสดงออกศิลปะเป็นกระบวนการที่ต้องตัดสินใจ เสนอความคิดตัดสินใจที่จะกระทำ และแสดงออกมาตามความคิด
2. สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางด้านความคิดสร้างสรรค์ ศิลปะเป็นวิถีทางหนึ่งดูจะ พร้อมมูลด้วยวิถีทางสำหรับการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็กปฐมวัย
3. เสริมสร้างลักษณะนิสัยด้านการจินตนาการ สิ่งต่าง ๆ ที่เราสร้างสรรค์ขึ้นมาย่อม เริ่มต้นด้วยการจินตนาการก่อน ซึ่งเป็นเรื่องของการคาดหวัง จะผลักดันไปสู่การคิดคำนึงที่กว้างไกล
4. สร้างเสริมลักษณะนิสัยด้านสุนทรียภาพ ผู้ที่มีสุนทรียภาพอยู่ในตัวจึงพร้อมที่จะ รับรู้และซาบซึ้งต่อคุณค่าทางด้านต่าง ๆ ของสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัว
5. สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางด้านความประณีต ศิลปะต้องใช้ความพยายาม การ สังเกต และความประณีตเรียบร้อยอยู่ตลอดเวลา
6. สร้างเสริมลักษณะนิสัยทางด้านการทำงาน ศิลปะเป็นการเริ่มต้นให้เด็กมีนิสัยรัก การทำงานเป็นกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติด้วยมือ ต้องอาศัยความรัก ความพยายาม เมื่องานเสร็จเด็กจะ ภูมิใจ ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันให้เขากระตือรือร้นที่จะทำงานชิ้นต่อไป
7. สร้างเสริมลักษณะนิสัยในการทำงานร่วมกัน การทำศิลปะจะต้องมีการพูดคุย ปรึกษาหารือ หยิบยื่น สิ่งต่าง ๆ ต่อกัน ปัจจุบันครุนิยมจัดกิจกรรมรวมกลุ่มยังเป็นการส่งเสริมให้เด็ก ต้องคิดวางแผนและทำงานร่วมกัน

เลิศ อำนันทนะ (2535: 44- 48) ได้กล่าวถึง การที่เด็กได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ ด้วยศิลปะที่เหมาะสม จะสามารถพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. พัฒนาการด้านสติปัญญา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ การที่เด็กได้ สสำรวจทดลอง ค้นคว้ากับวัสดุนานาชาติเด็กจะมีการแก้ปัญหา เลือกสรร ตัดสินใจ วางแผนลงมือ กระทำจริง รวมทั้งการวิจารณ์และประเมินค่าในผลงานที่ตนแสดงออกจนสำเร็จขึ้นมา ซึ่งกระบวนการ ดังกล่าวนี้นี้ ได้ตอบสนองต่อลักษณะนิสัยของเด็กที่อยากรู้อยากเห็น และขี้สงสัย ทำทหาย ทำให้เด็ก แสดงออกอย่างอิสระเสรีภายใต้บรรยากาศที่สนุกสนาน เพลิดเพลิน

2. พัฒนาการทางด้านร่างกาย ส่งเสริมพัฒนาการการทำงานที่ประสานสัมพันธ์กัน ระหว่างการใช้กล้ามเนื้อ และประสาทตา ทำให้อวัยวะต่างๆ ของร่างกายมีความแข็งแรงมีทักษะ ในการทำงานที่คล่องตัวดีขึ้น

3. พัฒนาการทางด้านอารมณ์ ทำให้เด็กมีอารมณ์ที่ผ่อนคลายสนุกสนานยิ่งเด็กประสบ ผลสำเร็จในงานที่ลงมือทำก็ยิ่งทำให้เด็กเชื่อมั่นในตนเอง บนพื้นฐานของความรักและความรู้สึก ภาควิไมใจในความสามารถของตนเอง ส่งผลให้เด็กมีสุขภาพจิตที่ดี สามารถมองโลกที่สวยงามด้วย สายตาที่สวยงาม สดใสตลอดจนมีความรู้สึกที่ดีงามต่อผู้คนและสิ่งแวดล้อมรอบข้าง

4. พัฒนาการด้านสังคม การจัดกิจกรรมทางด้านศิลปะเพื่อพัฒนาการทางสังคมให้แก่ เด็กอย่างเหมาะสม ได้แก่ การจัดกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (Group Process) ทำให้เด็กเรียนรู้และ ฝึกหัดด้านสังคม เช่น การวางแผนงาน หรือปรึกษาหารือ การร่วมมือร่วมใจ การประนีประนอม การแก้ปัญหาความขัดแย้ง ฯลฯ มีผลให้เด็กลดความต้องการของตนเองเมื่อต้องการอยู่ร่วมในการ ทำงานร่วมกับเพื่อนหรือพี่น้องของตนที่แต่ละคนมีความสนใจแตกต่างกัน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531: 6 –15) ได้สรุปความสำคัญ ของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

1. เด็กแสดงออกอย่างอิสระ ส่งเสริมอิสรภาพในการทำงานครูควรวางวัสดุอุปกรณ์ใน พื้นที่ที่เด็กจะหยิบมาใช้ได้ และมีโอกาสเลือกหยิบได้ตามความพอใจ ในขณะที่เดียวกันเด็กจะสามารถ แลกเปลี่ยนแนวคิดของตนกับเพื่อนๆ ได้

2. เด็กมีสุนทรียภาพต่อสิ่งแวดล้อม เด็กรู้จักชื่นชมและมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งต่างๆ เป็น สิ่งที่ควรได้รับการพัฒนาซึ่งผู้ใหญ่ควรทำตัวอย่างโดยการยอมรับและชื่นชมในผลงานของเด็ก โดย ฝึกให้เด็กเห็นว่าทุกๆ อย่างมีความสำคัญสำหรับตัวเขา ส่งเสริมให้เด็กรู้จักสังเกตสิ่งที่ผิดแปลกในสิ่ง ธรรมดาสามัญให้ได้ยินในสิ่งที่ไม่เคยได้ยิน และฝึกให้เขาสนใจสิ่งต่างๆ รอบตัว

3. เด็กเกิดความพอใจและสนุกสนานในขณะที่เด็กทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ต่างๆ เด็กควรทำตามความพอใจและมีความสุขสนุกสนาน การพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน เป็นโอกาสที่เด็กจะแสดงออกซึ่งความคิดของเขาและเป็นการพัฒนาทางภาษาไปด้วย การเปิดโอกาส ให้เด็กแสดงความสามารถทางสร้างสรรค์จะช่วยให้เด็กตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ช่วย ส่งเสริมให้เขามีกำลังใจ เข้าใจตนเองว่ามีความคิดที่ดีและมีความสามารถหลายอย่าง องค์กรประกอบที่ ช่วยให้เด็กเกิดความพอใจ สนุกสนานในขณะที่ทำกิจกรรม คือ เวลาและสถานที่ เด็กต้องการเวลา ทำงานมากพอที่เขาจะได้ทำเสร็จตามความพอใจ และต้องการเนื้อที่กว้างขวางที่จะทำสิ่งต่างๆ ได้ อย่างสนุกสนาน

4. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ช่วยลดความตึงเครียดทางอารมณ์ การทำงานสร้างสรรค์ เป็นการผ่อนคลายทางอารมณ์ ลดความกดดัน ความคับข้องใจและความก้าวร้าวลง ซึ่งกิจกรรม ศิลปะสร้างสรรค์จะช่วยให้เด็กแสดงออกและผ่อนคลายอารมณ์ได้ดีที่สุด

5. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ช่วยสร้างลักษณะนิสัยการทำงานที่ดี ในขณะที่เด็กทำงานต่าง ๆ ครูควรสอนระเบียบและนิสัยในการทำงานควบคู่กันไปด้วย เช่น เก็บของเป็นที่ ล้างมือเมื่อทำงานเสร็จแล้ว

6. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อจากการตัดกระดาษ ประดิษฐ์ภาพวาดภาพด้วยนิ้วมือ การต่อภาพ ฯลฯ กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ จะส่งเสริมให้เด็กแสดงความคิดสร้างสรรค์และความสัมพันธ์ระหว่างมือกับสายตาควบคู่กันไปด้วย

7. กิจกรรมสร้างสรรค์ช่วยให้เด็กรู้จักสำรวจ ค้นคว้า ทดลอง เด็กจะชอบทำกิจกรรมและใช้วัสดุต่าง ๆ ซ้ำ ๆ กันเพื่อสร้างสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นโอกาสที่จะใช้ความคิดริเริ่มและจินตนาการของเขาจากการค้นคว้าสำรวจฝึกฝนสร้างสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นจากการใช้วัสดุซ้ำ ๆ กัน

จากเอกสารทั้งที่กล่าวมา จะเห็นว่ากิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย เช่น ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อให้แข็งแรง ฝึกประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา อารมณ์ จิตใจ เช่น ความพอใจ สนุกสนานในขณะที่เด็กทำกิจกรรม ลดความตึงเครียดทางอารมณ์ รู้จักชื่นชมและมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งต่าง ๆ สติปัญญา เช่น เด็กรู้จักสำรวจ ค้นคว้าทดลอง มีความคิดริเริ่มที่จะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ และสังคม เช่น ฝึกนิสัยการทำงาน รู้จักรับผิดชอบ การทำงานเป็นกลุ่มช่วยให้เรียนรู้ความร่วมมือ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจช่วยเหลือ การแบ่งปัน การไม่เห็นแก่ตัว แต่ผู้สอนต้องตระหนักถึงขอบเขตของเด็กที่แสดงออกอย่างเหมาะสมด้วย

2.4 แนวการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

ศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัยมีความสำคัญยิ่งและได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมด้านศิลปะไว้ 10 ข้อ ดังนี้ (สาตินี บุโรตม. 2523: 19; อ้างอิงจาก Hiderbrand. 1975: 226 – 229)

1. ให้ความสำคัญในกระบวนการทำงานของเด็กมากกว่าจะคำนึงถึงผลงานของเด็ก
2. ให้ความสำคัญสนับสนุนการแสดงออกทางด้านความคิดสร้างสรรค์โดยการหลีกเลี่ยงการให้เด็กวาดลอกเลียนแบบ หรือวาดภาพระบายสีจากสมุดวาดภาพ ซึ่งทำให้เด็กไม่ได้ความคิดอิสระ ซึ่งทั้งสองแบบมีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์
3. แสดงความชื่นชมต่อผลงานความก้าวหน้าของเด็ก
4. วางแผนและเตรียมกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับเด็กให้พร้อม
5. ควรจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เด็กสามารถหยิบได้ง่ายและสะดวกในการใช้
6. ควรหลีกเลี่ยงคำถาม “กำลังทำอะไรอยู่” หรือเดาว่าสิ่งที่เด็กทำคืออะไร
7. ฝึกฝนแนะนำให้เด็กได้ลองฝึกปฏิบัติด้วยตัวเอง รู้จักการแสดงออกและมีทัศนคติที่ดีศิลปะ โดยต้องคำนึงถึงความเหมาะสมตามวุฒิภาวะของเด็กด้วย
8. ให้คิดว่ากิจกรรมทางศิลปะมีความสำคัญเหมือนการจัดประสบการณ์การเขียนและอ่าน
9. ให้ความรู้ในด้านศิลปะ เช่น เรื่องสี ขนาด และรูปร่างแก่เด็ก

10. อธิบายให้ผู้ปกครองเข้าใจจุดมุ่งหมายและแนวทางในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทาง ด้านศิลปะแก่เด็ก

2.5 ประเภทของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

พีระพงษ์ กุลพิศาล (2538: 34 – 35) ได้แบ่งประเภทของกิจกรรมสำหรับเด็กตามลักษณะผลงานที่เด็กสร้างสรรค์เป็นหลัก คือ

1. กิจกรรมศิลปะ 2 มิติ หมายถึง กิจกรรมที่มุ่งให้เด็กสร้างสรรค์ภาพ บนระนาบผิววัสดุที่แบบๆ เช่น กระดาษ กระดาษ ผ้า ผงแป้ง พื้นทราย พื้นดิน ฯลฯ โดยใช้กลวิธีวาดเส้น ระบายสี พิมพ์กดประทับให้เป็นสี ประติดด้วยกระดาษสี เป็นต้น กิจกรรมประเภทนี้ได้แก่ การวาดภาพด้วยนิ้วมือหรือมือการพิมพ์ภาพด้วยเศษวัสดุต่างๆ การวาดภาพเส้นด้วยดินสอสีเทียน การระบายสีด้วยสีเทียน สีฝุ่น สีโปสเตอร์ สีน้ำ เป็นต้น ผลงานศิลปะประเภทนี้ดูแล้วแบนราบ มีเฉพาะมิติกว้างยาว

2. กิจกรรมศิลปะ 3 มิติ หมายถึง กิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กสร้างภาพ ให้มีลักษณะลอยตัวนูน หรือเว้าลงไปในพื้นที่โดยใช้วัสดุและกลวิธีต่างๆ ที่เหมาะสมกับวัสดุนั้นๆ เช่น การปั้นทราย ดินเหนียวดินน้ำมัน กระดาษ แป้งโด หรือการประกอบวัสดุต่างๆ เข้าด้วยกัน กลวิธีที่จะให้เด็กทำกิจกรรมประเภทนี้ต้องมีขั้นตอนที่ซับซ้อน สามารถทำได้อย่างรวดเร็ว ง่ายและไม่เสี่ยงต่ออันตราย เช่น วัสดุที่จะนำมาประกอบเข้าด้วยกันควรเป็นวัสดุประเภทกล่องกระดาษ เมล็ดพืช ลูกบิดเศษไม้ ไข่ม้วน โดยใช้กาวที่ติดง่าย เป็นต้น

3. กิจกรรมศิลปะผสมผสาน 2 มิติ 3 มิติ กิจกรรมที่ให้เด็กสร้างสรรค์ภาพโดยใช้วัสดุและกลวิธีทางกิจกรรมศิลปะ 2 มิติ และ 3 มิติ รวมเข้าด้วยกัน เช่น ให้เด็กใช้สีโปสเตอร์ระบายบนรูปปั้นดินเหนียว หรือแป้งโดที่แห้งแล้ว ให้เด็กระบายสี หรือฉีกกระดาษสี (ที่ฉีกหรือตัดเป็นรูปต่าง ๆ) ตกแต่งกล่องกระดาษ

การจัดกิจกรรมศิลปะทั้ง 3 ประเภท ควรให้โอกาสแก่เด็กพร้อมกันทำเป็นกลุ่มด้วยกลุ่มละประมาณ 3 – 5 คน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของผลงาน

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541: 36) กล่าวถึง กิจกรรมสร้างสรรค์ที่ควรจัดมีดังนี้

1. การวาดภาพและระบายสี
 - 1.1 การวาดภาพด้วยสีเทียน หรือ สีไม้
 - 1.2 การวาดภาพด้วยสีน้ำ เช่น พู่กัน ฟองน้ำ
 - 1.3 การเลอะสีด้วยนิ้วมือ
2. การเล่นกับสีน้ำ
 - 2.1 การเป่าสี
 - 2.2 การหยดสี
 - 2.3 การเทสี

3. การพิมพ์ภาพ
 - 3.1 การพิมพ์ภาพด้วยส่วนต่างๆ ของร่างกาย
 - 3.2 การพิมพ์ภาพด้วยวัสดุ พืช ผักต่างๆ
4. การปั้น เช่น ดินเหนียว ดินน้ำมัน แป้งโด ฯลฯ
5. การพับ ฉีก ตัด ปะ
 - 5.1 การพับอย่างง่าย
 - 5.2 การฉีกปะ
6. การประดิษฐ์
 - 6.1 ประดิษฐ์เศษวัสดุต่างๆ
 - 6.2 การร้อย เช่น ลูกปัด หลอดกาแฟ หลอดด้าย ฯลฯ
 - 6.3 การสาน เช่น กระดาษ ไบตอง ไบมะพร้าว ฯลฯ

2.6 ลักษณะของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม (เกศินี นิสัยเจริญ. 2527: 5– 6)

1. กิจกรรมวาดภาพระบายสี เป็นกิจกรรมการสร้างภาพที่เด็กเขียนลงไปด้วยความรู้ในตัวเองให้เป็นสัญลักษณ์แบบสวยงาม จังหวะ และสีเส้นต่างๆ แทนการใช้คำพูด เช่น การวาดภาพด้วยสีน้ำ ฟูกัน การวาดรูประบายสีด้วยสีเทียนและดินสอสี การเล่นกับสีแบบต่างๆ
2. กิจกรรมการฉีก ปะ และติดกระดาษ เป็นกิจกรรมที่ใช้กระดาษต่างๆ มาฉีก ตัด และนำมาติดบนกระดาษทำให้เป็นภาพ กระดาษที่นำมาใช้ได้แก่ กระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษวารสาร กระดาษห่อของขวัญ และกระดาษสีมัน
3. การปั้น เป็นกิจกรรมที่เด็กชอบมาก วัสดุที่ปั้นได้แก่ ดินเหนียว ดินน้ำมัน แป้งโด การปั้นควรมีวัสดุรองที่มีผิวมัน เช่น พลาสติก โลหะ โฟเมก้า เพื่อไม่ให้โตะเปื้อน
4. การพิมพ์ การพิมพ์ทำได้หลายวิธี ได้แก่ พิมพ์ภาพด้วยนิ้วมือพิมพ์ ภาพจากวัสดุธรรมชาติต่างๆ เช่น ใบไม้ ดอกไม้ ก้านกล้วย ก้านบัว พิมพ์ภาพจากวัสดุเหลือใช้ต่างๆ เช่น ฝาจากขวด เชือก หลอดด้าย พิมพ์ภาพด้วยตรายาง การพิมพ์ภาพด้วยการขยี้กระดาษ
5. การพับกระดาษ เป็นการประดิษฐ์กระดาษให้มีลักษณะเป็นภาพสามมิติ ที่ต้องอาศัยการทำงานประสานสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อตา มือ นิ้วมือ พับกระดาษให้เป็นภาพสัญลักษณ์ ลำดับและขั้นตอนการประดิษฐ์เศษวัสดุเป็นของเล่นของใช้ เป็นการรวบรวมเศษวัสดุจากกระดาษมาประดิษฐ์เป็นของเล่นต่างๆ ตามแบบอย่างหรือความคิดอิสระ และวัสดุอื่นๆ ในการประกอบหรือตกแต่งเพิ่มเติมให้งานสมบูรณ์ เช่น กาว กรรไกร เศษไหมพรม ไม้ไอศกรีม หลอดกาแฟ ฯลฯ รวมถึงงานกระดาษเส้นที่ใช้กาวประกอบเป็นรูปต่างๆ

ในการจัดกิจกรรมศิลปะให้เด็กจะต้องใช้เวลาให้เหมาะสม ซึ่งในการจัดกิจกรรมประจำวันต้องคำนึงถึงหลักจิตวิทยาและพัฒนาการและจิตวิทยาเด็กโดยใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรมที่เหมาะสม

ดังนี้ เด็กอายุ 3 – 4 ขวบ ใช้เวลาในการทำกิจกรรม 10 – 20 นาที
 เด็กอายุ 5 – 6 ขวบ ใช้เวลาในการทำกิจกรรม 20 – 30 นาที
 สำหรับวิชาศิลปะจะใช้ระยะเวลานานขึ้น ตั้งแต่ 40 – 60 นาที หรือมากกว่านั้น
 (ราศี ทองสวัสดิ์. 2523: 76)

สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ต้องคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญโดยจัดให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางศิลปะของเด็ก ต้องใช้เวลาให้เหมาะสม จัดอุปกรณ์ที่หลากหลาย เด็กจะได้สามารถสร้างสรรค์ผลงานของตนได้เต็มที่

2.7 ความสำคัญของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์กลุ่ม

ซัลลิแวน (ศุภาวดี บุญญวงศ์. 2527: 2; อ้างอิงจาก Sullivan. 1958) ลักษณะกิจกรรมกลุ่มหรือการทำงานเป็นกลุ่ม หมายถึง การทำงานที่มีสมาชิกในกลุ่มมีการวางแผนร่วมกันกับผู้นำกลุ่ม และผู้นำกลุ่มจะทำหน้าที่ประสานงาน และให้คำปรึกษาแก่กลุ่มสมาชิกทุกคนในกลุ่มมีความรับผิดชอบร่วมกันและมีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ บรรยากาศในกลุ่มมีความเป็นกันเอง เป็นมิตรต่อกัน และมีความเป็นประชาธิปไตย เคมป์ (Kemp. 1964: 24 – 25) กล่าวว่า กลุ่มหมายถึงบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปรวมกันอยู่ที่แห่งหนึ่งมีปฏิสัมพันธ์กันทั้งใช้ภาษา และไม่ใช้ภาษา (Verbal and Nonverbal) มีผู้นำและสมาชิกหรืออาจจะไม่มีผู้นำก็ได้ มีการพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependent) มีประโยชน์ร่วมกัน มีความพอใจ มีการยอมรับและให้ความเคารพ ในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีความรู้สึกที่ตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มมีความรู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ในกลุ่ม

สรุปได้ว่า กลุ่มและกิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การที่สมาชิกในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์กัน และสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมีหน้าที่แตกต่างกันออกไปแต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกันที่จะทำงานหรือทำกิจกรรมของกลุ่มให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ความสำคัญและประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่ม

กิบบ์ (Rogers. 1970: 121 – 122; citing Gibb. n.d.) กล่าวถึงผลการวิจัยของการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม จะให้ผลส่งเสริมสร้างสรรค์ทางด้านจิตวิทยามาก จะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการรับรู้ทางด้านความรู้สึก มีการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ยอมรับตนเองพัฒนาในเรื่องคุณค่าของตนเอง และมีความมั่นคงยิ่งขึ้นในด้านทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมมากขึ้นและมีความรู้สึกพึ่งพาซึ่งกันและกัน คือ เชื่อในความสามารถของบุคคลอื่น มีการแก้ปัญหาโดยการทำงานเป็นกลุ่มและเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม ทิศนา แชมมณี และคณะ (2536: 80) กล่าวถึง การให้โอกาสเด็กเล่นและทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับผู้อื่นโดยเฉพาะเด็กด้วยกัน เด็กจะเกิดการเรียนรู้ทักษะทางสังคมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เด็กได้รับการถ่ายทอดด้านมารยาทและกติกาสังคม เกิดสำนึกความรับผิดชอบต่อสมาชิกคนอื่นๆ ในสังคม

วิรุณ ตั้งเจริญ (2537: 203) กล่าวว่า การที่เด็กได้อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม จะด้วยการทำงานร่วมกันหรือไม่ได้ทำงานร่วมกันโดยตรงก็ตาม ย่อมเป็นการหล่อหลอมความคิดร่วมกัน รู้จักเคารพนับถือกัน รู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาวให้กัน รู้จักเสียสละให้กัน พฤติกรรมที่มีคุณค่าเช่นนี้ จะเกิดขึ้นได้ด้วยการประพฤติปฏิบัติให้ต่อเนื่องหรือเป็นความเคยชิน การอยู่ร่วมกันนี้ต้องเริ่มต้นด้วยระเบียบแบบแผน เสรีภาพนั้นไม่ใช่สักแต่ทำอะไรก็ได้ แต่เสรีภาพต้องไม่รบกวนหรือเบียดเบียนผู้อื่น ห้องเรียนที่ได้รับการแนะนำและเอาใจใส่เป็นอย่างดีในการอยู่ร่วมกัน แต่มิใช่การขู่บังคับกัน จึงจะเป็นห้องเรียนที่พัฒนาพฤติกรรมอยู่ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า ความสำคัญและประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่มเป็นการเรียนรู้ที่ดีการที่เด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นการพัฒนาทักษะหลายประการ ได้แก่ การฟัง การพูด การแก้ปัญหา การทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่ม การเรียนรู้จากกลุ่มจะส่งผลต่อการเกิดสำนึกรับผิดชอบต่อสมาชิกในกลุ่ม และสังคมต่อไป

ลักษณะของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ

แมคเกรเกอร์ (Mc Gragor. 1960) ได้กล่าวถึงลักษณะของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. บรรยากาศภายในกลุ่มเป็นกันเอง ไม่ใช่เป็นทางการหรือระเบียบจัดมากนัก
2. สมาชิกทุกคนควรมีส่วนร่วมในการร่วมจัดกิจกรรมทุกอย่างของกลุ่ม แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรมแต่ละอย่างด้วย
3. จุดมุ่งหมายของกลุ่มจะต้องชัดเจน และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่ม ควรจะให้สมาชิกของกลุ่มเข้ามามีส่วนออกคำติชมและถามความคิดเห็นจนกระทั่งทุก ๆ คนยอมรับจุดประสงค์ร่วมของกลุ่ม
4. สมาชิกจำเป็นต้องรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทุกคนมีสิทธิ์ออกความคิดเห็นได้ และไม่ว่าจะมาจากบุคคลใดควรได้รับการรับฟังเท่าเทียมกันอย่าดูถูกความคิดของสมาชิกคนใดจนกระทั่งไม่มีใครกล้าออกความคิดเห็น
5. ความขัดแย้งเป็นสิ่งจำเป็นต้องเกิดขึ้นเป็นธรรมดา กลุ่มควรจะได้รับรู้ถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นพยายามศึกษาหาสาเหตุอย่างรอบคอบ พยายามหาหนทางแก้ไขแทนที่จะปกปิด ซ่อนเร้นหรือทำเป็นว่าไม่มีอะไรเกิดขึ้นภายในกลุ่ม
6. การตัดสินใจทุกอย่างควรเป็นมติเอกฉันท์ที่ได้รับการเห็นชอบจากสมาชิก ไม่ควรใช้วิธีโหวตขอความเห็นจากสมาชิกกลุ่มใหญ่ เพราะแสดงว่ามีบางคนที่ยังไม่เห็นด้วยกับการกระทำของกลุ่ม
7. การวิพากษ์วิจารณ์ควรกระทำบ่อยครั้ง ตรงไปตรงมา แต่ควรอยู่ในลักษณะไม่รุนแรง
8. ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะแสดงความรู้สึกได้อย่างเปิดเผย ไม่ว่าจะเป็นการเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับความคิด หรือการปฏิบัติงานของกลุ่ม

9. เมื่อตกลงใจที่จะกระทำกิจกรรมใดสมาชิกจะรู้จักหน้าที่และยอมรับปฏิบัติเพื่อให้ถึงจุดประสงค์ของกลุ่ม

10. ผู้นำกลุ่มไม่เป็นผู้เผด็จการหรือยอมทุกอย่าง มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามสถานการณ์สิ่งสำคัญ คือ มีสมาชิกในกลุ่มควรพยายามทำงานให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายไม่ใช่อยู่ที่ใครจะมาเป็นผู้นำ (ผกา บุญเรือง. 2527: 62 – 63; อ้างอิงจาก Mc Gragor. 1960: unpagged)

สรุปได้ว่าลักษณะของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพจะต้องอยู่ภายในบรรยากาศที่เป็นกันเอง สมาชิกในกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นและมีมติเป็นเอกฉันท์โดยผู้นำต้องมีลักษณะเป็นประชาธิปไตย จะทำให้กลุ่มมีการทำงานที่มีประสิทธิภาพได้ และที่สำคัญที่สุดซึ่งจะทำให้กลุ่มดำเนินงานลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ คือการตั้งจุดมุ่งหมายของกลุ่มให้ชัดเจน จะต้องใช้การวางแผนทำงานเป็นขั้นแรก ที่ตั้งจุดมุ่งหมายร่วมกันเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ และประเมินผลทบทวน สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่วางแผนไว้

การเข้ากลุ่มของเด็กปฐมวัย

จากการศึกษาของ พาร์เทน (Morrison. 1995: 258; citting Parten. n.d.) ได้กล่าวถึงการเล่นทางสังคมแบ่งเป็น 6 ชั้น ดังนี้

1. ระยะเวลาเฉย (unoccupied Play) เด็กจะไม่เล่นกับสิ่งใดๆ และไม่เล่นกับใคร
2. การเล่นคนเดียว (Solitary Play) เด็กจะเล่นตามลำพังโดยไม่สนใจเด็กคนอื่น
3. การเล่นแบบเฝ้าดูผู้อื่นเล่น (Onlooker Play) เด็กจะเฝ้าดูและสังเกตการณ์เล่นของเด็กคนอื่น ๆ
4. การเล่นแบบคู่ขนาน (Parallel Play) เด็กจะเล่นตามลำพังแต่เด็กจะเล่นของเล่นและวิธีการเล่นคล้ายกันกับเด็กคนอื่น ๆ
5. การเล่นแบบเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน (Associative Play) เด็กจะมีปฏิสัมพันธ์เด็กคนอื่นบางที่อาจถามคำถามหรือเล่นวัสดุอุปกรณ์ร่วมกัน แต่ไม่เล่นด้วยกัน
6. การเล่นแบบร่วมมือกัน (Cooperative Play) เด็กเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกัน

แฮมมอนด์ (เยาวพา เดชะคุปต์. 2525: 19; อ้างอิงจาก Hammond. 1967: 224) กล่าวถึงการเล่นได้จำนวน 2 – 5 คน เด็กเริ่มรู้จักบทบาทการรวมกลุ่มมากขึ้น เด็กในกลุ่มจะเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ๆ และปรับพฤติกรรมของตนให้เล่นกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น และมีความรู้สึกรับผิดชอบในพฤติกรรมของตนเอง สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญของพฤติกรรมร่วมมือ ซึ่งเป็นพฤติกรรมชอบสังคม ก่อให้เกิดพัฒนาการด้านสังคมกับเด็กต่อไป

สรุปได้ว่า การเข้ากลุ่มของเด็กปฐมวัย ในระยะแรกนั้นเป็นไปอย่างง่าย ๆ และเมื่อเด็กมีพัฒนาการและวุฒิภาวะมากขึ้นการรวมกลุ่มจะเป็นไปอย่างมีแบบแผน เด็กรู้จักบทบาทการรวมกลุ่มมากขึ้น และมีความรับผิดชอบในพฤติกรรมของตนเองเป็นองค์ประกอบสำคัญของพฤติกรรมทางสังคม ก่อให้เกิดพัฒนาการด้านสังคมต่อไป

สรุปได้ว่า การเข้ากลุ่มของเด็กปฐมวัยในระยะแรกนั้นเป็นไปอย่างง่าย ๆ และเมื่อเด็กมีพัฒนาการและวุฒิภาวะมากขึ้นการรวมกลุ่มจะเป็นไปอย่างมีแบบแผน เด็กรู้จักบทบาทการรวมกลุ่มมากขึ้น และมีความรับผิดชอบในพฤติกรรมของตนเองเป็นองค์ประกอบสำคัญของพฤติกรรมทางสังคมก่อให้เกิดพัฒนาการด้านสังคมต่อไป

2.8 แนวทางการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านศิลปะสร้างสรรค์

แนวทางในการจัดกิจกรรมกลุ่ม สวงวน สุทธิเลิศคุณ (2522: 193 – 194) ได้เสนอแนะแนวทางในการจัดกลุ่มดังนี้

1. จัดกลุ่มโดยใช้สัญลักษณ์ เช่น สัญลักษณ์แบบ ผัก ผลไม้ หรือรูปสัตว์ เป็นต้น ครูจะเตรียมกระดาษที่ติดสัญลักษณ์รูปต่าง ๆ ให้มีจำนวนเพียงพอกับเด็กทุกคน ถ้าต้องการให้มี 4 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ครูจะต้องเตรียมกระดาษที่ติดสัญลักษณ์รูปต่าง ๆ ดังนี้

ผัก : ผักชี ผักกาดขาว พริก มะเขือ พัก

ผลไม้ : แดงโม ส้มโอ กล้วย ส้ม น้อยหน่า

สัตว์ : แมว สุนัข กระท่าย ม้า ลิง

ดอกไม้ : ดอกกุหลาบ ดอกจำปา ดอกมะลิ ดอกบานไม่รู้โรย

ครูจะนำกระดาษติดสัญลักษณ์รูปต่าง ๆ เหล่านี้คว่ำไว้บนโต๊ะให้เด็กมาหยิบเอง หรือครูแจกให้ จากนั้นเด็กหยางกระดาษที่ติดสัญลักษณ์รูปต่าง ๆ แล้วเข้ากลุ่มตามประเภทของสัญลักษณ์กลุ่มใดก็ได้ครบก่อนให้เป็นผู้เข้ากลุ่มก่อนและปรบมือให้

2. จัดกลุ่มโดยใช้ระบบตัวเลข เช่น ถ้าต้องการจัดเป็น 2 กลุ่ม ก็ให้เด็กนับเรียง 1 – 2 ผู้ที่นับ 1 อยู่กลุ่มที่ 1 ผู้ที่นับ 2 อยู่กลุ่มที่ 2 เป็นต้น

3. จัดกลุ่มตามสบาย ครูกำหนดจำนวนสมาชิกในแต่ละกลุ่ม กลุ่มใดจัดได้ก่อนให้ยกมือขึ้นและจับมือกันไว้ เด็กจะมีโอกาสเลือกเพื่อนเพื่อเข้าร่วมกลุ่มตามความสนใจ และความพอใจของตนเอง

จากแนวทางการจัดกลุ่มดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเป็นขั้นตอนการจัดกลุ่มง่าย ๆ สำหรับเด็กปฐมวัยเพราะไม่ยุ่งยากซับซ้อนให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน อีกทั้งช่วยให้ฝึกทักษะการฟัง ทักษะการสังเกตทักษะการจำแนกการเปรียบเทียบ และได้เรียนรู้การใช้สัญลักษณ์ด้วยวิธีง่าย ๆ ซึ่งการวางแผนในกิจกรรมแบบวางแผนปฏิบัติทบทวนให้เด็กร่วมกันคิดวางแผนกับครูหรือเพื่อนสามารถใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ มาติดบนแผนภูมิเพื่อแสดงการวางแผนจะทำกิจกรรมในระดับปฐมวัย และปฏิบัติทบทวนตามแผนที่วางไว้แล้ว ทำให้จำได้ว่าทำอะไรบ้างเป็นวิธีการที่มีประโยชน์และเหมาะสมกับเด็กปฐมวัยมาก

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2540: 8) ได้กล่าวว่า การดำเนินกิจกรรมผู้สอนควรคำนึงถึงการให้เด็กเป็นผู้คิดริเริ่ม ซึ่งอาจเริ่มขึ้นจากการวางแผนก่อนลงมือกระทำกิจกรรม ขึ้นทำกิจกรรม เด็กมีโอกาสประสบความสำเร็จโดยเด็กทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่

สรุปได้ว่า แนวทางการจัดกิจกรรมกลุ่มสำหรับเด็กปฐมวัย ควรมีสมาชิกประมาณ 5-7 คน และการดำเนินกิจกรรมควรให้เด็กเป็นผู้ริเริ่ม ซึ่งอาจเริ่มจากการวางแผนก่อนลงมือทำกิจกรรม

2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเป็นกลุ่ม

งานวิจัยต่างประเทศ

คอมพ์ตัน (Compton. 1968: 164-A) ได้ศึกษากิจกรรมประเภทระดมสมองกับนิสิตมหาวิทยาลัยและสรุปผลการศึกษาไว้ว่ากิจกรรมประเภทระดมสมองสามารถเพิ่มความสามารถทางความคิดสร้างสรรค์ได้

โรเจอร์ส (เพียงจิต โรจน์ศุภรัตน์. 2531: 36; อ้างอิงจาก Rogers. 1970: 12 – 122) กล่าวอ้างถึงผลการวิจัยที่พบว่า การทำงานกิจกรรมร่วมกับกลุ่มจะให้ผลส่งเสริมทางด้านจิตวิทยา มาก จะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการรับรู้ ทางด้านความรู้สึกมีการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นมากขึ้นยอมรับตนเอง พัฒนาในเรื่องของคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง และมีความมั่นคงยิ่งขึ้นในด้านทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น ได้แก่ การใช้อำนาจน้อยลง มีการยอมรับผู้อื่นมากขึ้น และมีความรู้สึกพึ่งพาซึ่งกันและกัน เชื่อในความสามารถของบุคคล มีการแก้ปัญหาโดยการทำงานเป็นกลุ่ม

แมรี (Mary. 1981: 4603) ได้ศึกษาปฏิสัมพันธ์ของเด็กที่มีความสามารถในการเข้ากลุ่มเพื่อนในแง่ของความถี่ของพฤติกรรมและระยะเวลาของการปฏิสัมพันธ์และวิธีการเข้ากลุ่มเพื่อน รวมทั้งความรู้และการเข้ากลุ่มไม่ได้ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 4 ปี จำนวน 40 คน เป็นชาย 20 และหญิง 20 คน วิธีศึกษาใช้เทคนิคสังคมมิติบันทึกพฤติกรรมขณะเด็กเล่น ด้วยวิดีโอเทปคนละ 1 นาที แล้วนำมาตีความ จากนั้นนำมาจัดเป็นประเภทพฤติกรรม ผลการวิจัยปรากฏว่า เด็กที่มีความสามารถในการเข้ากลุ่มเพื่อนมาก มีปฏิสัมพันธ์มากกว่าใช้เวลาในการปฏิสัมพันธ์ยาวนานกว่าเด็กที่มีความสามารถในการเข้ากลุ่มเพื่อนน้อย เด็กที่มีความสามารถในการเข้ากลุ่มเพื่อนจะใช้พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์หลายวิธี และวิธีการที่เข้ากลุ่มแล้วไม่ได้ผลน้อยกว่าเด็กที่มีความสามารถน้อยกว่าและใช้พฤติกรรมทางบวกมากกว่า ส่วนเด็กที่มีความสามารถน้อยกว่าจะมีวิธีการทางลบมากกว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญของวิธีการที่ใช้ในการเข้ากลุ่มเพื่อนในแง่ของวิธีการทางลบกับวิธีการที่ไม่ได้ผล

งานวิจัยในประเทศ

สุนีย์รัตน์ ฤทธิรงค์ชัยเลิศ (2530: ฉ) ได้ศึกษาผลจากการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กชั้น ป.5 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน ผลปรากฏว่า 1) หลังจากการทดลอง นักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เรียน โดยใช้กลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำของกลุ่มทดลองมีความเชื่อมั่นสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำของกลุ่มควบคุม

จงใจ ชัยกิจ (2530: 122) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กระดับอนุบาลปีที่ 2 ที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ กับการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ ผลปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่เรียนศิลปะศึกษาตามแผนการจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เพียงจิต โรจน์ศุภรัตน์ (2531: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่มกับเป็นรายบุคคล ผลปรากฏว่าความคิดสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่ม กับกลุ่มที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นรายบุคคล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่ม กับกลุ่มที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นรายบุคคลภายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ทองคำ บุญประเสริฐดี (2534: 131 – 136) ศึกษาการทดลองใช้วิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์พัฒนาความสามารถทางสติปัญญาและความสามารถทางสังคมของเด็กระดับก่อนประถมศึกษา พบว่า 1) เด็กก่อนประถมศึกษาที่ได้รับการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีความสามารถทางสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) เด็กก่อนประถมศึกษาที่มีระดับอายุต่างกัน เมื่อได้รับการสอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ความสามารถทางสติปัญญาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมกลุ่มสามารถช่วยพัฒนาความเชื่อมั่นความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถทางสติปัญญา ความสามารถทางสังคม ดังนั้นการจัดกิจกรรมให้กับเด็กปฐมวัยควรต้องให้เด็กมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ โดยการกระทำการได้ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในกลุ่ม ในบรรยากาศที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำงานร่วมกันอย่างเต็มที่โดยครูกระตุ้นและมีส่วนร่วมให้เด็กทำกิจกรรมกลุ่มอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้เด็กได้พัฒนาตนเองในด้านการร่วมมือ การคิดวางแผน แก้ปัญหา การแข่งขัน การร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ซึ่งเป็นลักษณะของพฤติกรรมทางสังคมและการคิดใช้สติปัญญาเพื่อให้เด็กปรับตัวเข้าสู่สังคมกับเพื่อนได้ รู้จักร่วมมือเพื่อพัฒนาผลงานต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพร่วมกัน มีความสัมพันธ์ทางสังคมนำไปสู่การปรับตัวในอนาคต

2.10 ศิลปสร้างสรรค์กับการสร้างลักษณะนิสัยเด็ก

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526: 241 – 243) ได้กล่าวถึงศิลปะศึกษาสร้างเสริมลักษณะนิสัยให้แก่เด็กปฐมวัยด้านต่างๆ ดังนี้

1. สร้างเสริมลักษณะนิสัยด้านการแสดงออกในสังคมประชาธิปไตย
2. สร้างเสริมลักษณะนิสัยด้านความคิดสร้างสรรค์
3. สร้างเสริมลักษณะนิสัยด้านจินตนาการที่คนเราสร้างสรรค์ขึ้นมา
4. สร้างเสริมลักษณะนิสัยด้านสุนทรียภาพ

5. สร้างเสริมลักษณะนิสัยด้านความประณีต

6. สร้างเสริมลักษณะนิสัยด้านการทำงาน

องค์การ อินทรมพรรย์ และคนอื่นๆ (2526: 268 – 272) กล่าวว่า ลักษณะนิสัยที่สามารถให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากการกระทำด้านศิลปะ ได้แก่

1. การเป็นผู้นำในการทำงานโดยมุ่งให้เด็กได้ทำงานได้สำเร็จตามลำดับขั้นตอนในเวลาที่กำหนดด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน

2. การเป็นผู้รู้จักกาลเทศะ โดยมุ่งให้นักเรียนรู้จักแบ่งแยกเวลาเล่น และเวลาทำงานได้อย่างเหมาะสมให้รู้จักการรอโอกาส เช่น ในการทำงานที่ต้องใช้อุปกรณ์ร่วมกัน หากเป็นเวลาที่นักเรียนต้องการใช้เครื่องมือชิ้นนั้น แต่เพื่อนกำลังใช้อยู่ นักเรียนจะต้องรู้จักรอคอยโอกาสให้ผู้อื่นทำเสร็จก่อน ไม่ควรยื้อแย่งเอามาทันที หรือการรู้จักโอกาสที่เหมาะสมในการพูด ไม่ควรแทรกขึ้นมาในขณะที่ผู้อื่นกำลังพูดอยู่

3. การเป็นผู้ที่กล้าพูด กล้าซักถาม กล้าแสดงออก โดยมุ่งให้เด็กเป็นคนกล้าพูด กล้าซักถาม กล้าตอบคำถามในสิ่งที่ตนคิด ตนต้องการหรือเมื่อขอความช่วยเหลือจากคนอื่น

4. การเป็นผู้รู้จักสังเกต โดยมุ่งให้เด็กเป็นคนรู้จักช่างสังเกตเมื่อพบเห็นสิ่งใดก็พยายามสังเกตจะทำรูปภาพของสิ่งนั้นได้ สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน เช่น นักเรียนเคยเห็นช่างจากรูปภาพหรือประสบการณ์จริงก็สามารถบอกถึงลักษณะของช่างได้ว่าเป็นอย่างไร

5. การเป็นผู้รักความเป็นระเบียบความสวยงาม และรักษาความสะอาดโดยมุ่งที่จะให้รู้จักการกระทำสิ่งที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม เช่น

5.1 การเข้าแถวหยิบอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้

5.2 การรักษาความสะอาดของเสื้อผ้าไม่ทำให้สกปรก

5.3 รู้จักทำผลงานให้สะอาดเครื่องมือเครื่องใช้โดยนำไปล้าง เช็ด และเก็บคืนเข้าที่เดิมภายหลังเสร็จแล้ว

6. การรู้จักรักของใช้ทั้งที่เป็นของส่วนตัว และส่วนรวมโดยมุ่งปลูกฝังให้เด็กเห็นความสำคัญของสิ่งของเครื่องใช้เป็นส่วนตนและส่วนรวมโดยดูแลเอาใจใส่บำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพที่ดี ไม่ทิ้งขว้างหรือทำลายให้เกิดความเสียหาย

7. การมีน้ำใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยมุ่งให้มีน้ำใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักแบ่งปันอุปกรณ์เครื่องใช้ที่เป็นส่วนรวมก็ไม่หวงเก็บไว้คนเดียว มีน้ำใจในการช่วยเหลือสิ่งของที่เป็นของตนและของส่วนรวม

8. การเป็นคนรู้จักประหยัด โดยมุ่งให้เด็กใช้อุปกรณ์และวัสดุในขนาดและจำนวนที่จำเป็นต่อรูปแบบของงาน

9. การเป็นผู้มีความรับผิดชอบโดยมุ่งให้มีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จด้วยความอดทน และมานะพยายามมีความรับผิดชอบ ในการเก็บรักษาสิ่งของเครื่องใช้ เครื่องเล่นที่นำมาใช้แล้วก็เก็บเข้าที่เดิมเมื่อเลิกกิจกรรมนั้นแล้ว และรู้จักทำความสะอาดสถานที่ที่ตนปฏิบัติตามความสามารถและพัฒนาตามวัย

10. การเป็นผู้มีความพอใจในสิ่งที่ตนมีหรือตนทำขึ้น โดยมุ่งให้เด็กเกิดความรู้สึก และเชื่อมั่นต่องานที่ตนทำขึ้น ในการปลูกฝังให้เด็กเกิดความรู้สึกในงานศิลปะนั้นการจัดกิจกรรมศิลปะให้เด็กควรมุ่งให้เด็กเกิดความรู้สึก และเกิดความเชื่อมั่นในตนเองที่สามารถประสบความสำเร็จในการทำงานนั้น

จากที่นักการศึกษากล่าวมาข้างต้นพบว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สามารถส่งเสริมลักษณะนิสัยต่างๆ ที่พึงประสงค์ในเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสม จึงจะมีการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์มาส่งเสริมพฤติกรรมที่นอกเหนือจากการที่กล่าวมาข้างต้น เช่น พฤติกรรมความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สำคัญต่อการปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและประสบผลสำเร็จในชีวิต และนำมาประกอบกิจกรรมต่างๆ ที่เอื้อต่อการเกิดพฤติกรรมความสัมพันธ์ทางสังคม

2.11 บทบาทและหน้าที่ครูในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

เนื่องจากกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่เด็กแสดงออกมาในผลงานศิลปะเปรียบเทียบกับเหมือนกระจกเงาโลกของเด็ก การจัดหลักสูตรเพื่อพัฒนาเด็กจึงควรส่งเสริมให้เด็กแสดงความคิดตามจินตนาการและการทำงานอย่างอิสระ ครูจะต้องคำนึงถึงความสนใจและวิธีการแสดงออกของเด็กเป็นสำคัญ เป็นผู้จัดเตรียมสื่อหรือเลือกประสบการณ์ที่เหมาะสมสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กทุกระดับความสามารถ คอยสนับสนุนและให้กำลังใจช่วยให้เด็กแสดงออกอย่างอิสระตามความคิดและจินตนาการของตนเอง และพัฒนาความสามารถในทุกๆ ด้านอย่างเต็มที่ตามความถนัด ความสนใจ ตามธรรมชาติของเด็กแต่ละคน (เลิศ อานันท์นะ. 2529: 134) วิธีการสอนกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กควรเน้นที่กระบวนการ (Process) มากกว่าการผลิต (Product) คือ ช่วงเวลาที่เด็กได้วาดได้เขียน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นพูดคุยกันหรือคิดวิธีการใหม่ๆ ได้ด้วยตนเองอย่างมีความสุข สนุกสนาน มีความสำคัญมากกว่าผลงานที่ผู้ใหญ่คาดหวังว่าจะต้องสวยงาม เรียบร้อย และถูกต้องตามแบบอย่าง เพราะการสร้างสรรคงานศิลปะของเด็กมักเป็นการลองผิดลองถูกและแก้ปัญหาอยู่ตลอดเวลาจนกระทั่งสำเร็จซึ่งการแก้ปัญหานั้นอาจถูกหรือผิดบ้างแต่ด้วยความสามารถในการสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตัวเด็กจะช่วยให้เด็กค่อยๆ พัฒนาได้สำเร็จไปด้วยดี (ชัยณรงค์ เจริญพานิชย์กุล. 2531) ตามปกติการจัดกิจกรรมการสอนศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยจะไม่แยกตัวกิจกรรมออกมาอย่างเด่นชัดแต่จะให้เด็กเลือกทำตามความสนใจเฉพาะตนหรือกลุ่ม จึงจำเป็นต้องมีครูเป็นพี่เลี้ยงหลายๆ คนคอยช่วยดูแล กิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมเดียวที่สามารถทำให้เด็กเล็กๆ มีประสบการณ์ในการทำงานสำเร็จได้เป็นอย่างดี

ดังนั้นการจัดกิจกรรมการสอนศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยจึงควรคำนึงถึงสิ่งดังต่อไปนี้

1. วางแผนล่วงหน้าตลอดเทอมว่าแต่ละสัปดาห์จะให้เด็กทำกิจกรรมอะไรตามลำดับความยากง่ายของกลวิธีทำงานและความรู้โดยกำหนดจุดประสงค์และวิธีประเมินผลไว้ด้วยยิ่งดี
2. จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ สภาพห้องเรียนและวิธีการสอนให้สอดคล้องกับแผนที่วางไว้

3. ระหว่างที่เด็กทำกิจกรรมควรระลึกอยู่เสมอว่า

3.1 กิจกรรมที่จัดให้ นั้นเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ประสบการณ์ตรงจากสิ่งแวดล้อมนอกห้อง เรียนเพียงพอหรือไม่

3.2 หลีกเลี่ยงกิจกรรมที่让孩子ต้องทำแล้วมีผลงานเหมือนกันทั้งห้อง โปรดจำไว้เสมอว่าการทำงานศิลปะสร้างสรรค์ คือ การแสดงออกทางการรับรู้เฉพาะตนและอย่าสอนหลักหรือทฤษฎีทางศิลปะใดๆ ทั้งสิ้น

3.3 พฤติกรรมการทำงานศิลปะของเด็กเล็กๆ แต่ละคนไม่เหมือนกัน บางคนชอบนั่งทำงานที่โต๊ะ บางคนชอบนอนกับพื้น ควรให้อิสระอย่างเต็มที่ถ้าเด็กทำงานด้วยความสุขห้องเรียนจะเจียบ

3.4 ให้โอกาสเด็กทำงานเป็นกลุ่มบ้างเพื่อฝึกประสบการณ์ทางสังคมให้แก่เขา

4. ให้ผู้ปกครองมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างประสบการณ์ทางศิลปะขณะที่เด็กอยู่ที่บ้านด้วย เช่น ได้กำหนดเรื่องราวไว้ว่าสัปดาห์ต่อไปจะให้เด็กเขียนภาพเรื่องบ้านของฉันทก็ควรมีหนังสือหรือบันทึกสั้นๆ ให้ผู้ปกครองได้ช่วยกระตุ้นจินตนาการเกี่ยวกับเรื่องนี้ระหว่างที่เด็กอยู่ที่บ้านด้วยเพื่อจินตนาการอันกว้างไกลและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

5. มีป้ายนิเทศหรือตั้งแสดงผลงานทางศิลปะสร้างสรรค์ของห้องเรียนอย่างถาวรและสลับสับเปลี่ยนผลงานแสดงของเด็กอยู่เป็นประจำ

6. มีความเมตตาและหวังดีกับเด็กทุกคนโดยแสดงความรักและห่วงใยเด็กอยู่เสมอพยายามใช้คำพูดที่ไพเราะหรือกระตุ้นจินตนาการของเด็กะหว่างการทำงานอยู่เสมอ (พีระพงษ์ กุลพศาล. 2533: 214 – 216)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534: 15 – 16) ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของครูในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. ในแต่ละวันควรจัดไม่น้อยกว่า 4 กิจกรรม และควรกำหนดให้เด็กทำให้ได้อย่างน้อยวันละ 2 กิจกรรม

2. ในกรณีที่เด็กเลือกทำกิจกรรมเดียว เช่น บั้นทุครั้งโดยไม่เลือกทำกิจกรรมอื่นเลยครูต้องหาวิธีจูงใจให้เด็กเลือกทำกิจกรรมอื่นให้ครบเพื่อเด็กจะได้พัฒนาได้ครบทุกด้าน

3. ขณะเด็กทำกิจกรรม ครูต้องคอยดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อคอยให้คำปรึกษาเมื่อเด็กต้องการครูจะต้องไม่บอกหรือสั่งให้ทำตามความเห็นของครูและทำเหมือนกันทั้งสอง

4. ก่อนเรียนศิลปะในเรื่องใหม่ๆ ครูต้องอธิบายวิธีใช้วัสดุที่ถูกต้องให้เด็กทราบก่อนทุกครั้งพร้อมทั้งสาธิตให้ดูจนเข้าใจ

5. ชมเชยให้กำลังใจขณะทำงานหรือเมื่อทำสำเร็จ คำชมเชยจะต้องมีความจริงพอสมควร

6. กระตุ้นให้เด็กคิดเมื่อพบปัญหาแทนการบอก

7. เมื่อเด็กทำงานเสร็จควรให้เด็กเล่าเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่ทำหรือภาพที่วาดเป็นการพัฒนาภาษา และความคิดของเด็ก

8. ครูควรบันทึกวันที่และรายละเอียดของภาพที่เด็กวาดเพื่อเปรียบเทียบความก้าวหน้าของผลงาน

9. นำผลงานติดป้ายนิเทศเพื่อให้กำลังใจ ผลงานไม่จำเป็นต้องเป็นผลงานที่ดีที่สุดแต่ควรเป็นผลงานของเด็กทุกคนหมุนเวียนกันไป เพราะผลงานบางชิ้นมีความหมายต่อเด็กมาก

จากที่กล่าวมาจะพบว่าการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ให้กับเด็กปฐมวัยจะช่วยให้เด็กพัฒนาทักษะที่เป็นพื้นฐานชีวิตของการเรียนรู้ซึ่งผู้มีบทบาทในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก ได้แก่ ครูและกระบวนการในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ให้กับเด็กจะต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางศิลปะของเด็ก ความพร้อมของทักษะพื้นฐาน และความแตกต่างของบุคคล จึงจะช่วยให้การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ประสบผลสำเร็จและสามารถพัฒนาทักษะขั้นพื้นฐานของเด็ก โดยเฉพาะทักษะเกี่ยวกับกล้ามเนื้อเด็ก และความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา ทำให้กล้ามเนื้อมีความแข็งแรง เคลื่อนไหวได้ดีจนสามารถส่งผลถึงพัฒนาการทุกด้านของเด็กได้

2.12 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

งานวิจัยต่างประเทศ

แสตมปป์ (Stapp. 1964: 52 – 58) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์และสติปัญญาของนักเรียนที่เรียนศิลปะและไม่เรียนศิลปะพบว่า ความคิดสร้างสรรค์และสติปัญญาไม่มีความสัมพันธ์กันแต่นักเรียนที่เรียนศิลปะได้คะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าพวกที่ไม่เรียนศิลปะ

วิลเลียม (William. 1971: 352 – 358) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดริเริ่มกับคะแนนของวิชาหมวดคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศิลปะศึกษา และดนตรี ผลปรากฏว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดริเริ่มกับคะแนนรวมหมวดศิลปะศึกษา และวิชาดนตรีมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง

เคลลี (Kelley. 1986: 32 – A) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการฝึกตามแบบแผนเสริมสร้างประสบการณ์ทางศิลปะเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะเป็นเวลา 10 สัปดาห์ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลปรากฏว่าความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็กที่เข้าร่วมตามแผนกับเด็กที่ไม่ได้เข้าร่วมตามแผนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยในประเทศ

อารี เกษมรติ (2533: 209) ได้ศึกษา ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักทะนุถนอม เมื่อทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มและทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ปีการศึกษา 2532 โรงเรียนอนุบาลนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี จำนวน 60 คน ซึ่งได้มา

โดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายเพื่อกำหนดเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม กลุ่มควบคุมได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ปกติ เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่า 1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันเมื่อทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าเมื่อทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ตามปกติ 2) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทะนุถนอมเมื่อทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าเมื่อทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติ

สุทธิพรรณ ชีระพงษ์ (2534: 74) ได้ศึกษาพฤติกรรมการร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุมีส่วนร่วมและแบบครุไม่มีส่วนร่วม พบว่า 1) การเปรียบเทียบพฤติกรรมการร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม พบว่า ก่อนและหลังการทดลองกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุมีส่วนร่วม และแบบครุไม่มีส่วนร่วม มีพฤติกรรมการร่วมมือแตกต่างกันกับการทดลอง 2) การเปรียบเทียบพฤติกรรมการร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุมีส่วนร่วมและแบบครุไม่มีส่วนร่วม มีพฤติกรรมการร่วมมือสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุไม่มีส่วนร่วม

ชไมมณ ศรีสุรักษ์ (2540: 80) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม แบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน และแบบปกติ พบว่า 1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน ก่อนและหลังทดลองมีความสัมพันธ์ทางสังคมแตกต่างกันโดยหลังทดลองเด็กปฐมวัยมีความสัมพันธ์ทางสังคมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม แบบปกติก่อนและหลังทดลองมีความสัมพันธ์ทางสังคมแตกต่างกันโดยหลังทดลองเด็กปฐมวัยมีความสัมพันธ์ทางสังคมสูงกว่าก่อน การทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน และแบบปกติ มีความสัมพันธ์ทางสังคมแตกต่างกันโดยเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวนมีความสัมพันธ์ทางสังคมสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากงานเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาพบว่าการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ให้กับเด็กปฐมวัยสามารถส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องส่งเสริมการจัดทั้งเป็นรายบุคคล รายกลุ่มใหญ่ และกลุ่มย่อย จัดกิจกรรมไว้หลากหลาย ให้เด็กสามารถเลือกทำได้ตามความสนใจ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จึงมีคุณค่ามากในการพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกด้าน จึงเป็นเหตุผลให้ผู้วิจัยเลือกเอากิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มมาเป็นกิจกรรมประกอบการศึกษาพฤติกรรมทางสังคม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. วิธีการดำเนินการทดลอง
4. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับปฐมวัย ชาย-หญิง อายุระหว่าง 4-5 ปี ซึ่งกำลังศึกษาในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนวัดดอกไม้ แขวงบางโพธิ์ เขตยานนาวา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 120 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับปฐมวัย ชาย-หญิง อายุระหว่าง 4-5 ปี ซึ่งกำลังศึกษาในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนวัดดอกไม้ แขวงบางโพธิ์ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร จำนวน 15 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงมา 1 ห้องเรียน จากจำนวน 3 ห้องเรียน แล้วทำการสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แล้วนำคะแนนมาจัดเรียงลำดับ คัดเลือกนักเรียนที่มีคะแนนพฤติกรรมความร่วมมือน้อย 15 อันดับสุดท้าย กำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อจัดให้เด็กได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือทดลอง คือ แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

เครื่องมือวัด คือ แบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย

การสร้างแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎี ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ สำหรับเด็กระดับปฐมวัย สื่อการสอนศิลปะ คู่มืองานประดิษฐ์และสร้างสรรค์ด้วยกระดาษของ วัฒนา ปุญญฤทธิ์ (2549) มานพ ถนอมศรี (2535) กรรณิการ์ โยธารินทร์ (2545) เพื่อนำมาใช้ใน

การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ออกแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม กำหนด การใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมสำหรับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มตลอดจนการจัดบรรยากาศการเรียนการสอน และสภาพแวดล้อมของห้องเรียน

2. ศึกษาทฤษฎี ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทักษะทางสังคม การเล่นเกมของเด็กระดับปฐมวัย พฤติกรรมการเรียนแบบร่วมมือ และการจัดกิจกรรมที่ใช้กระบวนการกลุ่มของ ภรณ์ คุรุรัตน์ (2535) พัชรี ผลโยธิน (2540) และอโณชา ธีรธำรง (2550)

3. ศึกษา เอกสาร หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และ คู่มือหลักสูตร เพื่อศึกษาพัฒนาการตามวัยและแนวทางการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับเด็กระดับปฐมวัย

4. ศึกษา รูปแบบแผนการจัดการประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ปีการศึกษา 2544 ของสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร และแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 ของโรงเรียนวัดดอกไม้ สำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

5. กำหนดหน่วยการเรียนรู้และเนื้อหาการเรียนรู้ จากแผนการจัดประสบการณ์ ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 การศึกษา 2552 ของโรงเรียนวัดดอกไม้ จำนวน 8 เรื่อง เพื่อการเรียนรู้ทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย ได้แก่ การร่วมมือ การช่วยเหลือ และความรับผิดชอบในหน้าที่ ดังนี้

1. การอยู่ร่วมกัน เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข
2. ของเล่นแสนรัก เรียนรู้การช่วยเหลือ แบ่งปัน และความรับผิดชอบ
3. ปลอดภัยไว้ก่อน เรียนรู้การเล่น และทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างปลอดภัย
4. อาชีพในชุมชน เรียนรู้การให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ ความรับผิดชอบ
5. การคมนาคม เรียนรู้การช่วยเหลือ แบ่งปัน และความรับผิดชอบ
6. เมืองไทยที่รัก เรียนรู้การ ช่วยเหลือ และความรับผิดชอบ
7. ธรรมชาติรอบตัว เรียนรู้การ ช่วยเหลือ และความรับผิดชอบ
8. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เรียนรู้การให้ ช่วยเหลือ แบ่งปัน และความรับผิดชอบ

6. การออกแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

1. กำหนดมโนทัศน์ที่ต้องเรียน คือ การส่งเสริมพฤติกรรมการร่วมมือของเด็กปฐมวัย สามารถจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมได้หลายวิธี วิธีหนึ่งที่สามารถจัดให้เด็กได้ คือ การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม โดยการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกลุ่มนี้เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ และรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การวาดภาพ การปั้น การพิมพ์ ภาพ การฉีกตัดปะ การเล่นสีน้ำ ฯลฯ หมุนเวียนเปลี่ยนกันไปในแต่ละวัน เปิดโอกาสให้เด็กได้คิด และรู้จักการวางแผนอันนำไปสู่เป้าหมายของกลุ่มตามที่ได้ตกลงกันไว้ ได้แก่ การร่วมมือ การช่วยเหลือ ความรับผิดชอบ ทั้งนี้ครูมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กในการสร้างบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เด็กเกิดพฤติกรรมความร่วมมือ

2. กำหนดจุดประสงค์ของการสอน เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย ในด้านการร่วมมือ การช่วยเหลือ ความรับผิดชอบ

3. กำหนดรูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม ดังนี้ การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มใช้ระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี เวลา 09.30 – 10.10 น. ดังตารางการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

ตาราง 1 ลักษณะการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

สัปดาห์ที่	ทดลองครั้งที่ / วัน	กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม		
1	1 วันอังคาร	เส้นสีสร้างสรรค์	ฟิงเกอร์เพ้นท์	ต่อเสริมเติมสวย
	2 วันพุธ	ปั้น ปั้น ปั้น	สีชอล์กของฉันทัน	ฟิงเกอร์เพ้นท์
	3 วันพฤหัสบดี	เป่าสีสายรุ้ง	ปั้นเส้นเป็นภาพ	เส้นสีสร้างสรรค์
2	4 วันอังคาร	จานกระดาษแปลงร่าง	เป่าสีสายรุ้ง	ปั้น ปั้น ปั้น
	5 วันพุธ	ใบไม้ซ่อนรูป	ปลาแปลงร่าง	สีฝุ่นล้นภาพ
	6 วันพฤหัสบดี	หยดสีมีภาพ	ของเล่นเป็นภาพ	เจ้าแมลงแฝงตัว
3	7 วันอังคาร	แบ่งโดว์โซว์รูป	ติดสีมีภาพ	ใบไม้ซ่อนรูป
	8 วันพุธ	พริ้วไหวสายน้ำ	สีสันโจรสลัด	ปั้นแบ่งแปลงร่าง
	9 วันพฤหัสบดี	ตัดแต่งสีสัน	สีไม่ลายเส้น	ขีดเส้นเป็นรูป
4	10 วันอังคาร	กลิ้งสีเติมสีสัน	ต่อเติมสีสัน	พริ้วไหวสายน้ำ
	11 วันพุธ	ซ่อนไม้ไอเดียเด็ด	ชุดสีมีเทียน	ตัดแต่งแปลงรูป
	12 วันพฤหัสบดี	เมล็ดพืชสร้างภาพ	ตุ๊กตาไม้ไอติม	ลูกแก้วกายสิทธิ์
5	13 วันอังคาร	เมล็ดพืชสร้างภาพ	เชือกрудสีสัน	เฮลิคอปเตอร์ซ่อนตัก
	14 วันพุธ	ปั้นแบ่งแบ่งสี	พับสีสื่อสาร	เปลือกไม้เล่นลายภาพ
	15 วันพฤหัสบดี	ริบบิ้นโมบาย	เทสีสร้างสรรค์	ปั้นแบ่งแปลงร่าง
6	16 วันอังคาร	ฟิงเกอร์เพ้นท์	ซีดีโมบาย	เปเปอร์มาเช่
	17 วันพุธ	พิมพ์ภาพตามเศษ	นิ้วมือสื่อความหมาย	โมบายใต้ทะเล
	18 วันพฤหัสบดี	มาลัยคล้องใจฉันทัน	สีสันธรรมชาติ	เปเปอร์มาเช่
7	19 วันอังคาร	เป่าฟองทดลองสี	มาลัยดอกไม้สด	ธรรมชาติสรรสร้าง
	20 วันพุธ	ปั้นดินเป็นดาว	ฟองสบู่ซู่ซ่า	ปั้น..จิมริมภาพ
	21 วันพฤหัสบดี	โรยทรายมีสี	ปั้นดาวราวฝัน	ยึดเกาะห่อปูน
8	22 วันอังคาร	สายสร้อยร้อยปัด	เกลือสีมีเกลือ	ทฤษฎีสีที่แตกต่าง
	23 วันพุธ	ปั้นขยำตามใจ	กำไลใส่ประดับ	ปะติดคิดสร้าง
	24 วันพฤหัสบดี	สีลาบาคิก	ปั้นขยำตามใจ	วัสดุรู้ค่า

หมายเหตุ

การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม โดยการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกลุ่มนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้และรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การวาดภาพ การปั้น การพิมพ์ภาพ การฉีก ตัดปะ การเล่นสีน้ำ ประติมากรรมเศษวัสดุ ฯลฯ โดยจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม วันละ 3 กิจกรรม หมุนเวียนเปลี่ยนกันไปในแต่ละวัน เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือก คิดและรู้จักการวางแผนอันนำไปสู่เป้าหมายของกลุ่มตามที่ได้ตกลงกันได้ไว้ ได้แก่ การร่วมมือ การช่วยเหลือ ความรับผิดชอบทั้งนี้คุณมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก ในการสร้างบรรยากาศสภาพแวดล้อม จัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมสำหรับเด็ก เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เด็กเกิดพฤติกรรมการร่วมมือ

4. กำหนดขั้นตอนการดำเนินการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม ดังนี้
 - ขั้นที่ 1 ขั้นนำ
 - ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินกิจกรรม
 - ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป

วิธีการหาคุณภาพแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

1. นำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา จุดประสงค์ กิจกรรม ข้อคำถาม สื่อ อุปกรณ์และการประเมินผล ดังนี้
 1. อาจารย์ละไม สีหาอาจ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการโรงเรียนคริสตธรรมศึกษา สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร
 2. อาจารย์สมศรี ปาณะโตชะ อาจารย์โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 3. อาจารย์ปรียานุช จุลพรหม ข้าราชการครูโรงเรียนวัดคลองขวาง
2. นำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ โดยใช้เกณฑ์ความเห็นที่ตรงกัน 2 ใน 3 คน
3. นำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 1 อายุ 4-5 ปีที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน เพื่อความชัดเจนของขั้นตอนการจัดกิจกรรมในสภาพจริง
4. นำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ฉบับสมบูรณ์นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างตามกำหนดการจัดกิจกรรมในการทดลอง

การสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับเทคนิคการสร้างแบบประเมินทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย เพื่อนำมาเป็นแนวทางการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน รวมทั้งหมด 15 ข้อ มีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1. การร่วมมือ จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2. การช่วยเหลือผู้อื่น จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 3. ความรับผิดชอบในหน้าที่ จำนวน 5 ข้อ

2. กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

2 คะแนน หมายถึง เด็กเกิดพฤติกรรมความร่วมมือด้วยตนเอง

1 คะแนน หมายถึง เด็กเกิดพฤติกรรมความร่วมมือโดยมีเพื่อนบอก

0 คะแนน หมายถึง เด็กไม่เกิดพฤติกรรมความร่วมมือ

3. สร้างคู่มือแนะนำการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย

วิธีการหาคุณภาพของแบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย

1. นำแบบสังเกตพฤติกรรมไปพบผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและความสอดคล้องกับจุดประสงค์ จำนวน 3 ท่าน ดังนี้

1. อาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี อาจารย์ประจำภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2. อาจารย์ชุตติกาญจน์ เบญจพรวัฒนา ครูใหญ่โรงเรียนอนุบาลเปล่งประสิทธิ์ สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร

3. อาจารย์นพวรรณ ศรีเกตุ นักวิชาการ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพฯ

2. นำแบบสังเกตมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เกณฑ์ความเห็นที่ตรงกัน

3. หาความเที่ยงตรงของแบบประเมิน โดยนำแบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 1 อายุ 4-5 ปี ที่โรงเรียนวัดดอกไม้ สำนักงานเขตยานนาวา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยทำการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตเพื่อศึกษาความชัดเจนของพฤติกรรม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

4. ปรับปรุงแบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เกณฑ์ความเห็นที่ตรงกัน เพื่อหาคุณภาพของแบบสังเกต นำคะแนนมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับพฤติกรรม $IOC = 0.5$ ขึ้นไป จึงถือว่าใช้ได้ (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2526: 89) ซึ่งในครั้งนี้นี้แบบสังเกตได้เท่ากับ 0.95 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ได้

5. นำแบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย ที่ผ่านการทดลองใช้กับเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 1 อายุ 4-5 ปี ที่โรงเรียนวัดดอกไม้ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คนแล้วมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ แล้ววิเคราะห์แบบบันทึกการสังเกตรายข้อ และคัดเลือกสำหรับใช้ทำการทดลอง แล้วนำแบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย ไปหาคำนวณค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต 2 คน คือ ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย

6. นำแบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

วิธีดำเนินการทดลอง

การทดลองครั้งนี้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี เวลา 09.30 – 10.10 น. วันละ 40 นาที รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขอความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียนและชี้แจงครูประจำชั้นทราบรูปแบบการวิจัย และจัดเตรียมสภาพแวดล้อมภายในสถานที่ที่จะทำการทดลองให้เหมาะสม

2. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่าง เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์

3. สังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย (Pretest) ก่อนการทดลอง จากการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ ของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย บันทึกการสังเกต โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย

4. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

5. ผู้วิจัยทำการประเมินพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย (Posttest) หลังเสร็จสิ้นการทดลอง

6. วิเคราะห์ข้อมูลสถิติ และสรุปผลการทดลอง

ตาราง 2 วันเวลาที่ทำการทดลองและการสังเกต

การจัดกิจกรรม	ระยะเวลาทำการทดลอง	วันที่ทำการทดลอง	เวลา
กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ	1 สัปดาห์ก่อนการทดลอง	วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี	09.30 – 10.10
กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม	8 สัปดาห์	วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี	09.30 – 10.10

การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบ One group Pretest Posttest Design (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ .2543 : 60) ดังนี้

ตาราง 3 แบบแผนการดำเนินการทดลอง

สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
T ₁	X	T ₂

เมื่อ T ₁	แทน	การทดลองก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม
X	แทน	การดำเนินการทดลองการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม
T ₂	แทน	การทดลองหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้คำนวณในโปรแกรมสำเร็จรูป
2. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่ม เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย โดยใช้ค่าแจกแจง t – test แบบ Dependent Samples โดยใช้การคำนวณในโปรแกรมสำเร็จรูป

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เครื่องมือ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เครื่องมือ

- 1.1 การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างลักษณะพฤติกรรมกับจุดประสงค์ (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2526: 89) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างลักษณะพฤติกรรมกับจุดประสงค์
$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาทั้งหมด
N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

1.2 การหาค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต โดยการนำแบบสังเกตไปทดลองใช้ (Try Out) กับเด็กอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนวัดดอกไม้ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน วิธีหาค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต 2 คน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้ประเมิน RAI (Burry – Stock; other. 1996: 256)

$$RAI = 1 - \frac{\sum_{k=1}^K \sum_{n=1}^N |R_{1nk} - R_{2nk}|}{KN(I-1)}$$

เมื่อ	RAI	แทน	ดัชนีความสอดคล้องของผู้ประเมิน
	R_{1kn}, R_{2kn}	แทน	ผลการประเมินของผู้ประเมินคนที่ 1 และคนที่ 2 ตามลำดับ
	N	แทน	จำนวนประชากรในกลุ่มตัวอย่าง
	K	แทน	จำนวนข้อย่อย
	I	แทน	จำนวนช่วงคะแนน (0, 1, 2)

2. สถิติใช้วิเคราะห์ข้อมูล

2.1 หาค่าเฉลี่ย (Mean) โดยคำนวณจากสูตร (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2521: 36)

ดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

2.2 หาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยคำนวณจากสูตร (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2521: 55) โดยใช้สูตร ดังนี้

$$S = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนนักเรียนแต่ละคนยกกำลังสอง

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลัง จากการจัดกิจกรรม ศิลปสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม โดยใช้ค่าแจกแจง t แบบ Dependent Samples (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2521: 99) โดยใช้สูตร ดังนี้

$$t = \frac{\bar{D}}{S_{\bar{D}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t – distribution
	D	แทน	คะแนนความแตกต่าง
	N	แทน	จำนวนข้อ
	\bar{D}	แทน	ค่าเฉลี่ยคะแนนความแตกต่าง
	$S_{\bar{D}}$	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลต่าง

โดยที่

$$S_{\bar{D}} = \frac{S_D}{\sqrt{N}}$$

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลองและการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
M	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ
p	แทน	ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา t – distribution

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยมีตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย

1.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย

1.2 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมความร่วมมือแยกรายด้านของเด็กปฐมวัย

2.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน

2.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย

แยกเป็นรายด้าน

2.3 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยเป็นรายด้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย มีลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย

1.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์ครั้งนี้ได้นำคะแนนพฤติกรรมความร่วมมือทั้งฉบับของเด็กปฐมวัยที่

ได้จากการสังเกตก่อนและหลังการจัดกิจกรรมทั้ง 8 สัปดาห์ มาหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ดังแสดงผลในตาราง 4

ตาราง 4 คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

พฤติกรรม ความร่วมมือ	Baseline	ระยะเวลา (สัปดาห์)							
		1	2	3	4	5	6	7	8
M	7.27	15.26	15.26	20.20	20.69	23.13	23.66	24.84	25.39
S	2.31	3.60	3.60	3.23	3.68	3.20	3.94	4.40	3.51

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 ปรากฏว่า ก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มของเด็กปฐมวัย มีคะแนนพฤติกรรมความร่วมมือเฉลี่ยเท่ากับ 7.27 และหลังจัดกิจกรรมแต่ละสัปดาห์ (สัปดาห์ที่ 1 – สัปดาห์ที่ 8) มีคะแนนเฉลี่ยเป็น 15.2, 15.26, 20.2, 20.69, 23.13, 23.66, 24.84 และ 25.39 คะแนน ตามลำดับ แสดงว่า คะแนนเฉลี่ยตลอดช่วงสัปดาห์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามลำดับ

1.2 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์ตอนนี้มีจุดหมายเพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยในแต่ละช่วงสัปดาห์ ผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยในแต่ละช่วงสัปดาห์ของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มมาวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงสัปดาห์ โดยใช้ t – test แบบ Dependent ทดสอบ ดังแสดงผลในตาราง 5

ตาราง 5 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย

พฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย ระหว่างสัปดาห์	ค่าเปลี่ยนแปลง	t	df	P
Baseline , สัปดาห์ที่ 1	7.99	6.68	14	.000
สัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 2	4.93	8.72	14	.000
สัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 3	.49	1.41	14	.179
สัปดาห์ที่ 3, สัปดาห์ที่ 4	2.44	4.64	14	.000
สัปดาห์ที่ 4, สัปดาห์ที่ 5	.54	1.08	14	.297
สัปดาห์ที่ 5, สัปดาห์ที่ 6	1.17	4.07	14	.001
สัปดาห์ที่ 6, สัปดาห์ที่ 7	.55	1.46	14	.167
สัปดาห์ที่ 7, สัปดาห์ที่ 8	.11	.35	14	.730

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 5 ปรากฏว่าพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย เป็นดังนี้
 สัปดาห์ที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 7.99 คะแนน จากก่อนการจัดกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทาง
 สถิติที่ระดับ .01 ($t = 6.68$)

สัปดาห์ที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 4.93 คะแนน จากสัปดาห์ที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทาง
 สถิติที่ระดับ .01 ($t = 8.72$)

สัปดาห์ที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น .49 คะแนน จากสัปดาห์ที่ 2 อย่างไม่มีนัยสำคัญทาง
 สถิติ ($t = 1.41$)

สัปดาห์ที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 2.44 คะแนน จากสัปดาห์ที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทาง
 สถิติที่ระดับ .01 ($t = 4.64$)

สัปดาห์ที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น .54 คะแนน จากสัปดาห์ที่ 4 อย่างไม่มีนัยสำคัญทาง
 สถิติ ($t = 1.08$)

สัปดาห์ที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.17 คะแนน จากสัปดาห์ที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทาง
 สถิติที่ระดับ .01 ($t = 4.07$)

สัปดาห์ที่ 7 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น .55 คะแนน จากสัปดาห์ที่ 6 อย่างไม่มีนัยสำคัญทาง
 สถิติ ($t = 1.46$)

สัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น .11 คะแนน จากสัปดาห์ที่ 7 อย่างไม่มีนัยสำคัญทาง
 สถิติ ($t = .35$)

ตอนที่ 2 การนำเสนอผลการวิเคราะห์พฤติกรรมความร่วมมือแยกรายด้านของเด็กปฐมวัย

2.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน

การวิเคราะห์ตอนนี้ผู้วิจัยนำคะแนนพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยใน
 3 ด้านย่อยได้แก่ 1.การร่วมมือ 2.การช่วยเหลือ 3.ความรับผิดชอบ ที่ได้รับการจัดกิจกรรม
 ศิลปสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแต่ละสัปดาห์รวม 8 ครั้ง มาหาคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานดัง
 แสดงผลในตาราง 6

ตาราง 6 คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้านก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

พฤติกรรม ความร่วมมือของเด็ก ปฐมวัยแยกรายด้าน	Baseline	ระยะเวลา (สัปดาห์ที่)							
		1	2	3	4	5	6	7	8
ด้านที่ 1 M	1.93	4.75	4.75	7.33	7.35	7.73	8.04	8.08	8.44
	.96	1.21	1.21	1.08	1.34	.90	1.47	1.77	1.33
ด้านที่ 2 M	2.87	5.77	5.77	6.75	6.60	7.82	8.02	8.15	8.47
	1.24	2.29	2.29	1.87	2.01	1.44	1.50	1.65	1.52
ด้านที่ 3 M	2.47	6.73	4.73	6.11	6.73	7.57	7.60	8.60	8.48
	1.12	.92	1.66	1.08	.92	1.35	1.37	1.49	1.48

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 6 ปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยด้านที่ 1 การร่วมมือ ก่อนจัดกิจกรรมมีค่า 1.93 คะแนนและระหว่างการจัดกิจกรรมตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 8 มีค่า 4.75, 4.75, 7.33, 7.73, 8.04, 8.08 และ 8.44 คะแนน ตามลำดับ แสดงว่า พฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยในช่วง 8 สัปดาห์ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยด้านที่ 2 การช่วยเหลือ ก่อนจัดกิจกรรมมีค่า 2.87 คะแนน และระหว่างการจัดกิจกรรมตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 8 มีค่า 5.77, 5.77, 6.75, 6.60, 7.82, 8.02, 8.15 และ 8.47 คะแนน แสดงว่าพฤติกรรมการช่วยเหลือของเด็กปฐมวัยในช่วง 8 สัปดาห์ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ยกเว้นสัปดาห์ที่ 3 และ 4 มีแนวโน้มลดลง

คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยด้านที่ 3 ความรับผิดชอบ ก่อนจัดกิจกรรมมีค่า 2.47 คะแนน และระหว่างการจัดกิจกรรมตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 8 มีค่า 6.73, 4.73, 6.11, 6.73, 7.57, 7.60, 8.60 และ 8.48 คะแนน ตามลำดับ แสดงว่าพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยในช่วง 8 สัปดาห์ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามลำดับ ยกเว้นสัปดาห์ที่ 2 และ 3 มีแนวโน้มลดลง เนื่องจากการหยุดเรียนติดต่อกันหลายวันและนักเรียนป่วยไม่สบาย

2.2 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน

เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยรายด้าน จึงนำคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดกิจกรรม และระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มมาแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การร่วมมือ ด้านที่ 2 การช่วยเหลือ ด้านที่ 3 ความรับผิดชอบ ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงได้นำคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์โดยใช้ $t - test$ แบบ Dependent ดังแสดงผลในตาราง 7

ตาราง 7 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน

การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสัปดาห์	ด้านที่ 1				ด้านที่ 2				ด้านที่ 3			
	\bar{D}	t	df	p	\bar{D}	t	df	p	\bar{D}	t	df	p
Baseline , สัปดาห์ที่ 1	2.82	6.36	14	.000	2.91	4.29	14	.001	4.26	11.5	14	.000
สัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 2	2.57	8.67	14	.000	.97	3.14	14	.007	1.37	5.30	14	.000
สัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 3	.02	.19	14	.850	.15	.71	14	.489	.62	3.02	14	.009
สัปดาห์ที่ 3, สัปดาห์ที่ 4	.37	1.54	14	.144	-1.22	4.46	14	.001	.84	2.39	14	.031
สัปดาห์ที่ 4, สัปดาห์ที่ 5	.31	1.16	14	.265	.20	1.47	14	.163	.02	.07	14	.941
สัปดาห์ที่ 5, สัปดาห์ที่ 6	.04	.22	14	.829	.13	.70	14	.490	.99	3.31	14	.005
สัปดาห์ที่ 6, สัปดาห์ที่ 7	.35	1.25	14	.232	.31	1.50	14	.155	.11	.74	14	.472
สัปดาห์ที่ 7, สัปดาห์ที่ 8	.40	2.13	14	.051	.27	1.73	14	.105	.02	.11	14	9.14

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 7 ปรากฏว่า พฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย

ด้านที่ 1 การร่วมมือ ในช่วงสัปดาห์ที่ 1 และ ในช่วงสัปดาห์ที่ 2 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ ในช่วงสัปดาห์ที่ 8 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในช่วงสัปดาห์ที่ 3 - สัปดาห์ที่ 7 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ด้านที่ 2 การช่วยเหลือ ในช่วงสัปดาห์ที่ 1, และในช่วงสัปดาห์ที่ 4 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในช่วงสัปดาห์ที่ 2 เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และในช่วงสัปดาห์ที่ 3 - สัปดาห์ที่ 8 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในช่วงสัปดาห์ที่ 4 การเปลี่ยนแปลงมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากการหยุดเรียนต่อเนื่องหลายวันและเด็กป่วยไม่สบาย

ด้านที่ 3 ความรับผิดชอบ ในช่วงสัปดาห์ที่ 1 และในช่วงสัปดาห์ที่ 2 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในช่วงสัปดาห์ที่ 3 - ในช่วงสัปดาห์ที่ 6 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในช่วงสัปดาห์ที่ 5, สัปดาห์ที่ 7, และในช่วงสัปดาห์ที่ 8 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มทั้งในภาพรวมและแยกเป็นรายด้าน คือด้านการร่วมมือ การช่วยเหลือ และความรับผิดชอบ และเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

ขอบเขตของการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับปฐมวัย ชาย-หญิง อายุระหว่าง 4-5 ปี ซึ่งกำลังศึกษาในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนวัดดอกไม้ แขวงบางโพงพาง เขตยานนาวา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 120 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้มาโดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงมา 1 ห้องเรียน จากจำนวน 3 ห้องเรียน แล้วทำการสังเกตโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อการคัดเลือกนักเรียนที่มีคะแนนพฤติกรรมความร่วมมือใน 15 อันดับสุดท้ายกำหนดเป็นกลุ่มทดลอง ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยตัวแปรจัดกระทำ ได้แก่ การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม และตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมความร่วมมือ

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม และแบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) ซึ่งทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กปฐมวัย โดยผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มตัวอย่าง 1 สัปดาห์ก่อนการทดลอง จากนั้นทำการทดสอบเพื่อวัดพฤติกรรมความร่วมมือก่อนการทดลอง โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับกลุ่มตัวอย่าง และดำเนินการทดลองด้วยตนเอง จำนวน 8 สัปดาห์ เมื่อดำเนินการทดลองครบ 8 สัปดาห์ นำแบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยมาทดสอบอีกครั้ง และนำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ

สรุปผลการวิจัย

เด็กปฐมวัยก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม ในแต่ละช่วงสัปดาห์มีพฤติกรรมความร่วมมือโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์ พบว่า คะแนนพฤติกรรมความร่วมมือโดยเฉลี่ยรวมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มขึ้นตลอดช่วงเวลา 8 สัปดาห์ กล่าวคือ ในช่วงสัปดาห์ที่ 1 เด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากก่อนการจัดกิจกรรม มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 7.99 คะแนน จากก่อนการจัดกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t = 6.68$) สัปดาห์ที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ย

เพิ่มขึ้น 4.93 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ($t = 8.72$) สัปดาห์ที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น .49 คะแนน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 1.41$) สัปดาห์ที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 2.44 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t = 4.64$) สัปดาห์ที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น .54 คะแนน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 1.08$) สัปดาห์ที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.17 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t = 4.07$) สัปดาห์ที่ 7 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น .55 คะแนน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 1.46$) สัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น .11 คะแนน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = .35$) แสดงให้เห็นว่าเด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ยระหว่างช่วงสัปดาห์ เมื่อวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ การร่วมมือ การช่วยเหลือ และความรับผิดชอบ พบว่าเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม ในแต่ละช่วงสัปดาห์ มีพฤติกรรมด้านการร่วมมือ การช่วยเหลือ และความรับผิดชอบเพิ่มสูงขึ้น

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อศึกษาพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม ผลการวิจัย พบว่า เด็กปฐมวัยก่อนได้รับการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์มีพฤติกรรมความร่วมมือโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มโดยเฉลี่ยรวมและแยกเป็นรายด้านก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรม ในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมความร่วมมือสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานในครั้งนี้อย่างเห็นว่าการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มสามารถส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือให้พัฒนาสูงขึ้นวิจัยอภิปรายได้ดังนี้

1. พฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง พบว่า พฤติกรรมความร่วมมือแตกต่างกันไปในทางที่สูงขึ้นซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มเป็นการจัดกิจกรรมที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยเด็กได้ผ่านกระบวนการของการเรียนรู้ การทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งจะเป็นการพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือได้ดี การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มกระตุ้นให้เด็กได้ร่วมมือกันในการคิดการทำงาน การเก็บอุปกรณ์ ขณะที่เด็กร่วมกิจกรรมที่ทำอยู่ให้ความเกิดพฤติกรรมความร่วมมือ จากการเสนอวิธีการทำกิจกรรมที่แปลกใหม่ ทำให้เด็กเกิดความคิดจินตนาการที่นำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้น นอกจากนั้นการที่เด็กได้ร่วมมือกันช่วยลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและสร้างพฤติกรรมให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนอันก่อให้เกิดพฤติกรรมทางสังคมในการทำกิจกรรมและนำไปสู่ความสำเร็จตามที่ใฝ่ฝันไว้ได้อย่างราบรื่น ซึ่งเด็กแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันระหว่างบุคคลจากการทำงานร่วมกันการใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ให้เด็กทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เด็กได้ทำงานร่วมกันให้เกิดความคิดที่หลากหลายสร้างสรรค์เป็นผลงานให้เกิดขึ้น

สื่อและอุปกรณ์ เป็นส่วนที่ทำให้เด็กเกิดพฤติกรรมในทางที่สร้างสรรค์ สอดคล้องกับ วิรุณ ตั้งเจริญ (2538: 241 - 243) ได้กล่าวถึง ศิลปะศึกษาเป็นตัวสร้างเสริมลักษณะนิสัยการเข้าสังคมให้กับเด็กปฐมวัย และทำให้เด็กเกิดลักษณะนิสัยด้านการคิดสร้างสรรค์จินตนาการจากสิ่งต่าง ๆ ด้วยความสร้างสรรค์ทำให้เด็กเกิดนิสัยรักการทำงานเป็นกลุ่ม และมีพัฒนาการทางสังคมเพิ่มสูงขึ้น

จากการวิจัยในการทำการทดลองนั้น ครูเป็นผู้จัดเตรียมอุปกรณ์ซึ่งจะใช้ได้ในขณะทำกิจกรรมและเมื่อจะทำกิจกรรมเด็กแต่ละกลุ่มจะต้องไปจัดเตรียมอุปกรณ์ของตนเองเด็กจะเกิดพฤติกรรมความร่วมมือ การช่วยเหลือ และมีความรับผิดชอบ เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ จิตตินันท์ เตชะคุปต์ (2534: 55) ลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัย 4 – 6 ปี จะมีการทำงานเป็นกลุ่มรวมกับเพื่อนมากขึ้น รู้จักการเป็นผู้ให้และผู้รับที่ดี กระจือร่อนช่วยเหลือผู้อื่น เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เมื่อเด็กได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางด้านความรู้ ทางด้านความรู้สึก มีการตระหนักถึงความรู้สึกของผู้อื่นมากขึ้น มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้นและมีความรู้สึกพึงพากันและกัน จะเห็นได้จากการทำกิจกรรมของเด็กขณะที่ทำกิจกรรมนั้นเด็กให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม รู้จักการช่วยเหลือเพื่อน และมีความรับผิดชอบในงานและหน้าที่ของตนเอง

2. เมื่อพิจารณาถึงพฤติกรรมความร่วมมือในระยะเวลา 8 สัปดาห์และก่อนการจัดกิจกรรม พบว่า เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมความร่วมมือสูงขึ้น ในสัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 7 มีพฤติกรรมความร่วมมือระหว่างสัปดาห์ดังนี้ คือ สัปดาห์ที่ 1 มีค่าเปลี่ยนแปลงอยู่ที่ 7.99 ($t = 6.68$), 4.93 ($t = 8.72$), .49 ($t = 1.41$), 2.44 ($t = 4.64$), .54 ($t = 1.08$), 1.17 ($t = 4.07$), .55 ($t = 1.46$) โดยมีคะแนนเรียงตามลำดับ ส่วนสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น .11 ($t = .35$) มีแนวโน้มลดลง ผลการวิจัยเมื่อพิจารณาพฤติกรรมความร่วมมือ การใช้ศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มโดยแยกพฤติกรรมความร่วมมือ โดยแยกเป็นรายด้าน 3 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านการร่วมมือ ก่อนและขณะจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม ด้านความร่วมมือ เพิ่มขึ้นในระดับคะแนนที่สูงขึ้น คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย ก่อนจัดกิจกรรมมีค่า 1.93 คะแนน และระหว่างการจัดกิจกรรมตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 8 มีค่า 4.75, 4.75, 7.35, 7.73, 8.04, 8.08 และ 8.44 คะแนน ตามลำดับ แสดงว่า พฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยในช่วง 8 สัปดาห์ เพิ่มขึ้นเพราะการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม ส่งเสริมและกระตุ้นให้เด็กได้ร่วมมือกันในการคิดและวางแผน การทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่แปลกใหม่ กับเพื่อนในวัยเดียวกัน

ด้านที่ 2 การช่วยเหลือ ก่อนและขณะจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในทางสถิติที่ระดับ .01 ก่อนจัดกิจกรรมมีค่า 2.87 คะแนน และระหว่างการจัดกิจกรรมตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 8 มีค่าเท่ากับ 5.77, 5.77, 6.75, 6.60, 7.82, 8.02, 8.15 และ 8.47 คะแนน แสดงว่าพฤติกรรมการช่วยเหลือของเด็กปฐมวัยในช่วง 8 สัปดาห์ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ยกเว้นสัปดาห์ที่ 3 และ 4 มีแนวโน้มลดลง แสดงให้เห็นถึงคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมด้านการช่วยเหลือเพิ่มขึ้นในระดับของคะแนนที่สูงขึ้น ที่เป็นเช่นนั้นเพราะกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม เด็กมีอิสระในการร่วมกิจกรรม รู้จักการช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ทำให้ประสบ

ความสำเร็จในกิจกรรมที่ทำอยู่ กิจกรรมที่จัดขึ้นสนับสนุนให้เด็กได้ช่วยเหลือกันขึ้นในกลุ่ม เช่นการกลิ้งสี เด็กปฐมวัยช่วยกันหยิบจับลูกแก้วใส่ตะกร้าและลูกแก้วที่หล่นจากตะกร้า การตากและโซวีผลงานฉะนั้นการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมความร่วมมือ ด้านช่วยเหลือผู้อื่นสูงขึ้น

ด้านที่ 3 ความรับผิดชอบ ก่อนและขณะทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ก่อนจัดกิจกรรมมีค่า 2.47 คะแนน และระหว่างการจัดกิจกรรมตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึงสัปดาห์ที่ 8 มีค่า 6.73, 4.73, 6.11, 6.73, 7.57, 7.60, 8.60 และ 8.48 คะแนนตามลำดับ แสดงว่าพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยในช่วง 8 สัปดาห์ เพิ่มขึ้นตามลำดับ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงพฤติกรรมโดยการลงมือปฏิบัติจริงตลอดจนการเข้าใจถึงจิตใจผู้อื่นและให้กำลังใจเมื่อเห็นเพื่อนประสบปัญหา โดยเฉพาะการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเด็กจะต้องเห็นอกเห็นใจเพื่อนร่วมกลุ่มตลอดเวลา เด็กจะต้องสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนในวัยเดียวกันและกลุ่มเดียว กันในการทำงานเด็กแสดงถึงความมีวินัยและความรับผิดชอบในการทำงานเป็นกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิการ์ โยธารินทร์ (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม ผลปรากฏว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม มีพฤติกรรมทางสังคมสูงขึ้น มีการร่วมมือกัน การช่วยเหลือ เห็นอกเห็นใจและความไม่เห็นแก่ตัวขณะได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม สอดคล้องกับ วาสนา บุญจันทร์ (2539: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาและกิจกรรมเล่นตามมุมเป็นกลุ่มมีพฤติกรรมทางสังคมด้วยความอ่อนน้อมและมีระเบียบวินัยสูง การทำงานของสมาชิกในกลุ่มต้องมีการวางแผนร่วมกันและผู้นำกลุ่ม มีหน้าที่ประสานงานให้คำปรึกษาสมาชิกภายในกลุ่มมีความรับผิดชอบร่วมกัน บรรยากาศเป็นกันเองและเป็นมิตรกัน สื่อถึงการแสดงออกความเห็นอกเห็นใจกันของเด็กดังนั้นการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มเป็นส่วนเสริมให้เด็กเกิดพฤติกรรมความร่วมมือสำหรับเด็กวัยปฐมวัยให้สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพียงจิต โรจน์ศุภรัตน์ (2531: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างเด็กปฐมวัยที่วาดรูปเป็นกลุ่มกับเป็นรายบุคคล ผลปรากฏว่าเด็กที่วาดรูปเป็นกลุ่มมีความคิดสร้างสรรค์ที่สูงขึ้น จากงานวิจัยดังกล่าวสนับสนุนกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม มีผลทำให้เกิดพฤติกรรมความร่วมมือสูงขึ้น

ดังนั้นจากการเปรียบเทียบพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยหลังจากจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มเด็กมีพฤติกรรมความร่วมมือ 3 ด้าน สูงขึ้นโดยแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงกล่าวได้ว่ากิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับการพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยทั้งโดยรวมและรายด้าน

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมความร่วมมือโดยรวมรายสัปดาห์แต่ละด้านเพิ่มสูงขึ้น โดยมีแนวโน้มอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ตลอดระยะเวลาจากสัปดาห์ที่ 1 – 7 การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมความร่วมมือเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ส่วนสัปดาห์ที่ 8 การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมความร่วมมือมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อย

พฤติกรรมความร่วมมือเมื่อแยกเป็นรายด้าน ในช่วงระยะแรกประมาณสัปดาห์ที่ 1 และสัปดาห์ที่ 2 มีแนวโน้มอัตราการเปลี่ยนแปลงไม่ชัดเจน ซึ่งเป็นช่วงแรกของการร่วมกิจกรรมแบบกลุ่ม เด็กปฐมวัย ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และเป็นช่วงที่เด็กกำลังปรับตัว เรียนรู้การเข้ากับสมาชิกในกลุ่ม เรียนรู้กับการทำงานร่วมกันกับเพื่อนได้อย่างจริงจังจะทำให้การทำงานราบรื่น ซึ่งระยะนี้เวลาเด็กทำงานศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มเด็กปฐมวัยยังไม่รู้จักการแบ่งปัน วัสดุ อุปกรณ์ให้เพื่อนไม่รู้จักการช่วยเหลือกัน ช่วงระยะเวลานี้เด็กจะต้องรู้จักการปรับตัวให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ ก่อนเพื่อจะมีพัฒนาการความร่วมมือเกิดขึ้น สอดคล้องกับคำกล่าวของ เลิศ อานันทนะ (2535: 48) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อให้เด็กเกิดพัฒนาการทางสังคม จะต้องมีการจัดกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (Group Process) เด็กจะได้เกิด การวางแผน ปรัชญาหรือ การร่วมมือ การแก้ปัญหาความขัดแย้ง และการอยู่ร่วมกันได้ นับว่าเป็นช่วงระยะเวลาของการปรับตัวของเด็กปฐมวัยซึ่งทำให้พฤติกรรมความร่วมมือมีแนวโน้มอัตราการเปลี่ยนแปลงไม่ชัดเจน

ในช่วงระยะเวลาสัปดาห์ที่ 3 ถึงสัปดาห์ที่ 7 มีแนวโน้มอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความร่วมมืออย่างชัดเจน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้จะไม่เกิดขึ้นทันทีทันใดแต่จะเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป ทั้งนี้เนื่องมาจากระยะเวลาที่เด็กผ่านประสบการณ์จากการทำกิจกรรมร่วมกันมาแล้วหลายสัปดาห์ และมีการพูดคุยถึงปัญหาในชั้นสรุป โดยบทบาทของครูเป็นส่วนหนึ่งในการกระตุ้นให้เด็กคิดวิธีแก้ปัญหาในการทำกิจกรรมร่วมกัน ครูให้อิสระเด็กทั้งความคิดและการกระทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม เด็กได้เรียนรู้และปรับตัวเรียนรู้การทำงานร่วมกันให้เกิดความสำเร็จ และทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น รู้จักที่จะเสียสละ มีการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน และใช้วัสดุอุปกรณ์เสร็จก็นำไปเก็บให้เรียบร้อย เมื่อเด็กทำไปแล้วเด็กรู้สึกภูมิใจ ดังความคิดเห็นร่วมกัน พฤติกรรมที่เด็กทำไปแล้วเกิดความภูมิใจ สร้างความพอใจเป็นที่นิยมชมชอบต่อตนเอง และผู้อื่นซึ่งเป็นพฤติกรรมที่จะนำพาเด็กเข้าสู่สังคม กล่าวคือ การทำงานเป็นกลุ่มที่มีประสิทธิภาพนั้น บรรยากาศในการทำงานต้องเป็นกันเอง สมาชิกทุกคน มีส่วนร่วมในการทำงานทุกอย่างของกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มต้องรับฟังปัญหาซึ่งกันและกัน ดังนั้นพฤติกรรมความร่วมมือจะต้องอาศัยระยะเวลาในการเรียนรู้ และการฝึกฝนให้โอกาสให้เด็กได้ทำงานในกลุ่มอย่างค่อยเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ เด็กจะได้แสดงออกอย่างอิสระ จึงเป็นผลก่อให้เกิดพฤติกรรมความร่วมมือที่ชัดเจน ส่วนสัปดาห์ที่ 8 มีพฤติกรรมทางสังคมที่ลดลงแต่มีแนวโน้มสูงกว่าก่อนการทดลองที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากขณะที่จัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มเด็กปฐมวัยเกิดความเคยชินกับกิจกรรม กับกลุ่มเพื่อนและการปฏิบัติตามคำสั่ง กฎเกณฑ์ต่างๆ ซึ่งผู้ใหญ่เป็นผู้กำหนด แต่เด็กอาจจะยังไม่ต้องการที่จะกระทำกิจกรรมนั้นๆ กับกลุ่มเท่าที่ควร และอีกประการหนึ่งสุขภาพร่างกายของเด็กในขณะนั้นบางคนไม่แข็งแรงเพราะเป็นช่วงฤดูฝน ทำให้เป็นหวัด ไม่สบาย บรรยากาศขณะที่เด็กกระทำกิจกรรมทำให้

เกิดความเบื่อหน่ายในการทำกิจกรรม เพราะสภาพแวดล้อมและสภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรม ซึ่งจะมีผลเกี่ยวเนื่องถึงพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม ในแต่ละสัปดาห์มีอัตราการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะศึกษาพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย สามารถศึกษา กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับพัฒนาการและความสนใจ ระยะเวลาที่เหมาะสมกับความสนใจของเด็กต่อไป

ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า

1. การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มเพื่อพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม ได้แก่ วาดภาพระบายสี ฉีก ตัด ปะ กระดาษ และประดิษฐ์เศษวัสดุ จะสังเกตได้ว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มสำหรับเด็กระดับปฐมวัย เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและการกระตุ้นการสนองตอบความต้องการทางธรรมชาติ ของเด็กที่จะร่วมกิจกรรมศิลปะเป็นอย่างมาก เด็กเกิดความสนุกสนานและเพลิดเพลินกับการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม ซึ่งในกระบวนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มนี้ เด็กจะได้การร่วมมือ การช่วยเหลือ และความรับผิดชอบ ในกิจกรรมผ่านการทำงานเป็นกลุ่มร่วมกันวางแผนการทำงานและลงมือปฏิบัติจริง เกิดการช่วยเหลือกันในการทำงานทุกขั้นตอน ตลอดจนเกิดความรับผิดชอบในการทำงานที่กลุ่มมอบหมายจนสำเร็จ และรู้จักความรับผิดชอบ ในการเก็บอุปกรณ์เข้าที่ทุกครั้งหลังจากเลิกใช้งาน ซึ่งเด็กที่ผ่านการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มตลอด 8 สัปดาห์ มีพฤติกรรมความร่วมมือเปลี่ยนแปลงอย่างได้ชัดเจน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การร่วมมือ การช่วยเหลือ และความรับผิดชอบ เป็นพฤติกรรมขั้นพื้นฐานในการเข้ากลุ่มของเด็ก เด็กจะรู้จักการวางแผน การแสดงความคิดเห็นและการยอมรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น แต่เมื่อเด็กได้ปฏิบัติตามเข้ากลุ่มอย่างต่อเนื่องย่อมเป็นการหล่อหลอมความคิดร่วมกัน ซึ่งทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกัน และพัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือให้เพิ่มมากขึ้น

2. พฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยมีการพัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม เด็กเรียนรู้และเกิดพฤติกรรมความร่วมมืออย่างรวดเร็ว ตั้งแต่ช่วงระยะเวลาของสัปดาห์แรก พฤติกรรมความร่วมมือที่เกิดจากรู้ เป็นความร่วมมือ การช่วยเหลือ และความรับผิดชอบ เมื่อจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม ในสัปดาห์ที่สองเด็กสามารถปฏิบัติได้เป็นส่วนมาก เด็กมีพฤติกรรมความร่วมมือมากขึ้น จากความสามารถทำกิจกรรมตามความคิด และวิธีการที่ตนเองต้องการอย่างอิสระ เด็กจะมีความตั้งใจและทำงานศิลปะด้วยความเพลิดเพลิน มีความคิดจินตนาการที่หลากหลาย ซึ่งสัปดาห์แรก เด็กจะทำตามครู หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มหลายสัปดาห์ เด็กเริ่มมีความมั่นใจและกล้าที่จะทำและตัดสินใจ ด้วยความคิดและทำให้เด็กมีวิธีการเป็นของตัวเอง เกิดการร่วมมือ มีการช่วยเหลือ และมีความรับผิดชอบต่องานของตนเองและของเพื่อนในกลุ่มทำให้เด็กเกิดความภูมิใจกับผลงานที่ร่วมกัน คิดค้นใหม่ๆ อยู่เสมอ การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม เป็นการส่งเสริมให้เด็กได้มีการทำ

กิจกรรมร่วมกับเพื่อน การลงมือปฏิบัติกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่มีความหลากหลาย ส่งผลต่อพัฒนาการที่ดีทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ซึ่งถือเป็นรากฐานที่จะทำให้เด็กปฐมวัย ได้พัฒนาทักษะทางสังคมด้านการร่วมมือ การช่วยเหลือ และความรับผิดชอบ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ในการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มควรมีการยืดหยุ่นระยะเวลาและให้เวลาในการปรับตัวของเด็กที่ต้องทำงานร่วมกัน ไม่ควรมีการบังคับให้ทำตามแบบ ควรให้เด็กมีอิสระในการคิด ตัดสินใจเลือกอุปกรณ์ด้วยวิธีการที่เด็กคิดสร้างสรรค์ขึ้นมาเอง ไม่ควรเน้นที่ผลงานเพียงอย่างเดียว บางครั้งผลงานก็ไม่จำเป็นต้องสะอาดและสวยงามเสมอไป

2. ในการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือในชั้นการวางแผนการจัดกิจกรรมให้เด็กได้คิด คิดวางแผน และควรใช้เทคนิคการพูดที่กระตุ้นให้เด็กเกิดการวางแผนร่วมกัน ส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือ การช่วยเหลือ และมีความรับผิดชอบ พฤติกรรมการแสดงออกของครูมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการแบบอย่างที่ดี ครูควรใช้คำพูดที่สุภาพนุ่มนวล เป็นกัลยาณมิตรกับเด็ก ให้ความรัก กำลังใจ ชมเชย เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความร่วมมือที่เหมาะสมทั้งด้านการร่วมมือ การช่วยเหลือ และความรับผิดชอบ เด็กจะได้มีความรู้สึกอบอุ่น และมีความสุขในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น

3. ควรมีการสังเกตเด็กตลอดช่วงระยะเวลาในการทดลอง เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมออกมาจะได้ทำการบันทึกได้ทันที และควรเปิดโอกาสให้เด็กมีการสับเปลี่ยนกลุ่มได้ทุกสัปดาห์

4. การสังเกตรายละเอียดพฤติกรรมย่อยโดยมีจำนวนข้อของพฤติกรรมมาก จะทำให้เห็นความแตกต่างของพฤติกรรมไม่ชัดเจน เห็นแนวโน้มอัตราการเปลี่ยนแปลงได้อย่างหลากหลาย เห็นที่มาของพฤติกรรมความร่วมมือ และยังเป็นข้อมูลสนับสนุนในการอภิปรายผลพฤติกรรมความร่วมมือแต่ละด้าน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมด้านอื่นๆ ของเด็กปฐมวัยในสภาพจริงในห้องเรียนระดับปฐมวัย

2. ควรมีการศึกษากิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์กับพฤติกรรมด้านอื่นๆ เช่น การแก้ปัญหา การตัดสินใจ คุณธรรม และจริยธรรมของเด็กระดับปฐมวัย

3. ควรมีการศึกษากิจกรรมอื่น ๆ ที่ส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมนอกเหนือจากกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เช่น กิจกรรมการเล่นตามมุม กิจกรรมกลางแจ้ง กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2540). *หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (อายุ 3-6 ปี)*. กรุงเทพฯ: *คุรุสภาลาดพร้าว*.
- (2540). *คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (อายุ 3 – 6 ปี)*. กรุงเทพฯ: *คุรุสภาลาดพร้าว*
- (2546). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546*. กรุงเทพฯ: *คุรุสภาลาดพร้าว*.
- (2546). *คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546*. กรุงเทพฯ: *คุรุสภาลาดพร้าว*.
- กรมสุขภาพจิต. (2541). *คู่มือดูแลสุขภาพจิตเด็กวัยเรียน*. กรุงเทพฯ: *คุรุสภาลาดพร้าว*.
- (2548). *คู่มือจัดกิจกรรมเสริมสร้างไอคิวและอีคิวเด็กสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และโรงเรียนอนุบาล*. กรุงเทพฯ: *โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร*.
- กันยา ลุมพิกานนท์. (2545). *กระบวนการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย (เอกสารประกอบการสอน)*. ฉะเชิงเทรา: *คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏราชชนครินทร์*. ถ่ายเอกสาร.
- กรรณิการ์ โยธารินทร์. (2545). *พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: *บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. ถ่ายเอกสาร.
- กลิ่นแก้ว มาตา. (2541). *การศึกษาพฤติกรรมชอบสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารสมมุติแบบกลุ่มกับแบบอิสระ*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: *บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. ถ่ายเอกสาร.
- จิณณภัส ศรีทอง. (2541). *พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์มุมบล็อกแบบเต็มรูปแบบ*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: *บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. ถ่ายเอกสาร.
- ชไมมน ศรีสุรักษ์. (2540). *การศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน และแบบปกติ*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: *บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. ถ่ายเอกสาร.
- ณัฐฐาพร พงษ์สิงห์. (2539). *พฤติกรรมชอบสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์เล่นบล็อกเป็นกลุ่มอย่างมีแบบแผน*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: *บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. ถ่ายเอกสาร.
- ทีศนา แคมมณี. (2522). *กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติเล่ม 1*. กรุงเทพฯ: *บูรพาศิลป์การพิมพ์*.
- (2545). *กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการทำงานและการจัดการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: *นิชินแอดเวอร์ไทซิงกรุ๊ป*.

- ธีราพร กุลนานนท์. (2535). การพัฒนาบุคลิกภาพสำหรับเด็กปฐมวัย. นครสวรรค์: คอมพิวเตอร์ แอนธิกราฟฟิค นครสวรรค์.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2526). การทดสอบแบบอิงเกณฑ์ : แนวคิดและวิธีการ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุศรินทร์ ศิริปัญญาธร . (2541). แนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่เกิดจากการจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประกายแก้ว แปรโคกสูง. (2541). ประสิทธิภาพของวิธีการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือเรื่องโรคขาดสารอาหารของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์. ปรินญาณิพนธ์. กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปิยลักษณ์ พุกกะวัน. (2550). เด็กอนุบาลกับพฤติกรรมความร่วมมือ. ใน เอกสารการสัมมนาทางวิชาการเรื่องพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย. หน้า 133 – 135. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรรณี ชูทัย เจนจิต. (2528). จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์
- . (2537). การสนองความต้องการพื้นฐานของเด็ก. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์.(2543). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัชรี ผลโยธิน. (2540). พฤติกรรมความร่วมมือ. ใน วารสารการศึกษาปฐมวัย ฉบับที่ 1 . กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- พัฒนา ชัชพงศ์. (2540). โครงสร้างและการพัฒนาหลักสูตรก่อนประถมศึกษา. ในวารสาร การศึกษาปฐมวัย. 1(2) : 11 – 19.
- พีระพงษ์ กุลพิศาล. (2536). สมอกลูกพัฒนาด้วยศิลปะ. กรุงเทพฯ: แปลนพับลิชชิง
- ภรณ์ คุรุรัตน์. (2535). การเล่นของเด็ก .กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มานพ ถนอมศรี; และคนอื่นๆ .(2535). คู่มืองานประดิษฐ์และสร้างสรรค์ด้วยกระดาษ. กรุงเทพฯ: แสงศิลป์การพิมพ์.
- วัฒนา ปุญญาฤทธิ์; เต็มสิริ เนาวรังสี; และชนวดี ศุภระกาญจน์. (2549). สื่อสำหรับครู. กรุงเทพฯ: ที พี มีเดีย.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2537). การศึกษาเด็ก. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาสน์การพิมพ์.

- เยาวนารถ เลหาบรรจง. (2545). ผลการจัดกิจกรรมการสอนแบบจิตปัญญาที่มีต่อความภาคภูมิใจในตนเองของเด็กปฐมวัย. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ยุทธ ไกยวรรณ. (2545). พื้นฐานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์.
- ราศี ทองสวัสดิ์. (2529). แนวคิดในการเตรียมความพร้อม. รักลูก. 103 – 104.
- เลิศ อานันทนะ. (2523). ศิลปะในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : กราฟิเคอาร์ท.
- . (2535). เทคนิควิธีการสอนศิลปะเด็ก. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ศิริรัตน์ ชูชีพ. (2544). พฤติกรรมการชอบสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สาตินี บุโรตม. (2523). การสร้างแบบฝึกวาดภาพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ . (2538). แนวคิดสู่แนวปฏิบัติ : แนวการจัดประสบการณ์ปฐมวัยศึกษา (หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์ดวงกมล.
- . (2547). การวัดและประเมินแนวใหม่. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- . (2550). การศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์. (2550). เลือกรั้วโรงเรียนอนุบาลให้ลูกรัก. กรุงเทพฯ : ฐานบุ๊คส์.
- สุทธิพรรณ ธีรพงศ์. (2537). การศึกษาพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยทำกิจกรรมการศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุมีส่วนร่วมและแบบครุไม่มีส่วนร่วม. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุรศักดิ์ หลาบมาลา. (2536). ข้อเสนอแนะบางประการเกี่ยวกับการเรียนแบบร่วมมือ. สารพัฒนาหลักสูตร. 12(113): 3 – 8.
- สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร. (2544). แผนการจัดประสบการณ์ ชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 เล่ม 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร.
- . (2548). แนวทางการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมระดับปฐมวัย โรงเรียนในสังกัด กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร.
- . (2551). มาตรฐานการศึกษา โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ: อรุณสภานิตยสาร.
- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และที่เน้นการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : กลุ่มส่งเสริมนวัตกรรมการเรียนรู้. ถ่ายเอกสาร.

- อโณชา ธีรธำรง . (2550). *การใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อารี เกษมรติ. (2533). *ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม และกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด กวดขันและแบบรักทะนุถนอม*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อารี สัณห์วี. (2539). การเรียนแบบร่วมมือ. ใน *สารานุกรมศึกษาศาสตร์*. ฉบับที่ 15 หน้า 89-92. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Bar – Tar, D.; others. (1982). Helping Behavior Among Preschool Children : An Observational Study. *Child Development*. (53): 396 – 402
- Burry – Stock, Judith; others. (1996, April). Rater Agreement indexes for Performance Assessment. *Educational and Psychological Measurement*. 56(2): 256.
- . (1995). *Conflict Resolution*. Retrieved September 5, 2005, from <http://www.co-operation.org/pages/conglict.html>
- . (1998). *Cooperative Learning and Social Interdependence Theory*. (*Homepage of Social Psychological Applications to Social issues*). Retrieved September 5, 2005, from <http://www.co-operation.org/pages/conglict.html>
- . *Cooperative Learning, Values and Culturally Plural Classrooms*. Retrieved August 31, 2005, from <http://www.co-operation.org/pages/CLandD.html>
- Compton, Shaw, M.J.; & Sherwood, J.W. (1980, February). Effects of Training on the Divergent Thinking Abilities of Kindergarten Children. *Child Development*. 21: 1061 – 1064.
- English; & English. (1958). *A Comprehensive Dictionary of Psychological and Psychoanalytic Term*. New York: Dowid Mckay.
- Erikson, E.H. (1975). *Childhood and Society*. New York: Morton.
- Goffin, S.G. (1987). Cooperative Behaviors : They Need Our Support. *Young Children*. January. 75 – 81.
- Hurlock, Elizabeth B. (1964). *Child Development*. Sixth Edition. New York : Macmillan.
- . (1978). *Child Development*. 6th ed. New York: Mc Graw – Hill Book.
- Johnson, J.E., Christie, J.F.; & yawkey, T.D. (1987). *Play and Early Childhood Development*. Illinois: Scott. Foresman.

- Johnson, David W.; & Johnson, Roger T.(1995). *Cooperative Learning and Strategies for Inclusion : celebrating diversity in the classroom*. Edited by Joanne W. Putnam. Virginia: Paul H. Brookes.
- Kamii, C.; & DeVries. R. (1980). *Group Games in Early Education : Implications of Piaget's Theory*. Washington, DC: NAEYC.
- Slavin, Robert E.(1990).*Cooperative Learning : Theory Research and Practice*. New Jersey: Prentice – Hall.
- Wood, Helen Louise. (1997). The Relationship Between Sociometric Status and Social Competence in Kingdergarten Children. *Dissertation abstracts international*. 37: 4837 - A

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- คู่มือการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย
- แบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย

คู่มือการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือ

คำชี้แจง

แบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือ มี 3 ด้าน ประกอบด้วย

1. การร่วมมือ มี 5 ข้อ
2. การช่วยเหลือ มี 5 ข้อ
3. ความรับผิดชอบ มี 5 ข้อ

กล่าวคือ

พฤติกรรมความร่วมมือ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของเด็กที่แสดงถึงความรู้สึกที่ดี โดยการกระทำหรือคำพูด และเป็นที่ยอมรับของสังคม ประกอบด้วยลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. การร่วมมือ ได้แก่

- 1.1 บอกความต้องการ/แสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนๆ
- 1.2 พยายามยินดี/ยอมรับในการทำตามข้อตกลงของกลุ่ม
- 1.3 ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆ
- 1.4 ยืม/พุดคุยกับเพื่อนขณะทำกิจกรรม
- 1.5 ชวนเพื่อนมาร่วมทำกิจกรรม

2. การช่วยเหลือ ได้แก่

- 2.1 ช่วยเพื่อนในการจัดเตรียมอุปกรณ์
- 2.2 แบ่งปัน/ให้ยืมวัสดุอุปกรณ์
- 2.3 นั่งรอคอยไม่แย่งวัสดุและอุปกรณ์
- 2.4 ช่วยหยิบอุปกรณ์ให้เพื่อน
- 2.5 พุดแนะนำเพื่อนด้วยคำที่สุภาพ

3. ความรับผิดชอบ

- 3.1 ยอมรับ/ทำตามหน้าที่ของตนเอง
- 3.2 ทำงานที่มอบหมายจนสำเร็จ
- 3.3 ยืมให้เพื่อนเมื่อเพื่อนทำงานสำเร็จ
- 3.4 ช่วยทำงานของกลุ่มจนสมบูรณ์
- 3.5 เก็บอุปกรณ์ของกลุ่มเข้าที่เมื่อเลิกใช้แล้ว

1. แบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยเป็นการบันทึกในรูปของความถี่และระดับคุณภาพของพฤติกรรมจัดเป็น 3 ระดับคะแนน คือ 2,1,0

2. เวลาที่ใช้ในการสังเกต สังเกตในช่วงเวลาที่จัดกิจกรรมสร้างสรรค์ในวันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี วันละ 40 นาที โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น บันทึกการสังเกตโดยผู้วิจัย 1 คน และผู้ช่วยผู้วิจัย 1 คน รวมผู้สังเกตจำนวน 2 คน จัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม เป็นเวลา 8 สัปดาห์ รวมเวลาในการสังเกต 10 สัปดาห์ สังเกตในช่วงเวลา 09.30 – 10.10 น. รวมเวลา 40 นาที

ขั้นปฏิบัติในการสังเกต

1. เขียนชื่อผู้สังเกต ผู้ถูกสังเกต (เด็ก) วัน เดือน ปี สถานที่ ที่ทำการสังเกต
2. ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย รวมผู้สังเกต 2 คน ทำการสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือ
3. การสังเกตให้ผู้สังเกตทั้ง 2 คน คือ ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยทำการสังเกตพร้อม ๆ กัน ในเวลาเดียวกัน สังเกตเด็กคนเดียวกันโดยสังเกตเด็กเป็นรายบุคคล

การบันทึกแบบสังเกต

เมื่อสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือตรงกับข้อใด และช่องระดับคะแนนพฤติกรรมความร่วมมือตรงกับข้อใดให้ทำเครื่องหมาย \surd ลงในช่องนั้น ถ้าเกิดพฤติกรรมความร่วมมือซ้ำช่องเดิมให้ทำเครื่องหมาย \surd เพิ่มลงในช่องเดิมตามจำนวนที่เกิดพฤติกรรมซ้ำโดยทำการบันทึก ดังนี้

ช่องระดับคะแนน 2	บันทึกเมื่อเด็กเกิดพฤติกรรมความร่วมมือด้วยตัวเอง
ช่องระดับคะแนน 1	บันทึกเมื่อเด็กเกิดพฤติกรรมความร่วมมือโดยเพื่อนบอก
ช่องระดับคะแนน 0	บันทึกเมื่อเด็กไม่เกิดพฤติกรรมความร่วมมือ

การให้คะแนน

1. ในช่วงเวลาที่สังเกตเด็ก เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความร่วมมือกับข้อใดและช่องระดับใด ให้ใส่เครื่องหมาย \surd ลงในช่องนั้น ถ้าเด็กเกิดพฤติกรรมความร่วมมือซ้ำในข้อและช่องระดับคะแนนเดิมให้ทำเครื่องหมาย \surd ซ้ำลงในช่องนั้นตามจำนวนครั้งที่ซ้ำ

2. ถ้าพบเครื่องหมาย \surd ในช่องระดับคะแนนใดก็ให้คะแนนเท่ากับช่องคะแนนในช่องนั้น เช่น ในช่องระดับคะแนน 2 คะแนนซ้ำ 2 ครั้ง รวมคะแนนเท่ากับ 4 คะแนน เป็นต้น

แบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย

ชื่อผู้สังเกต.....นามสกุล.....เป็นผู้สังเกตคนที่.....
 ชื่อผู้ถูกสังเกต.....นามสกุล.....ชั้นอนุบาล.....
 วันที่.....เดือน.....พ.ศ. สถานที่

พฤติกรรมความร่วมมือ	ระดับคะแนน		
	2	1	0
การร่วมมือ 1. บอกความต้องการ/แสดงความคิดเห็นส่วนรวมกับเพื่อน ๆ 2. พยักหน้ายินดี/ยอมรับในการทำตามข้อตกลงของกลุ่ม 3. ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ๆ 4. ยืม/พุดคุยกับเพื่อนขณะทำกิจกรรม 5. ชวนเพื่อนมาร่วมทำกิจกรรม			
การช่วยเหลือ 6. ช่วยเพื่อนในการจัดเตรียมอุปกรณ์ 7. แบ่งปัน/ให้ยืมวัสดุอุปกรณ์ 8. เก็บของ/อุปกรณ์ของกลุ่มเมื่อเลิกใช้แล้ว 9. ช่วยหยิบอุปกรณ์ให้เพื่อน 10. พุดแนะนำเพื่อนด้วยคำที่สุภาพ			
ความรับผิดชอบ 11. ยอมรับ/ทำตามหน้าที่ของตนเอง 12. ทำงานที่มอบหมายได้ 13. ยืมให้เพื่อนเมื่อเพื่อนทำงานสำเร็จ 14. ช่วยทำงานของกลุ่มจนสมบูรณ์ 15. เก็บอุปกรณ์ของกลุ่มเมื่อเลิกใช้แล้ว			

บันทึกพฤติกรรมเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

- คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม
- แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย

คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

หลักการและเหตุผล

การส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยสามารถจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมได้หลายวิธี วิธีหนึ่งที่สามารถจัดให้เด็กได้ คือ การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม โดยการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกลุ่มนี้เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้และรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การวาดภาพ การปั้น การพิมพ์ภาพ การฉีก ตัดปะ การเล่นสีน้ำ ฯลฯ หมุนเวียนเปลี่ยนกันไปในแต่ละวัน เปิดโอกาสให้เด็กได้คิดและรู้จักการวางแผนอันนำไปสู่เป้าหมายของกลุ่มตามที่ได้ตกลงกันไว้ ได้แก่ การร่วมมือ การช่วยเหลือ ความรับผิดชอบ ทั้งนี้ครูมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กในการสร้างบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เด็กเกิดพฤติกรรมความร่วมมือ

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย ในด้านการร่วมมือ การช่วยเหลือ ความรับผิดชอบ

เนื้อหา

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือ ด้านการร่วมมือ การช่วยเหลือ ความรับผิดชอบ

หลักการจัดกิจกรรม

1. จัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม วันละ 3 กิจกรรม โดยแนะนำสาธิตวิธีการทำกิจกรรมใหม่วันละ 1 กิจกรรม รวมกับกิจกรรมที่แนะนำ 2 กิจกรรม
2. ให้เด็กมีอิสระในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยมีบรรยากาศเป็นกันเองระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม
3. กิจกรรมนี้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน โดยจัดในวันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันละ 40 นาที ตั้งรายละเอียดต่อไปนี้

สัปดาห์ที่ 1 สร้างความคุ้นเคยกับเด็ก ๆ

สัปดาห์ที่ 2 ดำเนินการเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านพฤติกรรมความร่วมมือในช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์ สังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือ โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยรวม 2 คน

สัปดาห์ที่ 3-10 ดำเนินกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม ในช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์ สังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยรวม 2 คน

บทบาทและหน้าที่ของเด็ก

1. ร่วมมือกันในการวางแผนและแสดงความคิดเห็นกับเพื่อนภายในกลุ่มเกี่ยวกับเรื่องที่จะทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
2. ลงมือปฏิบัติกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มตามที่ได้วางแผนไว้อย่างอิสระ โดยการร่วมมือกันในการทำงาน ช่วยเหลือและแบ่งปันอุปกรณ์กับเพื่อน ๆ และรู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองตามที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่ม และช่วยกันเก็บอุปกรณ์
3. เด็กแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานหลังจากทำกิจกรรมเรียบร้อยแล้ว

บทบาทและหน้าที่ของครู

1. อธิบายข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม
 - ให้เด็กปรึกษากันได้ในชั้นการทำผลงาน
 - เด็กทำงานร่วมกันจนกว่าจะหมดเวลา
2. กระตุ้นให้เด็กสนใจในกิจกรรม และให้แรงเสริมทางบวกขณะที่เด็กทำงาน และใช้คำถามหรือคำพูดเกี่ยวกับพฤติกรรมความร่วมมือในด้านการร่วมมือ การช่วยเหลือ ความรับผิดชอบในชั้นสรุปเพื่อให้เด็กทบทวนถึงเรื่องที่ได้ทำและผลที่ได้จากการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

รูปแบบแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยในด้าน การร่วมมือ การช่วยเหลือ ความรับผิดชอบ

เนื้อหา

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มที่เน้นพฤติกรรมความร่วมมือในด้านการร่วมมือการช่วยเหลือความรับผิดชอบ โดยเด็กทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ด้วยการวาดภาพระบายสี การปั้น การฉีก ตัดปะกระดาษ การเล่นสีน้ำ การพิมพ์ภาพ การประดิษฐ์ ให้เด็กแต่ละกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ในการปรึกษา ตัดสินใจ สร้างสรรค์ผลงานของกลุ่มได้

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

ขั้นนำ (5 นาที)

1. นำเข้าสู่กิจกรรมด้วยการร้องเพลง คำคล้องจอง นิทาน คำถามหรือการใช้สื่อประกอบเพื่อกระตุ้นให้เด็กสนใจและสร้างความพร้อมก่อนเข้าสู่กิจกรรม
2. แนะนำวัสดุ อุปกรณ์และสาธิตการทำกิจกรรมใหม่
3. บอกข้อตกลงเบื้องต้นในการปฏิบัติกิจกรรม ครั้งนั้นอาจมีสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ หรือวิธีการที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็ก

ขั้นดำเนินกิจกรรม (30 นาที)

1. เด็กนั่งตามกลุ่มของตนเอง กลุ่มละ 5 คน วางแผน สำหรับการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อทำการวางแผนในการปฏิบัติกิจกรรม
2. เด็กปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันตามที่ได้วางแผนเอาไว้ ด้วยการทำกิจกรรมที่กลุ่มต้องการในรูปแบบต่างๆ ตามความสนใจของสมาชิกในกลุ่ม
3. เมื่อปฏิบัติกิจกรรมเสร็จแล้วให้เด็กช่วยกันเก็บอุปกรณ์ให้เรียบร้อย

ขั้นสรุป (5 นาที)

ตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลงาน โดยครูกระตุ้นด้วยการใช้คำถามเช่น ระหว่างทำผลงานเกิดปัญหาอะไรขึ้นบ้าง และช่วยกันแก้ปัญหาอย่างไร งานที่เด็ก ๆ ทำสำเร็จได้เพราะอะไร การทำงานร่วมกันมีผลดีหรือไม่ อย่างไร

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมความร่วมมือในชั้นทำกิจกรรมโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือ

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

ความคิดรวบยอด

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมความร่วมมือ ในด้านการร่วมมือ การช่วยเหลือ ความรับผิดชอบ

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมความร่วมมือ ในด้านการร่วมมือ การช่วยเหลือ ความรับผิดชอบ

เนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ได้นำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มมาใช้ในกิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมที่จัดในครั้งนี้ คำนึงถึงพัฒนาการของเด็กในวัย 4 – 5 ปี และสอดคล้องกับบริบทที่เด็กอาศัยอยู่ และในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกิจกรรมดังตัวอย่างในตาราง

ตารางการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม ระยะเวลา 8 สัปดาห์ 3 วัน ดังนี้

สัปดาห์ที่	ทดลองครั้งที่ / วัน	กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม		
1	1 วันอังคาร	เส้นสีสร้างสรรค์	ฟิงเกอร์เพนต์	ต่อเสริมเติมสวย
	2 วันพุธ	ปั้น ปั้น ปั้น	สีชอล์กของฉันทัน	ฟิงเกอร์เพนต์
	3 วันพฤหัสบดี	เป่าสีสายรุ้ง	ปั้นเส้นเป็นภาพ	เส้นสีสร้างสรรค์
2	4 วันอังคาร	จานกระดาษแปลงร่าง	เป่าสีสายรุ้ง	ปั้น ปั้น ปั้น
	5 วันพุธ	ใบไม้ซ่อนรูป	ปลาแปลงร่าง	สีฝุ่นล้นภาพ
	6 วันพฤหัสบดี	หยดสีมีภาพ	ของเล่นเป็นภาพ	เจ้าแมลงแฝงตัว
3	7 วันอังคาร	แป้งโดโซว์รูป	ติดสีมีภาพ	ใบไม้ซ่อนรูป
	8 วันพุธ	พลั่วไหวสายน้ำ	สีส้นโจรสลัด	ปั้นแป้งแปลงร่าง
	9 วันพฤหัสบดี	ตัดแต่งสีส้น	สีไม้ลายเส้น	ขีดเส้นเป็นรูป
4	10 วันอังคาร	กลิ้งสีเติมสีส้น	ต่อเติมสีส้น	พลั่วไหวสายน้ำ
	11 วันพุธ	ซ่อนไม้ไอเดียเด็ด	ชุดสีมีเทียน	ตัดแต่งแปลงรูป
	12 วันพฤหัสบดี	เมล็ดพืชสร้างภาพ	ตุ๊กตาไม้ไอติม	ลูกแก้วกายสิทธิ์
5	13 วันอังคาร	เมล็ดพืชสร้างภาพ	เชือกชุดสีส้น	เฮลิคอปเตอร์ซ้อนตัก
	14 วันพุธ	ปั้นแป้งแบ่งสี	พับสีสื่อสาร	เปลือกไม้เล่นลายภาพ
	15 วันพฤหัสบดี	ริบบิ้นโมบาย	เทสีสร้างสรรค์	ปั้นแป้งแปลงร่าง

6	16 วันอังคาร 17 วันพุธ 18 วันพฤหัสบดี	ฟิงเกอร์เพ้นท์ พิมพ์ภาพตามเศษ มาลัยคล้องใจฉัน	ซีดีโมบาย นิ้วมือสื่อความหมาย สีสันธรรมชาติ	เปเปอร์มาเช่ โมบายใต้ทะเล เปเปอร์มาเช่
7	19 วันอังคาร 20 วันพุธ 21 วันพฤหัสบดี	เป่าฟองทดลองสี ปั้นดินเป็นดาว โรยทรายมีสี	มาลัยดอกไม้สด ฟองสบู่ชูซ่า ปั้นดาวราวฝัน	ธรรมชาติสรสรสร้าง ปั้น..จิมริมภาพ ยัดเกาะห่อปูน
8	22 วันอังคาร 23 วันพุธ 24 วันพฤหัสบดี	สายสร้อยร้อยปัด ปั้นขยำตามใจ ลีลาบาติก	เกลือสีมีเกลือ กำไลใส่ประดับ ปั้นขยำตามใจ	ทฤษฎีสีที่แตกต่าง ปะติดคิดสร้าง วัสดุรู้ค่า

หมายเหตุ

การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม โดยการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกลุ่มนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้และรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การวาดภาพ การปั้น การพิมพ์ภาพ การฉีก ตัดปะ การเล่นสีน้ำ ฯลฯ จัดวันละ 3 กิจกรรม หมุนเวียนเปลี่ยนกันไปในแต่ละวัน เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือก คิดและรู้จักการวางแผนอันนำไปสู่เป้าหมายของกลุ่มตามที่ได้ตกลงกันไว้ ได้แก่ การร่วมมือ การช่วยเหลือ ความรับผิดชอบ ทั้งนี้ ครูมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กในการสร้างบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เด็กเกิดพฤติกรรมความร่วมมือ

สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้

1. กิจกรรมวาดภาพระบายสี ได้แก่ สีเทียน สีชอล์ค สีน้ำ สีไม้ สีฝุ่น พู่กัน กระดาษขาว 100 ปอนด์ กระดาษ A4 จานผสมสี
2. กิจกรรมปั้น ได้แก่ ดินน้ำมัน แป้งสาสี แป้งขนมปัง ดินเหนียว แผ่นรองปั้น กระดาษปั้น
3. กิจกรรมฉีก ตัด ปะ ได้แก่ กระดาษสี นิตยสาร เมล็ดพืช ทรายสี เกลือสปา กาวกรรไกร วัสดุจากธรรมชาติ กระดาษ 100 ปอนด์ กระดาษ A4
4. กิจกรรมประดิษฐ์ ได้แก่ กระดาษสี จานกระดาษ ดอกไม้สด ไม้ไอศกรีม ข้อนพลาสติก หลอดกาแฟ ไหมพรม กรรไกร สีเทียน
5. กิจกรรมการเล่นสีน้ำ ได้แก่ หลอดกาแฟ สบู่ ฟองน้ำ ลูกแก้ว วัสดุธรรมชาติ สีน้ำ สีโปสเตอร์ ของเล่น กระดาษ 100 ปอนด์
6. วัสดุอื่น ๆ ได้แก่ ผ้ากันเปื้อน ผ้าเช็ดมือ ผ้าปูโต๊ะ ภาชนะใส่สี

หมายเหตุ

สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ควรมีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการเด็ก เช่น ขนาดของสีเทียนกรรไกร ปลายมน พู่กัน มีขนาดที่เหมาะสม สะดวกกับการหยิบใช้งาน และมีความปลอดภัยต่อเด็กทุกคน

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

ครั้งที่ 1

สัปดาห์ที่ 1 วันอังคาร

ชื่อกิจกรรม เส้นสีสร้างสรรค์ ฟิงเกอร์เพ้นท์ ต่อเสริมเติมสวย

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือ ในด้านการร่วมมือ การช่วยเหลือ ความรับผิดชอบ
เนื้อหา

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม โดยการวาดภาพพระบายสีเทียน พิมพ์ภาพด้วยนิ้วมือ ฉีกปะกระดาษสี ที่เน้นพฤติกรรมความร่วมมือโดยที่เด็กแต่ละกลุ่มร่วมมือกันวางแผนและทำงานร่วมกันในการสร้างสรรค์ผลงานของกลุ่ม

ขั้นการดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

1. เด็กและครูร่วมกันร้องเพลง “เพลงชวนเพื่อน” พร้อมทั้งทำประกอบ แล้วสนทนาซักถามเกี่ยวกับเนื้อเพลง เช่น

- 1.1 ถ้าเห็นเพื่อนนั่งอยู่คนเดียวเด็ก ๆ มีวิธีการอย่างไรที่จะชวนเพื่อนมาเล่นด้วย
- 1.2 ถ้ามีเพื่อนมาขอเล่นด้วยเด็ก ๆ จะทำอย่างไร

2. แนะนำการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มสำหรับวันนี้ โตะที่ 1 กิจกรรมเส้นสีสร้างสรรค์ โตะที่ 2 กิจกรรมฟิงเกอร์เพ้นท์ โตะที่ 3 กิจกรรมต่อเสริมเติมสวย

3. อธิบายข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม โดย

- 3.1 ร่วมกันวางแผนและแสดงความคิดเห็นกับเพื่อนเกี่ยวกับเรื่องที่จะทำร่วมกัน
- 3.2 ให้เด็กปรึกษากันได้ในขั้นของการทำงาน
- 3.3 เด็กทำงานร่วมกันจนกว่าจะเสร็จและหมดเวลาของกิจกรรมในแต่ละครั้ง

โดยกลุ่มที่ 1 เลือกทำกิจกรรมเส้นสีสร้างสรรค์ กลุ่มที่ 2 เลือกทำฟิงเกอร์เพ้นท์ กลุ่มที่ 3 เลือกทำกิจกรรมต่อเสริมเติมสวย โดยให้เด็กในแต่ละกลุ่มเลือกทำกิจกรรมด้วยตนเอง แต่ต้องไม่ซ้ำกับกลุ่มอื่น และไม่ซ้ำกับที่ทำไปแล้ว และเด็กแต่ละกลุ่มจะทำงานร่วมกันเพื่อที่จะให้ได้เป็นผลงานของกลุ่ม

ขั้นดำเนินการ

1. ให้เด็กนั่งตามกลุ่มกิจกรรมที่ตนเองเลือก กลุ่มละ 5 คน เพื่อร่วมกันทำการวางแผน การทำกิจกรรม - กระตุ้นให้เด็กสนใจในกิจกรรม และให้แรงเสริมทางบวกขณะที่เด็กทำงาน เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือ การช่วยเหลือ และความรับผิดชอบ

2. ขั้นทำกิจกรรมร่วมกัน เด็กลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามที่ได้วางแผนไว้ในรูปแบบต่างๆที่ตรงตาม ความสนใจของสมาชิกในกลุ่ม

3. เมื่อปฏิบัติกิจกรรมเสร็จสิ้นแล้ว ให้แต่ละกลุ่มเก็บอุปกรณ์เข้าที่ และทำความสะอาดโต๊ะกิจกรรมให้เรียบร้อย

ขั้นสรุป

1. ให้เด็กแต่ละกลุ่มได้ออกมานำเสนอผลงานของกลุ่ม โดยครูกระตุ้นด้วยการใช้คำถาม
2. สนทนาและซักถามถึงการทำงานว่าเกิดอะไรขึ้นบ้าง มีปัญหาอะไรบ้าง ช่วยกันแก้ไขปัญหาอย่างไร ผลงานที่ทำสำเร็จได้เพราะอะไร การร่วมมือกันทำงานมีผลดีกับเด็ก ๆ อย่างไร
3. เด็กและครูร่วมกันสรุป ทบทวน ถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการช่วยกันทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม

สื่อ/อุปกรณ์

1. เพลง “ชวนเพื่อน”
2. กระดาษ 80 ปอนด์
3. สีเทียน สีน้ำ ฟองน้ำ กาว กรรไกร
4. กระดาษสี

การประเมินผล

สังเกตพฤติกรรมความร่วมมือของเด็ก ในขั้นตอนกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือ

ภาคผนวก

เพลง “ชวนเพื่อน”

เพื่อนเอ๋ย จะบอกให้ เพื่อนทำไมมานั่งคนเดียว
 ผู้ใดก็ไม่แลเหลียว มานั่งคนเดียวหรือจะเพลินใจ
 มาเถิดเพื่อนมา (ซ้ำ) มาทำศิลปะกันเร็ว ๆ ไว ๆ

ภาคผนวก ค
ภาพประกอบกิจกรรมการทดลอง

ภาพประกอบกิจกรรมการทดลอง

ขั้นการดำเนินกิจกรรม

1. ชี้นำ

2. ชี้นำดำเนินการ

3. ชี้นำสรุป

ภาคผนวก ง
บัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

บัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม
 1. อาจารย์ละไม สีหาอาจ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการโรงเรียนคริสต์ธรรมศึกษา
สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร
 2. อาจารย์สมศรี ปาณะโตชะ อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิต (ฝ่ายประถม)
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 3. อาจารย์ปรียานุช จุลพรหม ข้าราชการครูโรงเรียนวัดคลองขวาง
อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี

2. ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือ
 1. อาจารย์ดร.สกล วรเจริญศรี อาจารย์ประจำภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 2. อาจารย์ชุตติกาญจน์ เบญจพรวัฒนา ครูใหญ่โรงเรียนอนุบาลเปล่งประสิทธิ์
สำนักงานเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร
 3. อาจารย์นพวรรณ ศรีเกตุ นักวิชาการ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน
คุณภาพการศึกษา เขตพญาไท กรุงเทพฯ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวเสาวนีย์ รื่นสุข
สถานที่เกิด	จังหวัดปทุมธานี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	583 ถนน พระราม 3 แขวงบางโพงพาง เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร 10120 โทร. 0-86801-8423
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนวัดดอกไม้ 583 ถนน พระราม 3 แขวงบางโพงพาง เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร 10120 โทร. 0-2294-0796
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2545	อนุปริญญาครุศาสตร์ (อ.คศ.) โปรรแกรมวิชา การศึกษาปฐมวัย จาก สถาบันราชภัฏราชนครินทร์
พ.ศ. 2547	ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) โปรรแกรมวิชา การศึกษาปฐมวัย จาก มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
พ.ศ. 2552	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ